

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia VWestfaliæ

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1690

Liber V. Westfalia Francica & Saxonica. Perruptus Rheni limes, & primi
Reges Franci à Pharamundo, eorumque resgestæ memorantur.

urn:nbn:de:gbv:3:1-367846

LIBER V.
 WESTFALIA FRANCICA
 &
 SAXONICA.

Perruptus Rheni limes, & primi Reges Franci à Pharamundo, eorum-
 que resgestæ memorantur.

Annus Christiano nomini agebatur quadringentesi-
 mus vigesimus, Honorij per Occidentem Impera-
 toris xxvi, quo perrupto jam antè Rheni limite,
 Franci firmam in citeriore ripâ possessionem terra-
 rum ceperant, etsi regno nondum constituto; id
 tamen ut auspiciarentur, Pharamundum, pro more gentis inter po-
 steros recepto, (a) clypeis impositum, & procerum succollantium
 humeris exceptum per castra circumtulere, primumque Francorum
 Regem creavere. Id biennio ante factum contendunt nonnulli. Si-
 gebertus ad annum xix ejus sæculi, plerique ad xx, ut diximus, revo-
 cant. Ceteris silentibus, unus Prosper in fastis à Pithœo editis ad
 annum xxvi. Honorij Imp. hæc tantummodo habet: *Pharamun-*
dus regnat in Franciâ. Hic autem Honorij imperantis annus Baro-
 nio est Christi 420. quem & plerique primum regnantis Pharamun-
 di statuunt; sed utrum Prosper antiquissimus hac super re scriptor
 hoc anno Pharamundum regno primum inauguratum velit, an jam
 antea etiam adijisse, incertum reliquit. Sigebertus interim, quia Pha-
 ramundum undecim annis regnasse asserit, obijisseque anno Chri-
 sti 427. regni hujus initia retrahere videri potest ad annum 17. hujus
 sæculi: Quanquam & is scriptor duobus annis discordet à vulgari
 epocha; sed lis de paucis annis, nec tanti momenti. Locus, quo Pha-
 ramundus inauguratus, haud minus controversus. Quidam Treviri,
 alij Colonia, alij Dispargi in regia aula id factum volunt; quos inter
 novalis, sitne Dispargum trans Rhenum, an alius in citeriori ripâ lo-
 cus, de quo in Clodione memorandum. Nihil ex priscis auctoribus
 hac super re certum, quæ majori sæpe involucro dubitationum di-
 ceptantur, quàm asseruntur. Trithemium tamen quis non explodat,
 dum Herbipoli inauguratum scribit? quam urbem Pharamundus
 fortè nunquam viderit tum adhuc conditam. Ex communi errore
 hæc nata, quasi ex Franconia prodierint Franci. Ad illa quis magis
 hic

An. Chri-
 sti 420.
 &c.
 Phara-
 mundus I.
 Francorū
 Rex.

(a) Tacitus
 l. 4. hist. de
 Brinione.

hic animum advertat, quanto labore & sanguine, quot Francorum bellis, per ducentos propemodum annos, decertatum sit, antequam solidum regni pedem cis Rhenum figerent. Atque ea jam inclinantis Imperij tempora accesserant; ut quæ à Theodosio M. rursus Imperio asserta erant, ab Honorio filio prope amissa deplorarentur. Jam post captam à Gothis Romam, Barbari florentissimum Occidentis Imperium discerpserant: Jam Italiam, Galliam & Hispaniam Gothi, Wandali, Burgundiones, Alani, Suevi, Alemanni, Turcelingi infederant, & Britannia deserta Romanorum auxilijs se ipsam in libertatem asserere coacta erat; jam Bataviam & Belgicæ secundæ provincias Saxones & Franci Salij magnam partem sui juris fecerant. Et quia plerique Barbari, hoc bellorum spoliisque successu, sibi Reges creabant, ad regna per occupatas in Romano solo provincias stabilienda, Franci horum exemplo provocati, ut se per Gallias firmarent, bellaque exinde auspicius gererent, Pharamundum ad regni solium provexere; quem alij Sunonis, Bructerorum & Chamavorum Sicambrorumque ducis filium, alij Marcomeri principis tradiderunt. Uterque Francorum dux, ut supra à nobis relatam, circumventus Romanorum dolis, & acerbius, quàm gentis libertas ferret, tractatus: Marcomerus, à Stilicone in Hetruscum carcerem detrusus: Sunno, ne ejus se ultorem ferret, gladio percussus. Non jam poterat à Francis deligi, aut ultor Romanorum incitior, aut defensor libertatis securior quàm Pharamundus, vir cum paternâ indole bellicosus, tum sapientia inter suos clarus, quod vel Salica abs se lege latâ testatus est.

Lib. 2. c. 9. Celebrem eâ quoque tempestate Theudomerem Francorum Regem introducit Gregorius Turonensis, quem ob id quidam Pharamundum ut diximus censuere; sed cum is Richemeris filius assertatur, diversus haud dubiè fuerit; ac fortè Saliorum Francorum Rex à suis delectus, qui unâ cum Armoricis eas Gallia ad mare regiones infestârat, infederatque, ex quo Franci Salij Bataviæ insulas invaserant, unamque cum Batavis & earum insularum populis belli societatem adversus Romanos conflaverant; ob quæ à Castino duce Theudomerus unâ cum Ascilâ matre obtruncatus fuerit, perinde ut hæc omnia à Turonensi perturbatè & abruptè narrantur, neque à priscis Franciæ scriptoribus expressa sunt. Magna enim per hæc tempora historiæ caligo: certiora haberentur si aut Sulpitij Alexandri, aut Rhenati Frigeridi scripta superessent; nam quæ Turonensis, atque ex eo post alij tradiderunt, abrupta & perturbata, ac non nisi falebræ per fastigia rerum Francicarum. Nec Pharamundus quidem à Turonensi proditus, quem tamen Aimoinus Epitome rerum Francicarum, Ado Viennensis, Sigebertus & plerique Francorum Germanorumque scriptores primum Francorum Regem appellant, ac plerique Marcomiri filium tradunt. Auctor quidam vetustus à

Frehero

Aimo. l. 1.

hist. Franc.

c. 4.

Epit. an.

Franc. c. 4.

Ado Vienn.

ad an. Chr.

375

Frehero editus in hunc modum scripsit : Defuncto Sunone, Francipetierunt consilium à Marcomiro, ut regem unum haberent omnes, sicut et ceteræ gentes; quibus ille consilium dedit, elegeruntque Pharamundum filium Marcomiri. Eadem prorsus ex duobus manuscriptis Cameracensium & Moissiracensium producit Wendelinus. Ad paulum diversus, Franci inquit, egressi à Sicambriâ, pervenerunt in extremas partes Rheni fluminis in Germanorum oppida: ibique aliquot annos cum principibus suis Marcomiro et Sunone resederunt: Ubi primum regem Pharamundum sibi postmodum statuunt. Quæ verò per initia regni à Pharamundo sunt gesta, nec hi Francici scriptores, nec ceteri tradiderunt. Unâ Salicâ lege ad posteritatem memorabilis Pharamundus. Antiquissima hæc ac celebris Francorum lex est; & quia in Germania, & his inter Rhenum & Visurgim regionibus, ab ijsque populis est condita, qui antiquitus Westfaliam incoluere, hoc mihi loco prætereunda non est. Multa de hac lege prisci scriptores, quotquot supra relati Pharamundum primum Francorum Regem tradidere. Mihi nemo omnium explicatius certiusque de hac lege scripsisse visus, quàm vetustus auctor, quem legis prologum habemus. Is ita præfatus: Gens Francorum in clypea, auctore Deo condita, fortis in armis, profunda in consilio, firma in pacis fœdere, corpore a nobilis in columna, candore et formâ egregia, audax, velox, et aspera, ad Catholicam fidem nuper conversa, immunis quidem ab omni heresi, dum adhuc ritu teneretur barbarico, inspirante Deo inquirens scientiæ clavim, juxta morum suorum qualitatem desiderans justitiam, et custodiens pietatem, dictavit Salicam legem per procures illius gentis, qui tunc temporis ejusdem aderant rectores. Electi de pluribus viris quatuor his nominibus: Wisogastus, Bodogastus, Salogastus et Widogastus, in locis cognominatis Salehaim, Bodohaim, Vidohaim: qui per tres mallos convenientes, omnes causarum origines sollicitè tractantes discutiendo de singulis, sicut ipsa lex declarat, judicium decreverunt hoc modo. At ubi Deo favente Rex Francorum Clodoveus, florens, et pulcher, et inclytus, primus recepit Catholicum baptismum: et deinde Childebertus et Clotharius in culmen regale protegente Deo pervenere, quidquid in pacto habebatur minus idoneum, per illos fuit lucidius emendatum, et sanctius decretum. Vivat qui Francos diligit. Christus eorum regnum custodiat. Rectores eorundem lumine sue gratiæ repleat. Exercitum protegat. Fidei muniminatribuat. Pacis gaudia, et felicitatis tempora dominantium Domino Jesu Christo propitiante concedat. Hæc est enim gens, quæ parva dum esset numero, fortis robore et valida, durissimum Romanorum jugum de suis cervicibus excussit pugnando. Atque post agnitionem baptismi sanctorum Martyrum corpora, quæ Romani vel igne concremaverunt, vel ferro truncaverunt, vel bestius laceranda projecerunt, Franci reperta auro et lapidibus pretiosis ornaverunt. Præclarum gentis elogium. At scriptor hic, dum nuper Francos ad Christi fidem transisse memorat, satis & suam ætatem prodit, & legem à Francis, cum

Otto Frising. lib. 4. chron. c. 32.

Lex Salica sub Pharamundo I. lata.

Salicæ legis origo, auctores & locus.

Lib. 3. re-
rum Franc.

barbarico adhuc ritu tenerentur, latam docet, eamque ad Marcomiri & Pharamundi tempora revocare videtur: in quo plerique conveniunt, tametsi id ægre sibi persuadeat Valesius. Ac magnopere assentior ijs, qui cum Gordono sentiunt legem hanc Salicam post mortem Marcomiri, antequam Pharamundus inauguraretur à primoribus gentis Germanico ac Francico idiomate conditam, ad cujus præscripta Rex à se deligendus populum gubernaret, Alter verò prologus in hunc modum habet: *Placuit atque convenit inter Francos, et eorum proceres, ut propter servandum inter se pacis studium, omnia incrementa veterum rixarum rescare deberent. Et quia ceteris gentibus juxta se positis fortitudinis brachio præminebant, ita etiam legum auctoritate præcellerent; ut juxta qualitatem causarum, sumeret criminalis actio terminum. Extiterunt igitur inter eos electi de pluribus quatuor viri his nominibus, VVifogastus, Bodogastus, Salogastus, et VVidogastus, in villis quæ ultra Rhenum sunt, Salehaim, et Bodohaim, et VVidohaim: qui per tres mallos convenientes, omnem causarum originem sollicitè discutiendo tractantes de singulis judicium decreverunt.* Ex his vetustis scriptoribus Sigebertus ceteriq; qui de origine legis scripsere, sua transumpserunt. Quà in re, cum posterior hic prologus in villis, quæ trans Rhenum sunt, legem conditam asserat; quis non intelligat in ipsa Westfalia, quam veterum Francorum sedem toties docuimus, Salicæ legis natales commonstrari? ibiq; intra Rhenum & Visurgim non modo horum procerum toparchias ac principum sedes (qui ut Tacitus de prisca Germanis, *jura per pagos et vicos dixere*) sed & villas, in quibus hosce conventus habuere, requirendas esse? Ut vel inde exerrare dixeris eos, qui leges hæc, quod Salicæ appellantur, ex similitudine nominis, aut ad Salam Thuringiæ fluvium natas volunt, cum eo tempore Thuringia nondum in possessionem Francorum venerit: aut ad Saliam Mediomatricum amnem, qui haud procul Metis in Mosellam influit: aut alibi in Brabantia, ubi villarum quædam, quæ hic memorantur, similitudo ex nominibus prætenditur, latas scribunt. Quibus certè conjecturis si niti liceat, rectius illi sentiunt, qui à Sala fluvio, qui nunc Isala dicitur, ortusque in Monasteriensi diocesi Westfaliam perlabitur, Salicæ legis originem deducunt: Ibi enim Salandia: ibi veterum Saliorum sedes: Nec desunt, qui has villas in Westfalia per eadem nominum indicia monstrent: Quippe Windesheimium haud procul Daventria & in veteri Francia, & Wanheim prope Duisburgum Clivæ oppidum, & Zelhaim ad Luppian vicus. Præterquam quod miro nominum flexu villæ hæc à scriptoribus consignentur, ut nihil prope certi ex his erui possit. Quare Wendelinus erudito in legem Salicam commentario legem Salicam à Salâ, quæ vox aulam apud Germanos & Francos sonat, nomen suum trahere censuit. Et si pet hanc quoque conjecturam ire libet, cur non Salehaim, quæ prima villa-

villarum est, ipsius Marcomiri principis aula designatur? aut ab ipsâ regiâ aulâ, quam Dispurgi Pharamundus, & Clodio Pharamundi filius, habuere ad Ruræ ostia ac Rheni ripam, Salicæ legis natales arcessunt? quando jam satis constat ex veteri prologo trans Rhenum hæc leges conditas esse. Quanquam illi verosimilius sentire visi, qui Salicam legem ab ipsis Salijs Francorum populis deducunt: eo enim cognomento tum vulgarius Franci dicebantur; uti ex Marcellino, Zosimo & Claudiano docuimus. Atque id nomen etsi parti Francorum, quæ ad inferiorem Rheni ripam confidebat, attributum fuerit; cæteris tamen superiorem Rheni ripam incolentibus commune esse cœpit, adeoque in Alemanniam cum Francorum imperio transijt; ex qua Franconia Conradum ex duce suo Imperatorem cognomento Salicum dedit. Ob quæ Ottoni Frisingensi libuit nobilissimos Francorum appellare Salios; quemadmodum & D. Nortbertus Francus Salicus scribitur, quem tamen constat ad inferiorem Rheni ripam natum. Utcunque se habeat nominis origo, de quâ disceptare non libet in narrationis decursu; id satis est prodidisse, trans Rhenum conditam esse. Quæ communior certiorque scriptorum est consensus, eorum etiam, qui ad Marcomirum principem, antequam Pharamundus Rex inauguraretur, communi populi auctoritate legem Salicam conditam memorant, cum nondum firmam cis Rhenum Franci possessionem cepissent: Ut hujus natales legis nusquam certius, quam in veteri ac primaria Francorum sede trans Rhenum, quam Westfaliam diximus, requirendas putem; secus quam Wendelinus, Chiffletius & Belgæ quidam scriptores, à quibus natales legis trahuntur in Gallicum solum. Ceterum lex ipsa in LXXI. capita digesta est, rudi quidem opere, sed quæ magnam inter Barbaros sapientiam, veterumque Germanorum mores ac disciplinam referat. A Clodovæo primo Christianorum Rege in latinam linguam versa creditur. Inde à Childeberto & Clotario Francorum Rege suis additamentis aucta, accomodataque ad mores Christianorum, pecuniarijs etiam mulctis, quibus omnia fere delicta populi castigantur, severius ad capitales pœnas, ubi criminis magnitudo poscit, redactis. Carolo M. consilium fuit totam legem in aliam formam commutare. At dum Eginardus refert, *Francos duas habere leges, plurimis in locis valde diversas*, dubiam reliquit, quas leges designet: Salicam opinor & ripuariam; utraque enim Francorum est, nec præter has alia. Nam etsi id legis Salicæ exemplar, quod Heroldus primum ex Fuldensi bibliotheca vulgavit, discrepet ab eo, quod Pithæus protulit; Unam tamen legem Salicam convenientius reputes. Nec Carolus M. aliud præstitit, quam quod *discrepantia quædam immutavit, et capita addiderit*. Tanti ad eam ætatem Salica Francorum lex fuit. Ac nihil fermè in eâ acrius disceptatum, quam quod præscribitur,

Prolog. 2. in
leg. Sal.
Ado Vienn.
Chron. Mo-
isciacense
apud Wen-
delin.
Anonymus
ex Chesneri
edit.
Anonymus
apud Fre-
her.
Otto Fri-
sing. l. 4. c. 32
Frisberg. in
Chron.
Ivo Carno-
tensis.
Sigebertus.
Had. Junig.
Conring. de
orig. juris
Germanor.

Tit. 62. § 6.
An Salica
lege mu-
lieres à
successio-
ne exclu-
dantur.

Titul. 58.

Franco-
rum re-
gnum ob
gentis ju-
stitiam &
fortitudi-
nem ce-
teris con-
stantius.

Procop. l. 1.

*Tacitus l. 4.
histor. c. 54.*

bitur, ne qua mulier succedat in Regno. Priscallex sic habet. *De terrâ Salicâ nulla portio hereditatis mulieri veniat: sed ad virilem Sexum tota terra hereditas perveniat.* At vim legis qui expenderunt, nihil in eâ de feudis, nihil de successione regni præscribi volunt, sed tantum de privatis & hæreditarijs bonis, quæ allodialia dixerunt. Quanquam postea publico bono multa hujusmodi in jura regia tractata sint, receptaque in publicam regni legem; quòd in terris bello partis noluerint regię stirpis fœminas potiores esse privatis. Sed in ipsis Salicis legibus, quas barbari adhuc ritus homines præscribere Franci, rationem haberi Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, ne qua injuria aut tractentur, aut occidantur; tum ne Ecclesiæ Deo sacratæ, in quibus sanctorum reliquiæ reconditæ fuerunt, altariaque spolijs aut incendijs violentur, quis in barbaro populo non suspiciat venerationem sacrorum præ hæreticis nostris? Nimirum aut Christiani tum erant inter hosce Francos, ut à Constantini M. ævo supra memoratum: aut gens Francorum præ ceteris barbaris multò semper æquius mitiusque tractavit Christianam religionem, ob quæ Deus quoque, qui æquus est omnium remunerator, Francos nostros præ ceteris barbaris nationibus fortunatiores esse voluit: nisi tamen hæc ipsa à Childeberto, aut alijs Christianis regibus inserta sint. Inde à Pharamundo nobilissimum illud Francorum Regnum emergere cœpit, quod cetera demum Barbarorum per Occidentem regna, armorum progressu, firmitudine Imperij, amplitudine provinciarum & rerum gestarum gloriâ & potentiâ superavit. Quippe Ostro-Gothi, Heruli, Germaniq; in Italiâ: Wandali in Hispania & Africa: Burgundiones & Visigothi in Galliâ: Alani, Wandali, Suevi in Hispania: Alemanni in Germania: Longobardi in cisAlpinâ Galliâ: Hunni ceterique Barbarorum per alias Imperij provincias, breves Regnorum suorum periodos habuere, dum postremum omnia fere in unam Francicam Monarchiam Carolo M. cederent. Initium hujus felicitatis est à fortitudine gentis, incrementum firmamentumque à legibus ac justitia. Perinde ut de Romanis Procopius refert, Imperium eos, quod armis acquisiverant, legibus conservasse. Eò nunc gentium per Westfaliam, & popularium veterum gloria illustrior; quibus initia regni Francici à Pharamundo, Clodione, & Merovæo, ceterisque debentur. Ac nescio an id olim Vespasianum Imperatorem Gallorum Druidæ haud fallaci vaticinio præmonuerint, *finem aliquando Imperij Romani fore, et possessionem rerum humanarum transalpinis gentibus portenti.* Inter hæc ab anno 17. unde hæc exordia duximus, post Salicam legem, nihil de Pharamundo memorabile à scriptoribus proditum; nam quæ de bellis ejus gestis Trithemius, Fortaculus, Florus Gallicus, & quidam alij ex Hunibaldo adferunt, inter commenta reputantur; haud dubium

bitum tamen, quin novo Rege suo Franci validos belli lacertos exse-
ruerint adversus Romanos, & Regni pedem solidius inter Rhenum
& Mosellam firmarint; quod vel maximè Aëtij expeditio in Fran-
cos, de quâ in Clodione referam, patefacit. Nec belli invitamenta
desuere bellicosæ genti ex Honorij Imperatoris obitu. Hunc enim
quia anno Christi 423. mors sine prole sustulit, Joannes quidam Ho-
norij scriba, fultus Castini & Aëtij favore, Imperium rapuit, & Occi-
dentalem Cæsarem se tulit. Non passus id Theodosius II. Orien-
tis Imperator, Valentinianum II. ex Placidia sorore consobrinum,
quem illa ex Constantio Cæsare susceperat, Imperatorem dixit; sub-
missoque Constantinopoli exercitu, obrutus est, trucidatusque; Joan-
nes, Castinus in exilium actus, Aëtius receptus in gratiam, & militiæ
per Galliam præfectus, ad Gothos Francosque ex Gallia depellen-
dos; sed prius ille in Bonifacium Africæ præfectum, virum bello &
Christianâ religione egregium, & ab ipso D. Augustino dilaudatum
callido consilio atque armis cuncta convertit, ut gloriæ æmulum
dejiceret; ob quæ Bonifacius Wandalos ex Hispania in Africam evo-
cavit, hospites & tyrannos Christianorum, quos exinde longa vis
bellorum expellere non potuit. Opportuna hæc intestina dissidia
Francis erant, eoque vel maximè, quod Occidentis Imperium penes
Placidiam fœminam esset; ut Pharamundo Rege, quocum funda-
menta Regni jecere, sese per occupatas cis Rhenum provincias con-
firmarent; quanquam cum hujus rei certiores non adsint auctores,
quàm Prosper & Cassiodorus, qui ad Aëtij adventum Francos ad-
huc in Gallia perstitisse memorant, plura hîc in medium proferre non
licuit.

Pharamundus per undenos regni annos pace belloque clarus
postquam excessit è vitâ, successit Clodio ejus filius, Francorum Rex
secundus. Solus hîc Ivo turbat ordinem, & Pharamundo Didionem
filium subrogat, à quo tertium Francorum regem introducit; cete-
rorum verò consensu Clodio secundus Francorum Rex assertus, *Vir*
gentis suæ nobilissimus, et regno suo perutilis, quod Turonensis elogium
est. Bellicâ certè indole egregius, & ad vota popularium Francorum
cupidine proferendi regni accensus, patris gloriam exæquavit. No-
men regis vario flexu proditum. Alij Clodium, alij Clogionem vo-
cant. Sidonius etiam Apollinaris Clojonem scripsit. Franci præterea
scriptores Crinitum appellant. Sed jam ante Pharamundum & Clo-
dionem Franci omnes prolixâ cæsarie conspicui; quanquam id re-
gum ducumque maximè ornamentum fuisse à Claudiano accepe-
rimus:

Ingentia quondam

Nomina, crimigeri flaventes vertice reges.

Neq; rarum id, quando ævo illo Burgundionum, Saxonum, Gotho-
rum,

*Claud. l. 1. de
laud. Sili-
cons.*

*An. Chri-
sti 427.
Clodio II.
Rex Fran-
corum.*

*Turon. l. 2.
c. 9.
Epit. gest.
Francorum.
Turon. l. 2.
c. 9.
Criniti
Reges.
Ado Vienn.
Aimoinus.*

rum, omniumque fere Barbarorum, is oris habitus cultusque traditur; Regibus autem tam decorus, ut quam à puero defluentem comam aluerant, fas non esset abraderè.

Dispargū
regia se-
des, & ubi
illa?

Regia Clodionis sedes Dispargum fuit in Thuringorum finibus, ut Turonensis memorat; Ideoque, quod Petavius rari iudicii & eruditionis scriptor advertit, longè alia fuerit Thuringia ab eâ, cui hoc nomen hodie tribuitur: Nam Dispargum oppidum fuit in Sincambriis, aut ijs proximum, & quod omnes Franci scriptores agnoscunt, trans Rhenum. Et ubi explicatius? quàm ubi nunc Duisburgum ad Ruræ ostium & Rheni ripam in Westfalia, in quod plerique scriptores conveniunt. Quam interim hic litem movent Galli Belgæque scriptores? dum alij Dispargo designari contendunt Diestheimium medio situ inter Bruxellas & Lovanium: alij Heinsbergam Juliæ oppidum; quidam Defenbergam arcem haud procul Warburgo in Diocesi Paderbornensi, eò quòd apud Adamum Brementensem Saxonum voce Dispargum legatur; vetus, fateor, munimentum à Carolo M. expugnatum, ut Regino tradidit: nonnulli etiam Duisburgum ad Isalam (quod tamen alij Drusiburgum appellari malunt à Druso conditore) Browerus demum Thietesburgum in Buchonia interpretatur à Mercurij fano, ipsumque Dispargum censuit. Omnes hi quantumvis discordes, Gregorio Turonensi innituntur; & quia primus hujus rei auctor Turonensis involutè hæc tradidit, alijs aliam sentiendi causam dedit. Verba nunc adscri-

Lib. 2. c. 9. bam: *Tradunt multi Francos de Pannonia fuisse digressos; ac primum quidem littora Rheni annis incoluisse: dehinc transacto Rheno Thoringiam transmeasse, ibique juxta pagos vel civitates reges crinitos super se creasse. Ferunt etiam tunc Clodionem utilem ac nobilissimum in gente suâ regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Thoringorum, seu ut alij codices habent, in termino Tongrorum. Is*

deinde Clodio, missis exploratoribus ad urbem Cameracum, cum omnia tuta reperisset, in Belgicam secundam invasit, urbemque, oppressis Romanis, cepit: sanè verò, si Franci transacto transmissoque Rheno, cum exercitu moverint in Thoringiam, quàm Tongriam & veterem Tungrorum regionem dicemus: si deinde Clodio secundus à Pharamundo Francorum Rege Dispargo trans Rhenum (uti ex Aimoino mox referam) exploratores misit Cameracum, atque his ad se reversis, ipse cum exercitu subsequutus est, Dispargum non alibi quàm in veteri trans Rhenum Francia, non Distheimij, aut in alio cis Rhenum castro, requirendum est; nam transmissio per Rhenum exercitu, occupatæque Belgicæ, primum crinitos Reges suos circum pagos & civitates creârunt: ac inde Cameracum, ceterasque urbes, & castra expugnaverunt. Atqui Aimoinum hîc opponunt Franci, inquit ille ceterarum more nationum, sibi eligentes Pharamundum

Mar.

Aimoinus
lib. 6. c. 4.

Marchomiri filium, solio sublimant regio. Cui filius successit Clodio crinitus. ... Finitimos itaque bello laceffendo Thuringorum, qui Germaniam incolunt, fines depopulantes, castellum quoddam Disbargum nomine occupant, in quo Rex Clodio sedem regni sui constituit. Hoc illud adversariorum telum, quo confici volunt Dispargum cis Rhenum designari, tanquam transito flumine, & vastata Thoringia, castrum illud in Belgica occupatum sit à Clodio Rege. Sed hic auctor mox se reprimat & clarius exponit, Rex autem Clodio, angustos fines regni dilatari cupiens, exploratores à Dispargo trans Rhenum dirigit: et ipse cum exercitu subsequutus, Cameracum civitatem obsidens expugnavit. Quid planius? Dispargum hic trans Rhenum collocari legis; inde exploratores missi, inde cum exercitu Rex movit; nisi in Dispargo ipsum sibi Aimoinum adversari dicere libeat. Addo alium ex priscis Francicis auctoribus, qui Epitomen rerum Francicarum conscripsit. Clodio Rex, inquit, in Dispargo castello in finibus Thuringorum in Regione Germaniæ habitavit. Propterea omnes Regionem gentium, quæ ultra Rhenum fluvium sunt, hoc nomine nuncupantur Germaniæ; eò quod immania corpora sint, immanesque nationes. Viden? ut auctor hic Dispargum trans Rhenum collocet, & Francos proceris corporibus inter Germanos simul interioris & trans Rhenanæ Germaniæ reponat. Eò nostrorum temporum scriptores cum Sigonio, Ortelio, Antonio Dominico, Petavio, Calvisio, Browero, Pontano, Turckio, alijsque Dispargum trans Rhenum designant, plerique ad Ruræ ostium & Rheni ripas.

Verum magna hujus litis causa ex eo arrepta, quod Turonensis, Aimoinus, ac ceteri Francorum annalium scriptores Dispargum in finibus Thuringorum collocent, & quænam illa Thoringia designetur, in obscuro relinquatur, utrumne trans Rhenana ad Saxonum fines, quæ modò Thoringiæ adhuc nomen obtinet? an aliacis Rhenana & Belgica provincia, quæ Ubios ceterosque ad Rhenum populos complexa est, quæ à Tungris priscis eorum locorum incolis Tongria & Thoringia dicta est? Et verò si Turonensem & priscos Franciæ scriptores consulas, hæc postrema, de quâ agimus, Thoringia designatur; ea enim veteri Franciæ Germaniæq; disjungente tantum Rheni flumine, contermina erat, in quam Franci transito Rheno se intulerunt, creatis circum pagos & per civitates crinitis regibus suis, quæ urbes per id tempus nec in Thuringia Saxoniam, nec in Germania erant; ne quidem Martelli, Pipini Regis, & Caroli M. ævo, in quibus Bonifacius & Carolus M. Episcopos collocaret; Erfurtumque in Thuringia Bonifacii tempore, paganorum rusticorum tantummodo urbs erat. Igitur quod Wendelinus, Chiffletius, Henschenius, alijque Belgarum scriptores tradunt, Thuringia hæc à Francis scriptoribus nominata Tongria fuit; quemadmodum Toringi & Thuringi iidem, qui Tungri scribuntur, quod vel ipsi Belgæ scriptores agnoscunt,

Aimoinus l. 1. c. 5.

Epit. gest. Franc. c. 5.

Sigon. l. 12 de Occid. Imp. ad an. Christi 428.

Bonif. epist. ad Zach.

Pont. Serrar. l. 3.

Mog. Wend. ad leg. Sal.

Chif. in Vin. dic. Hist.

Hensleb. in Diat.

ſcunt. Illi propius vero accedunt, qui apud Turonensem Tungro-
rum nomen pro Thoringorum nobis tradunt ab auctore scriptum.
Sed, inquiunt quidam, omnis illa regio, quæ inter Rhenum, Visur-
gim & Albim intercipitur, Turonensis ævo olim Thoringia dicta
fuit, & Francorum sedibus comprehensa; quò ex Defenbergæ fabri-
cent Disbargum, & Thuringiam veteri Franciæ includant, crinitos-
que Francorum Reges in Thuringia Saxonica creatos persuadeant.
Nova hæc ingeniorum commenta sunt, nullo veteris scriptoris indi-
cio probata. Catos scimus in societatem veterum Francorum re-
cipi; nemo tamen veterem Franciam, & primas Regum Francorum
sedes in Thuringiâ Saxonie requisivit: aut Clodionem (quem Si-
cambrum fuisse non minus quàm Clodovæum docuit nos D. Re-
migius) aut Sicambros ex Thuringia deduxit. Sanè verò, postquam
Clotharius, Childebertus & Theodoricus Francorum Reges pri-
mùm Thuringis bella intulerunt, atque ceteri inde Francorum Re-
ges Christianam religionem victis dedere, Thuringia vetus suæ re-
gionis nomen servavit, discretum ab Hassiæ ceterisque provincijs.
Igitur eorum opinioni accedo, qui Thoringiam à Turonensi ac cete-
ris Francicis scriptoribus hîc nobis assertam, ipsam Tongriam esse
volunt; in qua Tongria secunda post Agrippinam inferioris Germa-
niæ civitas, celebris eâ tempestate, quam Franci promoti ex Dispargi
castro exercitu, trajectoque Rheni flumine, haud secus quàm Agrip-
pinam subinde invaserunt; atque istic per vicis & civitates, quæ
in trans Rhenana Germania tunc raræ erant, aut nullæ, crinitos
suos reges, inspectantibus circum Romanis & Gallis, ausi sunt
creare. Et quia error exscriptoris irrepsit in Turonensis codicem,
Thoringiam pro Tongria obtrudentis, ceteros Francos scriptores
idem error abduxit, ignaros maximè quantum Thuringia à Rheno
distet. At verò cum Dispargum trans Rhenum ab ipsis Francis scri-
ptoribus collocetur, & Rheni ripæ adsitum sit, proximum Ubijs
Tongrisque; quid vetat in finibus Tongrorum assignare? nisi &
ipsum Tongriæ nomen ad Rhenum usque à Turonensi porrigatur.
Haud dissimilis error in vita D. Suiberti. Ubi enim Marcellinus aut
Tongriam, aut Thoringiam scripsit, alius Lotharingiam obtrusit, si-
quidem ævo illo Lotharingiæ nomen nondum invaluerat. Non his
præcerpam melioribus aliorum judicijs. Mihi aliter de Dispargo,
& primâ Regum Francorum sede, ex Francorum scriptoribus, qui
hæc implicatius tradiderunt, sentire non licuit. Neque alius in veteri
Franciâ locus, aut Romanis hætenus infestior, quàm intra Agrippi-
nam, Novesium & castra Vetera; aut Francis opportunior, intra Ru-
ram & Luppianam, ubi perpetuò de Rheni limite decertatum, Francis
undique è medietate Franciæ concurrentibus: circumque adstien-
tibus Sicambris, Chamavis, Bruëteris, Ampsivarijs, ceterisque gen-
tibus;

tibus; à quibus cum primum Quintinus Novesio digressus, ad inter-
necionem cæsus; tum in iisdem sedibus oppugnati ab Arbogaste
Marcomirus & Sunno duces eorundem populorum, quos nemo ex
finibus Thuringiæ, Saxonix, aut à Sala fluvio deduxit unquam. Ita
deinde perrupto istic Rheni limite Gallias Franci irruerunt.

Ac Clodio quidem Marcomiri & Pharamundi patris exemplo
eadem ausus; sed aspera regni initia expertus: Quippe Aëtius post-
quam Galliam cum exercitu ingressus, Theodoricum Gothorum
Regem, prælio victum, ad pacem petendam adegerat, victricia arma
à Ligeri ad Mosellam & Rhenum in Francos promovit, gentem ex
Romano solò depulsurus. Certi hujus belli auctor Prosper vulga-
tus: *Pars, inquit ille, Galliarum propinqua Rheno, quam Franci possiden-
dam occupaverant, Aëtii comitis armis recepta est.* Consules etiam Pro-
sper & Cassiodorus senator addunt Taurum & Felicem, quibus
Franci cæsi, rejectique ex provinciis infestis. His convenienter Jor-
nandes scripsit: *Aëtium Reipubl. Romanæ bono singulariter natum, ut qui
superbiam Suevorum, Francorumque barbariem immensis cedibus servare
Imperio Romano cœgerit.* Quam hæc exaggeratè Jornandes, tam tem-
peratè Idacius eorum temporum non incelebris scriptor, Aëtium
memorat factâ expeditione in Francos, prælio eos superasse, & in pa-
ce suscepisse. Quæ cum ille ad annum Christi 430. referat, bellum
id longius productum fuerit; ac nonnisi pacificatione haud secus
quàm cum Gothis transactum fuisse indicat; ut jam eorum opi-
nioni accedere malim, qui censent Francos non omnibus cis Rhe-
nanis provinciis ab Aëtio exutos depulsove ad veteres trans Rhenum
fedes: Nam quò minus Aëtius Francos ad extrema urgeret, multis
alijs bellis implicabatur. Ardebat Africa Wandalorum dominatu,
Hispania Gothorum, Pannonia Barbarorum imperio vexabatur, ob-
tritisque Romanis Gensericus Wandalorum Rex Hipponem obfi-
dione premebat; quâ calamitate D. Augustinus eâ in urbe Episcopus
excessit è vitâ. Galliam deinde civili motu & miserandâ factione tur-
babant Bagaudæ, populus nimirum ex rusticana & civili plebe ex-
citus; convolantibus simul ad arma omnibus Armoricis, qui hæc-
tenus Saliorum Francorum societati eas oras insidentium innixi vixe-
rant liberiores. Causa rebellionis erat inexplicabilis Romanorum
præsidum ac magistratus superbia & avaritia; adeoque tributis, &
exactionibus, injurijsque exanguis plebs vexabatur, ut qui adhuc Ro-
mano nomini parebant, attritis opibus, Barbarorum Francorumq;
mallent quàm Romanorum imperia. Multis hæc exaggerat Salvianus:
*Quibus enim rebus Bagaudæ facti sunt, nisi iniquitate nostrâ? nisi im-
probitate judicum? nisi eorum proscriptionibus et rapinis, qui exactionis pu-
blicæ nomen in quæstus proprii emolumentum verterant; et indictiones tri-
butarias prædas suas esse fecerunt? qui in similitudinem immanium bestia-*

An. Chri-
sti 428.
&c.
Clodio-
nis bel-
lum cum
Aëtio.

An. Chri-
sti 430.
&c.

Cassiod. in
Chron.
Salvian. l.
6. de Provid.
Prosper in
Chron.
Sigonius.
Broggerus.
Bagaudæ
innixi
Franco-
rum so-
cietati
rebellant
in Gallijs.

Salvian. lib.
6. de gubern.

rum, non rexerunt traditos sibi sed devorârunt: nec spoliis tantum hominum, ut plerique latrones solent, sed laceratione etiam, et ut ita dicam sanguine pascebantur: ac sic actum est, ut latrociniis iudicium strangularentur homines, et necati inciperent esse barbari, quia non permittebantur esse Romani. Hic status per Galliam erat, cum foemina & puer regerent Imperium.

Salvian. l. 6. Inde plerique honesti et nobiles, è quibus Romanus status summo splendore esse debuit et honore, ad hoc tamen Romanæ iniquitatis crudelitate compulsi sunt, ut nollent esse Romani, sed ad vicinorum Barbarorum, compri-
Franci
Romanis
æquiores. misque Francorum, imperia aspirarent; qui jam Salicâ lege majorem æquitatem præscriperant, & multò etiam mitius tractabant subjectos sibi populos. Quocirca Salvianus, Franci hoc scelus nesci-
unt, nihil horum apud Wandalos et Gothos; Inde una & consentiens ple-

Isidorus in
Chron. bis oratio, ut liceat sibi vitam, quam agunt, agere cum Barbaris. Eadem questus Isidorus, melius esse cum Gothis pauperes vivere, quam inter Romanos potentes esse, et grave jugum tributum portare. Aëtius ut hunc Gallia motum comprimeret, Eucharium Alemannorum Regem in Armoricos pellexit. Tam afflictâ tum erat populi res, ut Barbarorum auxilio opus esset ad Galliam continendam. Alemanni magno impetu rapti ad Bagaudas excindendos; quibus D. Germanus, legatione functus, miseratusque, occurrit; frenumque equi barbari Regisprehendens obsecrat, ne gentem, quod jam Christiani essent, deleret. Flexus Rex barbarus præsulis oratione, miseris pepercit, simulque Aëtius iras ad pacis fœdera reprimi passus est.

Cassiodor. in
Chron. Subinde bellum Burgundicum exarsit, Gundicario Burgun-
Prosp. vulg.
in Chron. dionum Rege. Is aut odio Romanorum, aut libidine prædandi ac-
Prosp. Pi- censsus, Belgicam primam, & in hac Treviros, Mediomatricos, vici-
thæanus. nasq; regiones barbarum in modum depopulatus est. Nec obscure
Burgun- in hanc belli conspirationem cum ceteris à Sidonio introducuntur
diones in Franci, Panegyrico ad Avitum Gallia præfectum & Aëtio militan-
Gallia re- tem :
bellant,

Belgam, Burgundio quem trux

Presserat, absolvit junctus tibi vincitur ille

Cursu, Herulus, Chunnus jaculis, Francusque natatu,

Sauromata clypeo, Salius pede, falce Gelonus.

Permixtæ hæ gentes aliæ pro Romanis, aliæ pro Burgundionibus arma ad prædam sumpserant. Obtriti subinde ab Aëtio Burgundiones, & ad pacem petendam compulsi; quanquam post Gundicarius Rex, immixtis ab Aëtio Hunnis, cum omni gente excisus sit. Uti hæc Prosper ad annum 438. adscripsit. Quâ tempestate ruptis fœderibus Theodoricus Visigothorum Rex novum bellum Gallia intulit, tanquam omnia in excidium Gallia conspirarent. Nec enim
Visigothi
in Gallia
rebelles. Aquitania regno contentus Rex, uti Isidorus memorat, Narbonam obsidere ausus est. Submissus Gallia à Valentiniano & Aëtio Litto-

rius

rius belli præfectus, Theodoricum non sine clade ab obsidione depulit. Quibus Littorius inflatus, ut Aëtij gloriam æquaret, temere cum Gothis ad Tolosam congressus, foedè cæditur; captusq; in vinculis contabuit. Dignam superbi atque impij Ducis poenam agnoscit Salvianus; Quippe *inanibus Aruspicum responsis, et falsis demonum oraculis confusus prælium iniit*: Gothi verò, etsi Ariani, primum supplices per Catholicorum Episcopos ad pacem se obtulere; à quâ reiecti, dum prælij tempus immineret, in preces ad Deum provoluti opem implorant. Rex eorum, uti Salvianus perhibet, *ad diem usque pugna stratus cilicio preces fudit, ante bellum in oratione jacuit, ab oratione ad bellum surrexit*, Barbari ceteri in discrimine positi opem à Deo postularunt. Ita victores de Romanis triumpharunt. Nec aliam vulneri Aëtius medicinam reperit, quàm ut Gothos ad pacem & foedus admitteret. Inde post tertiam irruptionem Gallia superiori quies indulta. Sed brevis ejus pacis usura, quam mox Franci, Clodione Rege, perturbarunt, totam prope inferiorem Galliam ab Imperio Romano avellendo, feliciore quàm Gothi aut Burgundiones successu.

Enim vero ut à Mariano Scoto, qui ad annum Christi 438. hæc refert, relatum est: *Clodio Francorum Rex Batavos, Tungros, Menapios, Teravanos, Morinos, Ambiones, Cameracenses, Tornacenses, Atrebatenses, Beluacenses, et quidquid his regionibus interjacet, ultraque Sequanam et Lingeram Francorum regno adjecit.* Mariano accedit Sigebertus, qui etiam hanc Francorum irruptionem ad annum Christi 445. referat, Clodionis tamen res gestas ab anno 431. auspicatus, omnem illam expeditionem hoc temporum spatio complectitur. Res sanè ad posteritatem & Francorum nostrorum gloriam memorabilis, obstupescens tibus Romanis juxta ac Christianis; quos inter multi in hanc dementiam prolapsi, ut turbato fatalium rerum ordine, nulla amplius Dei providentia Imperium Romanum regi crederent. Quod enim ex cultu Deorum ac Cæsarum primorum gubernatione acceperant florentissimum, id post receptam Christi religionem per Christianos Imperatores interire, & barbaris populis in prædam cedere criminabantur. Hinc illæ apud Salvianum voces: *Si Deus respicit res humanas, si curat, si diligit, si gubernat, cur Romanos omnibus gentibus inferiores, et inferiores esse permittit? cur vinci à Barbaris patitur? cur juri hostium subjugari?* Salvianus, ut his impiorum quærimonijs occurreret, præclaros illos de providentiâ & gubernatione Dei libros conscripsit; ruinamq; illam provinciarum & Imperij, non modò ad Romanorum præsidium sævitiam, magistratuumque inexplebilem avaritiam, sed vel maximè ad corruptos omnium Christianorum mores & flagitia reducit; palam etiam fassus, tantam vitiorum & scelerum ævo suo conspici licentiam, ut nisi justis poenis & Barbarorum flagellis hæc castigaret Deus, negligens potius rerum humanarum reputari possit.

Clodio
Francorū
Rex latè
Gallias
pervadit
urbesque
Romanis
eripit.

Barbaris
gentibus
ob vitia &
delicta
Christia-
norum
Imperiū
cessit in
Et prædam.

Lib. 4.

Et quantus exinde Salvianus in præfectorum & Christianorum vitijs, si non immodicè etiam, exaggerandis? quibus non tam ipsis Barbaris pares, quàm flagitiosiores esse videbantur: *Vitam, inquit, Barbarorum, atq; nostrorum studia, mores et vitia comparemus: Injusti sunt barbari, et nos hoc sumus, impudici sunt barbari, et nos hoc sumus, avari sunt barbari, et nos hoc sumus, omnium deniq; improbitatum atque impuritatum pleni sunt barbari, et nos hoc sumus.* Ergo si pares vitiositate sumus, cur non etiam viribus pares? Sed et hoc interest, quod et si eadem agant barbari, quæ nos agimus, nos majori offensione peccamus, "" possunt enim nostra et Barbarorum vitia esse paria. Sed in his tamen vitijs necesse est peccata nostra esse graviora. Gens Saxonum fera est, Francorum infidelis, Gepidarum inhumana, Hunnorum impudica, omnium denique gentium barbarorum vita vitiosa. Sed nunquid eundem habent reatum illorum vitia quàm nostra? nunquid tam criminosa est Hunnorum impudicitia quàm nostra? nunquid tam accusabilis Francorum perfidia quàm nostra? aut tam reprehensibilis ebrietas Alemanni, quàm ebrietas Christiani? "" Si fallat Hunnus vel Gepida, quid mirum est? qui culpam penitus falsitatis ignorat. Si peieret Francus, quid novum faceret? qui perjurium ipsum sermonis genus putat esse, non criminis? et quid mirum si hoc barbari ita credunt, qui legem et Deum nesciunt? Imo alibi se reprimat Salvianus à vitijs ad virtutes Barbarorum, quales ne in ipsis Romanis tum conspiciebantur. Gothorum enim, inquit, gens perfida est, sed pudica: Alemannorum impudica, sed minus perfida: Franci mendaces, sed hospitales: Saxones crudelitate efferi, sed castitate mirandi. Ita verò singulis sua adhærere vitia, & in singulis simul gentibus suas conspici virtutes, contendit Salvianus, quarum meritis, remunerante Deo, in partem possessionemque Imperij venerint. Prorsus sic compertum, ut quemadmodum Romani Imperij potentia Romanorum virtute increvit: Ita fortuna eorundem sceleribus retexti cœpit; tum vel maximè, cùm Christianorum peccata esse cœperunt, quæ Romanorum antè fuerant sine Christi lege viventium. Exaggeratius hæc differt Salvianus: *In tantum nunc vitiosè vivitur ab omnibus, ut prope nullus sit Christianorum, qui non jugiter naufragare videatur.* "" Evangelia legunt, et impudici sunt, Apostolos audiunt et inebriantur, Christum sequuntur et rapiunt, vitam improbam agunt, et probam legem se habere dicunt. Non jam libet plura de eorum temporum corruptis moribus adducere, quæ tantâ contentione Salvianus octo libris, comprimisque epistola ad Salonium Episcopum perscripsit. Ad hæc tum omnia pacis securitas, otiumque & luxus ita in fatalem ruinam composuerant; ut nec armorum usus, nec urbium præsidia, nec castrorum munimenta, nec belli apparatus veterem militiæ disciplinam exhiberent. Cunctos nimirum ita criminâ præcesserant, ut nec metuerent periculum: ablatum erat à peccatoribus timor, ne posset esse cautela. Itaque Barbaris penè in conspectu omnium positus, nullus metus erat homini, non custodia civitatum,

Lib. 6.

totum

totum incuria, totum negligentia et gula, totum ebrietas et somnolentia possidebant. Quanquam alio simul arcano Dei consilio, ac dispensatione rerum humanarum, hæc barbarorum in Imperium irruptio permixta: nimirum (quod alibi à nobis relatum est) ut Christianis permixti Barbari Christi lege & fide imbuerentur, quam nunquam Barbari in suis sedibus didicissent. Ita Franci in Gallia, Saxones in Britannia, Gothi Alaniq; in Hispania, Longobardi in Italia, aliæ barbaræ gentes alijs in provincijs condocefacti, traductique ad Christi religionem, haud multò post suos quoque Reges Christianos conspexerunt. Quâ benignitate Numinis Jornandes, Paulus Diaconus, alijsque profitentur, se majoresq; suos ex Gothis à Barbaris ad Christianæ Religionis lumen pervenisse.

Hoc interim depravato rerum statu, Clodio sagax Francorum Rex naetus Galliam, jam antè Romanorum bellis attritam, nudatamque militari præsidio, exploratores trans Rhenum è castro Dispargo Cameracum usque misit. Neque id ulli dubium, cùm uno id omnes ore Turonensis, Adu Viennensis, Aimoinus, Sigebertus ac Francisci scriptores supra à nobis relati fateantur. Postea verò quum exploratores, perlustratis diligenter omnibus, reversi ad Regem suum renunciavere civitates & loca modicis Romanorum præidijs teneri, populumque omni belli metu solutum, securè in otio ac luxu vitam agere, Rex convocato procerum consilio, opportunitatem rei gerendæ exponit. Approbato ab omnibus bello, ingentem Clodio ex Sicanbris, Bructeris, Chamavis, Angrivarijs, Cattis, Marfis, ceterisque ferocibus inter Rhenum & Visurgim populis exercitum contraxit, Dispargoque movens, castra trans Rhenum provexit. Primo belli impetu cessit in potestatem Francorum, quidquid inter Rhenum, Mosellam ac Mosam nondum prioribus Pharamundi armis partum erat, receptumve ab Aëtio. Utrumne tum Colonia Agrippina in deditionem Francorum venerit, controversum fecerunt scriptores. Valesius id anno 441. factum asserit. At jam ante cessisse Francis Salvianus haud obscurè prodidit. Nam cùm ille libros suos circa annum 440. ut supra monui, conscripserit, & Agrippinam jam hostibus plenam asseveret, argumento est, Agrippinenses aut ultro se prius Francis dedidisse, aut eruptione hac expugnatos fuisse. Ac multum verosimile per Constantini M. pontem, qui ad eam ætatem constitit Rheno instratus, magnam exercitus Francorum partem traductam. Salvianum hinc denuo audiamus: Nam postquam is spectaculorum licentiam, & corruptos eorum temporum mores multis exagitasset, Responderi, inquit, adhuc potest, non in omnibus hæc Romanorum urbibus agi. Verum est: ... non enim hoc agitur in Moguntinensium civitate; sed quia excisa et deleta est: Non agitur Agrippina, sed quia hostibus plena. Non agitur Trevirorum, urbe excellentissimâ, sed quia quadruplici

Lib. 6.

ever-

everfione eft poſtrata. Haud multò poſt eodem libro ſuo Salvianus poſt deſcriptum Treviris excidium, *Quid, inquit, in alia non longè, ſed prope ejusdem magnificentia civitate? Nonne eadem et rerum ruina pariter, et morum?* Nam præter cætera cùm duobus illis et præcipuis malis, avaritiâ et ebrietate, omnia concidiſſent, adhuc poſtremo rabidâ vini aviditate perventum eſt, ut principes urbis ipſius ne tunc quidem de conviviis ſurgerent, cùm hoſtis urbem intraret: Ideo etiam Deus ipſis evidenter, ut credo, manifeſtare voluit, cur perirent, cùm per quam rem ad deditiõnem ultimam pervenerant, eam ipſam agerent, cùm perirent. Vidi ego illic res lachrymabiles, nihil inter pueros differre et ſenes; Una erat ſcurrilitas, una levitas, ſimul omnia luxus, potationes, perditiões, cuncta omnes pariter agebant. Et quæ in hanc rem ſcriptor ille deplorando confert. Ac tamen & Browerus his Moguntiam nobis deſcribi cenſeat; Bucherius tamen & Valeſius Coloniam Agrippinam interpretantur. Et quæ hæc alia urbs præter Trevirorum? quam & ſe eodem tranſitu viſiſſe profitetur; in qua amicos & cognatos inviſit (ut in epiſtola ſua ſcribit) ubi & profugum ex hoſtium vinculis adoleſcentem Agrippinenſem, propinquumque ſuum commendat religioſis viris: ac viduam adoleſcentis matrem deplorat, eò redactam inopiæ, ut mercenario opere Barbarorum uxoribus locatitias manus impendere neceſſe habeat. Igitur jam Agrippina in Francorum poteſtatem venerat, magnificentia poſt Treviros ſecunda, non Wandalicâ vaſtatione, ut Gelenius opinatur; de illa enim nihil Salvianus, cùm proximas clades percenſeat. Quanquam non deſint, qui Agrippinenſes ultro ac maturè ſe Francis jam tum anno 407. dedidiſſe velint, ut contra Wandalos ſe præmunirent; atque inde à Caſtino & Aëtio ceteriſq; Romanorum ducibus in ſocietatem belli receptos; ideoque hoc Francorum bello plenam hoſtibus & barbaris Coloniam ſcribi, quæ mihi nec reſellere nec affirmare eſt animus. Libet tamen vel inde accedere Valeſio & Bucherio, quòd eo tempore Ripuariæ provinciæ nomen invaluerit, haud aliunde, quàm quòd utramque Rheni ripam jam Franci noſtri tenerent, ac in eâ Agrippinam Ripuariæ Metropolim. Id exploratius, hac Clodionis irruptione Trevirorum urbem à Francis expugnatam, quòd quartum ejus excidium extitit, à Salviano memoratum; ſecus quàm Browerus cenſuit, qui id Hunnorum, de quâ referam, vaſtationi adſcribit: Nam calamitates ab his Barbaris illatas Salvianus haud viſus attingere. Intercepta in hunc modum Agrippina, aut certè novo Francorum præſidio impleta, ne à tergo hoſtem relinquerent. Excisâ Trevirorum urbe, Clodio cum victore exercitu Germaniam ſecundam & Belgicam primam pervagatus, ac torrentis inſtar Carbonariam Hannoniæ ſilvam ingreſſus, Tornacum obruit. Quo capto, Cameracum properat cum exercitu. Tenebatur urbs illa validiore Romanorum præſidio, eò & labor iſtic obje-

objectus major: ceteris fere civitatibus ad primum impetum se de-
dentibus. At brevis obsidij mora: admota enim Francorum multi-
tudo, & vi belli impressa, Cameracum expugnatur. Cæsis Romano-
rum præfidiarijs, urbs hæc Regis Clodionis sedes delecta; uti hæc
Ado Viennensis vicinus temporum scriptor tradidit. Tum verò Clo-
dio, ut Turonensis est auctor, transmeando Thoringiam *deprimat*
nobiliori Francorum familiâ Reges crinitos juxta pagos et civitates à se crea-
tos constituit. Quas verò hic alias civitates & pagos dixeris, quàm
eorum populorum, qui supra à Mariano Scoto sunt memorati. His
enim devictis, Clodio ex suâ gente urbium rectores & præfectos im-
posuit, haud alio opportuniore consilio factoque, quàm ut in fide &
obsequio Francorum contineret. Eo nunc magis eorum error rete-
gitur, qui crinitos hos regulos per Thuringiam Saxoniam, aut in Tho-
ringorum finibus à Clodione creatos nobis obtrudunt; quando
post Tongriam transitam, hi demum Reges in hostico solo ac novâ
Franciâ, non veteri creati sunt. Quos inter Merovæus nobilis Fran-
cus, Clodionis consanguineus, & in regno successor perhibetur,
proximis ad Rhenum moderandis provincijs impositus. Tunc
Agrippinæ suus regulus, ac dux datus, tum & Ripuaria provincia ex
dominatu utriusque ripæ in suam appellationem venit.

Stetit hunc Francorum bellorumque procursum Aëtius. Nam An. Chri-
postquam hæc ad Valentinianum Imperatorem relata sunt, Aëtius sti 445.
cum Majoriano juvene, quem postea Cæsarem vidit Imperium, cum Aëtius
exercitu occurrit, inflatumq; tot victorijs Francorum exercitum re- Franco-
preffit. Fortè tum in patentibus Atrebatum campis Francus cum no- rum im-
bili Francâ nuptias agitabat, & miles nimium fortunæ suæ securos in petum
computationes & choreas pro gentis genio solutus diffluxerat; cursumq;
cùm repente Aëtius & Majorianus juvenis quadrato agmine ad vi- fortunæ
cum Helenam apparent; provectique in incautos haud levem cla- sistit.
dem intulerunt. Intercepta nupta, abrepta in spoliū plaustro effeda- Franci in
que cum falcatis curribus. Ac postquam tumultuaria magis pugna, nuptijs
quàm justo prælio decertatum, cessere Franci, non provincijs, sed obruun-
campo in præsens. Congressum hunc præliarem Sidonius Apolli- tur.
naris in Panegyrico Majoriani descripsit, ex quo juvat ceterorum hi-
storiarum silentium explere. Nec pigebit versus adscribere, quan-
do ijs simul Francorum veterum cultus habitusque exprimitur. Ita
enim Aëtium & Majorianum alloquitur:

Post tempore parvo.

*Pugnastis pariter Francis, quâ Clojo patentes
Atrebatum terras pervaserat; hic coeuntes
Claudebant angusta vias, arcuque subactum
Vicum Helenam, flumenque simul sub tramite longo
Arctus suppositis trabibus transmiserat agger.*

Illic

Illic te posito, pugnabat ponte sub ipso
 Majorianus eques : fors ripæ colle propinquo
 Barbaricus resonabat hymen, Scythicisque Choreis
 Nubebat flavo similis nova nupta marito.
 Hos ergo, ut perhibent, stravit. Crepitabat adictus
 Cassis, et oppositis hastarum verbera thorax
 Arcebat squamis, donec conversa fugatus
 Hostis terga dedit. Plaustris rutilare videres
 Barbarici vagafestatori, coniectaque passim
 Fercula, captivasque dapes, cirroque madente
 Ferre coronatos redolentia ferta lebetas.
 Illicet increfcit Marvors, thalamique refringit
 Plus ardens Bellona faces. Rapit effeda victor
 Nubentemque nurrum.

Habitus
 & cultus
 Franco-
 rum.

Nuptias deinde pugnamque cum Francis Lapitharum & Centauro-
 rum similem introducit, tanquam cum Gigantibus depugnatum;
 eo enim aspectu se obtulere tum Franci; ideo nec incongruum ar-
 bitror cultum corporis & bellicam fortitudinem ex Sidonio ad-
 scribere, quo simul Franci nostri, prisca Germanorum soboles, ag-
 noscatur :

Hic quoq; monstra domat, rutili quibus arce cerebri
 Ad frontem coma tracta jacet, nudataque cervix,
 Setarum per damna nitet : tum lumine glauco
 Albet aquosa acies, ac vultibus undique rasis.
 Pro barba tenues perarantur pectine crista.
 Strictius assuta vestes procera coërcent
 Membra virum; patet iis altato tegmine poples,
 Latius et angustam suspendit balthens alvum.

Hic cultus corporis, prorsus ut Sirmundus expressit, procera corpo-
 ra, validi lacerti, rutili crines, cæsi oculi, pronæ in frontem tonso oc-
 cipite comæ, tenues raso vultu barbæ, vestes strictæ, & ut Tacitus de
 antiquis Germanis, singulos artus exprimentes, nudi poplites, lati
 balthei. Nec arma Francorum, pugnandi modum, & infractos belli
 animos, uti à pueris insueverant, omisit Sidonius, præclarâ gentis no-
 stræ laude :

Francorū
 bellica à
 pueris in-
 doles &
 fortitu-
 do.

Excussisse citas vastum per inane bipennes,
 Et plaga præscisse locum, clypeosque rotare
 Ludus, et intortas præcedere saltibus hastas,
 Inque hostem venisse prius puerilibus annis,
 Est belli maturus amor, si fortè premantur
 Seu numero, seu sorte loci mors obruit illos,
 Non timor : invicti perstant, animoq; supersunt
 Jam prope post animam.

Clade

Clade hac nuptiali acceptâ, repressus Clodionis impetus, prohibiti-
que Franci, ne transito Somona flumine, in interiorem Galliam pe-
netrarent; non oppressi exactive è provincijs, quas bello jam cœpe-
rant regni sui fundamenta. Nec Prosperi ac Cassiodori, dum Fran-
cos ad Aëtij tempora in cisRhenanis vicis Rheno propinquis persti-
tisse memorant, alia mens fuit, quàm ab Aëtio Francorum irruptio-
nem fractam retusamque esse. Ac satis habuit in præsens Aëtius So-
mona flumine Francorum arma cohibere & pacificatione bellum
finire. Nam altero mox anno Aëtius revocatus à Valentiniano Imp.
Romam, ad tertium consulatum ineundum, & Hunnorum impe-
tum frangendum, à quibus longè majus periculum imminabat. At-
tila quippe ferocissimus Hunnorum Rex, pervastatâ Thraciâ, Mœ-
sia, & Illyrio, atroces adversus utrumque Imperatorem Theodosium
& Valentinianum minas spirabat. Unicum Valentiniano Cæsari præ-
sidium in Aëtio. Quare abrupto, ut diximus, cum Francis bello, Va-
lentinianus pacem ab Aëtio cum Francis pactam ita probavit, ut ab
omni vectigalium onere solutas, occupatasque Galliæ provincias
Francis permitteret: Eâ tamen lege, ut adversus Hunnos, si res pos-
ceret, socialia arma conjungerent; quod deinde à Merovæo Clodio-
nis successore præstitum. Ita verò postquam 200. annis pro Rheni
limite depugnatum erat, novum Franciæ Regnum, quod Gallica-
num dixere, primo Clodionis & Merovæi fortitudine stabilitum; ut
vel inde Clodio primus Francici regni conditor sit appellatus.

Vix dum Aëtius ex Galliâ recesserat, cum Britanni assiduis Pi-
ctorum & Scotorum incursionibus vexati, lamentabiles ad Aëtium
dedere literas, quibus rogabant ne se perditis prope rebus defereret,
cùm rupto jam muro extremam Regni partem invasissent barbari
hostes. Responsum ab Aëtio jam Hunnicis bellis implicato, suis ipsi
rebus consulerent, deligerentque in gente suâ aut regem aut ducem,
nihil à Romanis auxilij submitti posse. Quibus Britanni adaacti im-
ploraverunt trans mare Saxonum nostrorum opem. Interim Attila
cum innumerabili Scytharum multitudine Istrum glacie adstri-
ctum transgressus auro se ad tempus mitigari passus est, dum oppor-
tuniora perumpendi Imperium consilia procuderet. Nec quieti
Franci nostri, seu rupto fœdere, seu junioris Clodionis filij audaciâ
exciti, Sueffionem obsident, quam urbem dum natu major filiorum
oppugnat, præmaturo fato abripitur; nec multò post & ipse Rex Clo-
dio, morbone victus an dolore incertum, Cameraci excessit, post-
quam annos xx. ut plerique tradidere, Regnum à se conditum ad-
ministrasset, militaris animi Princeps, ac Pharamundum etiam pa-
trem belli gloriâ supergressus.

Successorem regni habuit Merovæum, quem etsi nonnulli
Clodionis filium velint, plerique tamen Clodionis affinem, & tuto-

An. Chri-
sti 446.

Aëtius ex
Gallia re-
vocatus
adversus
Hunos
Francis
Galliam
relinquit.
Cassiod.
Sigonius.

Britanni à
Barbaris
occupati,
desertiq;
à Roma-
nis im-
plorant
Saxones.

An. Chri-
sti 447.

An. Chri-
sti 448.
Merovæ-
rem us III Frā.

corum rem filiorum tradidere. Virum hunc domo Sicambrum, ætate maturum, bellis probatum, gens Francorum, puerile in Clodionis filio regimen averfata, sibi Regem delegit. Ita Regni novi nondum satis confirmati explicatique poscebant exordia: nondum Salicâ etiam lege (si quid tamen de hac re præscriptum) robur obtinente, ne quis alius quam ex propinquo demortui Regis sanguine succedat. Duo siquidem Clodionis filij præteriti, quos Priscus eorum temporum scriptor prodidit. Et hi cum ab excessu patris de regno contenderent, alter, isque natus major, ad Attilam Regem imploratum auxilia confugit; alter Romam se ad Valentinianum Imp. & Aëtium contulit; à quibus honorificè exceptus, admissusque in societatem populi Romani, cum muneribus remittitur ad Francos suos. Fastus ipse Priscus historicus, à se visum hunc adolescentem Romæ in legatione suâ nondum lanugine vestitum, flava coma, capillisque supra humerum defluentibus. Quibus autem fatis jactati sint regij juvenes, utrumne in paternâ trans Rhenum hereditate confederint, an ceteris bellis consumpti, parum sanè ex illâ sæculi caligine est compertum, præter ea, quæ de altero filiorum mox referemus; perinde ut non satis cognitum, quis ille Sigismerus per hæc tempora Francorum Regis filius ad Vahalim imperitans, cui, Sidonio scribente, Euricus Visigothorum Rex filiam suam nuptui dedit. Vidit eum Sidonius flavo capillo, ore rubicundo, corpore candido, coccino serico auroque cultum, insigni regulorum ac sociorum comitatu Burdigalam intrantem. Merovæus certè magno omnium procerum populique plausu exceptus, armis exinde Clodionis gloriam exæquavit, regno etiam in filium posterosque transmissio, qui exinde Merovingi ac primæ stirpis reges appellati.

An. Christi 449. Saxones in Angliâ evocati novi istius regni auspicia capiunt. Insequens annus ab ortu Christi quadragesimus nonus supra quadringentesimum Saxonum non minus quam Francorum nomen celebre fecit. Nam, quo tempore Franci in Gallijs, Saxones in Britannia regni sui fundamenta jacere cœperunt, mira profecto Numinis providentia. Quas enim barbaras harum regionum gentes vindicta divina evocavit flagella Romanorum, has eadem post miseratio Numinis fecit Christianorum seminaria, & Christianæ religionis propugnacula. Certi hujus narrationis auctores Prosper, Sigebertus, Beda, Polydorus Virgilius, ceterique, quamvis in anno expeditionis dispares. Prosper ad annum Theodosij II. Imperatoris xviii. qui Christi est ccccxxv. *Britannia, inquit, usque ad hoc tempus variis cladibus eventibusque lacerata in ditionem Saxonum rediguntur.* Sigebertus hanc Saxonum profectionem ad annum Christi ccccxxxi adscribit, Marianus Scotus ad annum ccccliii. Bucherius ad annum 428. At Beda ceterique, præter Camdenum Anglicarum rerum scriptorem, hunc, quem ingredimur, annum nobis consignârunt,

runt, eoque Sigonius, Calvisius, Gordonus, Pontanus, Alfordus alijque se retulere. Igitur cum Britannia haud secus quam Gallia per corruptos populi accleri mores, uti hæc Gildas sapiens, gente Britannus, haud secus quam Salvianus de Gallis deplorat, ruinæ suæ prælusisset, jamque Pictorum Scotorumque incurfionibus ac prævalentibus armis in extremum periculum venisset, Vertigernus Britanno-
rum Rex, quod nulla à Romanis auxilia sperari possent, ad Saxones Germaniæque populos confugit, barbaros adversus barbaros implorando. Jam à Diocletiano Cæsare hæc gens nota erat, ex quo Galliæ Britannæque littora infestis toties classibus obsederat, & in utrumque etiam regnum penetrarat. Missi per mare legati, qui auxiliares copias peterent. Prompti ad ea Saxones Hengisto & Horso ducibus tribus longis navibus ac myoparonibus milite subsidario impletis advolant; quos appulso benigne excepit Vertigernus. Horum armis adjutus Vertigernus Pictos & Scotos aggreditur, & insigni victoria potitus è Britannæ finibus eijcit. Victores inde Saxones Rex non modò liberali stipendio remuneratur, sed intra Regnum hospites recipit, assignatis in Cantia sedibus; haud alio consilio, quàm ut auxiliarem hanc manum adversus Pictos & Scotos expeditam haberet. Nec minus capti ubertate Regni Saxones, pedem & domicilia figunt. Mox & Hengistus consilia de stabiliendo regno inter suos habere cœpit; eò præmunire Cantium, animare populares, evocare ex Saxonia gentis suæ auxiliares copias. Atque illi ubi felicem belli successum, & soli fertilitatem accepere, alij post alios sedecim navibus advecti, validum complevere exercitum, non improbane Vertigerno; quanquam diverso Vertigernus et Hengistus consilio hæc agerent, ille ut se adversus Pictos & Scotos defenderet, hic ut regni sedem stabiliret. Transportata simul in Britanniam Rowena Hengisti filia, insigni pulchritudine virgo, quæ ubi Vertigerno oblata est, captus amore virginis Rex, eam in matrimonium assumpsit. Novum hoc vinculum erat ad Saxoniam & Britanniam gentem conjungendam. Hoc successu aucti animatique, ipsis Britannis se formidabiles objecere. Inde erigere animos, causari stipendia non integrè persolvi, quærere alias ex alijs belli causas; ob quæ Rex ipse Vertigernus in odium suorum adductus. Postremò bellum internum pro externo exarsit, quo Horsus perijt. At victores Saxones iisdem sensim armis, quibus Pictos & Scotos exegerant, ipsos Britannos subegere. Nondum duo sæcula sese evolverant, cum jam septem florentissima Britannæ regna sui juris fecerant, implerantque Germanicæ gentis suæ sobole: Adhæserunt inde mores & lingua Saxonica ad Pipini usque regis tempora; quo à parentibus majoribusque hausto commercio, D. Willibrordus, Suibertus, ceterique Apostolici viri legem Christi populares suos postliminio docuerunt.

Origotri-
um popu-
lorum Sa-
xonū An-
glorum &
Vitarum
inquisita.

Sed nunc gentium harum origines, à quibus Britannica hæc expeditio facta est, exploremus. Beda in tres populos distinxit: *Ad- venerant, inquit, de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis et Vitis*, quos alij rectius Jutas scribunt. A Jutis Vitifve orti Cantuarij, qui & Vectæ insulam incoluerunt; à Saxonibus Orientales & Mediterranei Angli, Mercij videlicet & Northumbrij. Addit Beda veterem Anglorum provinciam in Germania sitam fuisse inter Vitas & Saxones, ubi & Ethelwerdus Saxo priscos Anglos collocat ad Sleswicum Holfatiæ oppidum; quanquam alij ad Albis superiores ripas protendant: ut jam Beda suo situs ordine singulos descripserit; primum Saxones, quorum sedes ad Visurgis ostia: tum medios in Holfatiâ atque Albis ripis Anglos: postremum Jutas in extrema Chersoneso Cimbriæ; in quorum societatem se vicini populi, ac comprimis Frisij ac maritimi conjunxerunt rei navalis peritissimi. Quanquam princeps & vulgatissimum nomen Saxonum; qui jam dudum antè Bataviam, Galliam & Britanniam classibus suis infestam infestamque habuere. Nec defunt, qui Anglos, Jutas, & Warnos uno Saxonum nomine comprehendant. Crantzius, abductus similitudine nominis, Anglos hosce Angros & Angrivarios interpretatur; quanquam non abnuerim hosce populos se Saxonibus in hanc expeditionem junxisse; uti Hereferdiam Angliæ nonnulli ab Herefordia Angrivariæ nomen traxisse opinantur; quod & Vectæ insulæ attribuit Crantzius, tanquam à Vechta Embslandiæ oppido nomen sortita, cum jam ante Vecta Britanniae insula à Ptolomæo sit prodita; verum cum Hengisti & Horfi fratrum parens memoretur à Beda Vuergistus, avus verò horum Vecta; haud levis Crantzij conjectura, potuisse hinc simile nomen importari in Britanniam; bellicosa enim per Embslandiam olim gens, monumenta ejus vel sola turris bellica in Vechtæ oppido, vetustum & grandi mole opus, gentiliū manibus structum, monstrat: nihil spectabilius illa pars Westfalix exhibet inter antiquitatis vestigia; mensus aliquando muros, viginti pedum latitudinem deprehendi. Ac fortè hæc ipsa regio est, quam Beda ab hac expeditione incultam desertamque scripsit, postquam sterile Embslandiæ solum, degustata Britannix dulcedine, cum fertiliori solo commutare concessum fuit. Frisones certè in hanc transmarini belli societatem venisse, testis est

Lib. 3. Rev.
Fris.

Emmius, qui ex procopij libro 4 de bello Gothico hæc adducit: *Britanniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quarum unicuique suus Rex imperat: nominantur hæ gentes Angli, Frisones, et qui cum insula cognatum nomen habent, Britones.*

Hic ego non prætermiserim, quod multi requirunt, cur devicta Britannia non à Saxonibus sed Anglis nomen servet, ut Anglia dicatur? Princeps enim hujus expeditionis populus Saxones, ceteri velut adju-
adju-

adjutores & focij. Imo ob id Britannia supra trecentos annos transmarina Saxonia appellata fuit, seroque Angliæ nomen cum Egberto Rege post annum Christi 800. invaluit; seu id fortuito factum, ut multa sunt hujusmodi; seu tum Anglorum arma prævaluerint, incertum habeo. Soepe uterque populus pro uno habitus, quando à Beda nunc AngloSaxones, nunc Saxones Angli appellantur. Gildavero, qui hæc ante Bedam tradidit, Saxones, Paulus Diaconus Anglorum sive Saxonum gentem vocat. Id exploratius, Ethelwerdi præscriptoris judicio, omnem illum tractum Septentrionis, qui ab Rheno, Amasis & Visurgis ostijs ad utramque Albis ripam in Daniam usque porrigitur, Saxonici populi ac nominis fuisse, adeoque Frisiorum, Mariorum, Tubantium, Chaucorum, Angrorum & Bructerorum nomen in Saxoniam societatem coaluisse. Quantum exinde Franci per Galliam novi regni fines protulerunt, tantum Saxones simul per Britanniam & inferiorem Germaniam sese diffundere; progressive à maritimis locis ad mediterranea sensim provincias intra Albim, Visurgim & Rhenum in suam Rempul. & nomen traxere: & quæ vetus olim Francia fuit, cessit orienti Saxoniam. Utrumque certe regnum, Francicum per Galliam, & Saxonicum atque Anglicum per Britanniam magno Christianæ religionis bono per hæc simul tempora assurgere coepit, dum uterque populus, Franci in Gallia, & Saxones in Anglia Christi religionem reciperent, atque illi armis, hi submissis Apostolicis viris Christi fidem ac legem in Saxoniam & inferiorem Germaniam popularibus suis inferrent. Quo equidem arcano Numinis consilio nihil admirabilius, nihil dispensatione divina per hæc tempora salubrius actum recognosco, ut quam Christi religionem utraque gens primum acerbè presserat, eandem post Christianorum consuetudine susceptam acerrimè propugnaret; interque hos viri essent Apostolici, memores, ijs se primam religionis lucem debere, à quibus majores ipsorum vitæ lucisque usuram accepissent.

* Hæc in Britannia novo Barbarorum motu agebantur, cum ipsum Imperium Theodosij Orientis Imperatoris morte conturbatum, succedente Marciano, Cæsarum integerrimo. Quâ tempestate simul Attila Hunnorum Rex, furiosâ irruptione, totum Occidentis Imperium concussit. Innumerabilem ille post devastatam Thraciam, Mœsiam & Pannoniam trahebat barbarorum hominum ex Scythiâ multitudinem, cui se conjungere Ardaricus Gepidarum Rex, Valamirus, Theodomirus & Vindemirus, Ostrogothorum duces ac fratres; attractæque bellicosæ gentes Sarmatæ, Geloni, Neuri, Rugi, Bastarnæ. Stabat tota Germania ad hanc expeditionem arrecta. Præter superbum Regis animum invitabant Attilam, Genfericus Wandalarum Rex, & Clodionis filius natus major, ut Priscus

Paulus Diaconus l. 4.

* Anno Christi 450.

Prosper Jordanes de rebus Gothicis.

Paulus Diaconus.

Sidonius

car. 7.

Greg. Tur. lib. 2.

Idacius.

Attila Hunnorum Rex cum

ingenti barbarorum multitudine

primo in

Italiam, deinde in

Germaniam ir-

cus rumpit.

cus scriptor retulit, hic ut Regnum Franciæ sibi assereret ope Romanorum, à quo per Merovæum dejectus erat; ille ut adversus Theodoricum Visigothorum Regem se præmuniret. Igitur Attila, relicta Italiâ, per Germaniam rigente hyeme ad Rhenum castra promovit, haud alio simul consilio, quàm ut exitinere Germaniæ populos ad arma raperet. Nec defuit successus consilio, alios spe opulentissimæ prædæ, alios odio Romani nominis accendit, plerosque terrore attraxit, commemorando cladem Francorum, quam olim à Wandalis passi essent, dum frustra eos transitu prohibere ausi erant. Quibus haud ægre permoti, Quadi, Marcomanni, Heruli, Turcingi, Burgundiones, Thuringi, Bructeri, ac demum etiam Saxones, ipsique trans Rhenum Franci, Attilæ sese in societatem belli dedere. Barbaras hæc gentes percenset Sidonius :

Carm. 7. V.
§ 19.

Subito cùm rupta tumultu

*Barbaries totas in se transfuderat Arctos
Galliæ : Pugnacem Rugum, comitante Gelono,
Gepida trux sequitur. Scotum Burgundio cogit,
Chunum Bellonotus, Neurus, Bastarna, Thoringus,
Bructerus; ulvosa quem vel Nicer abluit unda,
Prorumpit Francus.*

Non alij hi Franci ad Nicrum, quàm vel Carti, qui jam eò à Vandalorum irruptione penetrarant : vel quos Clodionis filius à Visurgi ad hæc loca attraxerat, Attilæ progressus obviam. Adeo hic Sidonij versus nihil juvat illos, qui ex eo nativas Francorum sedes in Franco-niâ quærunt, quæ ne tum quidem regio ex hoc nomine cognita fuit.

An. Christi
451.

Ceterum cum tam immani hominum turba (quam Jornandes & Sigebertus quingentorum, alij septingentorum millium, accessu videlicet Germanorum, censuerunt) perlatus est ad Rhenum Attila, lignis ex Herciniâ defectis comportatisque, quibus naves ad trajectum fluminis conficerent, ut Sidonius hæc cecinit :

Cecidit citò seclâ bipenni

*Hercinia in lintres, et Rhenum texuit alno.
Et jam terrificis diffuderat Attila turmis
In campos se Belgatuos.*

Hunni
transito
Rheno
fecdam
vastitatē
Germaniæ
inferunt.

Non uno in loco, sed diversis tanta Barbarorum multitudo trajecta. Attila creditus Moguntiæ transisse flumen : pars supra Moguntiam, pars infra etiam superasse Rhenum, pervenisseque Bonnam & Coloniam; quod ijs maximè visum, qui cum Sigeberto, Sigonio & Browero cædem Ursulanarum virginum ad hæc tempora referunt. Transito Rheno, vastatæ proximæ civitates, Argentoratum, Nemetes, Vangiones, Moguntia, Antenacum, Divodurum, Mediomatricum urbs, quæ ab Hunnis incensa; nec locus flammis intactus, præter ædem D. Stephani, mansit. Hic verò, cùm nullus scriptorum veterum,

terum, quos tamen ætas illa multos habuit, ex hac Hunnicâ clade Agrippinæ meminerit (quam non dissimulassent in hac memorabili xi. millium virginum laniena) malunt hæc ad superiora tempora referri: nec Francos, qui tum armis pares Hunnis & formidabiles; erant, verisimile est, hanc Barbarorum in suas provincias irruptionem pati voluisse. Trevirim interim ab Hunnis direptam volunt, quod quintum ejus excidium reputatur. Perlata deinde clades ad Tungros & Atrebatas, quando fulminis instar, ut à Paulo Diacono relatum est, Attila Galliarum regiones pervagatus, Pannoniam ingressus est. Atque ultima hæc meta grassandi fuit, nec ultra Germaniam primam Belgicamque progressa Attilæ vastatio: intacta prope secunda Belgica Francorum metu, in qua Agrippina Metropolis semper habita fuit.

In hac rerum perturbatione Aëtius columna Romani Imperij à Valentiniano missus in Gallias cum Italico exercitu. Is Romanum primò militem: tum Francos, Gothos, Burgundiones, Alanos, & quos populi Romani ex fœdere socios habebat, excivit in arma ad communem Galliæ hostem depellendum. Convenère cum suo quisque exercitu Merovæus Francorum, Theodoricus Gothorum, Gundericus Burgundionum, Sangebanus Alanorum Reges. Evocati adhæc in auxilia Saxones, Litiani, Riparioli, Ripuarij nimirum intra Rhenum & Mosam, Ibriones, aliæque Celticæ ac Germanicæ gentes. Jamque par Attilæ objectus consistebat exercitus Aëtij; quo comperto, Attila desertâ Aureliâ in campos Catalaunicos secessit, ibi Aëtio copiam prælij facturum. Insequente Aëtio commissum est prælium, atq; ut verba Jornandis referam, *atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile nulla unquam memorat antiquitas*. Initium inter Francos & Gepidas factum, qui noctu ante congressionem publicam in se concurrere, Franci ductore Merovæo, Gepidæ Ardarico Rege suo. Tam pertinaciter utrimque decertatum, ut eâ nocte xc. millia Gepidarum Francorumque mutuis vulneribus conciderint. Inde sub lucem decretoria cruentaque pugna est cœpta inter Aëtium & Attilam, qua clxxii. millia ex utraque acie cæsa. Occubuere hoc prælio Theodoricus Gothorum, & Gundaricus Burgundionum Reges, Merovæo incolumi. Inclinatâ demum Hunnorum acie, victor Aëtius: Attila clade sua confusus in castra se recepit, tubis & strepitu armorum victoriam simulando. Ipse interim Attila, ceu furens leo venabulis pressus inclususque, huc illuc discurrebat, nec prorumpere ausus, nec exitum reprens, cò etiam desperationis adductus est, ut jam pyram ex sellis componeret, cui se vivus inijceret, flammis prius absumentus, quàm in hostium manus ludibriumque veniret. Poterat tum aut fame, aut ferro debellari Attila, ni Aëtius veritus esset, ne si Hunnos deleteret, Gothi in Gallijs sustineri possent. Idem à Francis in se recipit.

*Aimoinus
Sigebertus
Egidius
aurea vallis
Mon.*

*Aëtius jū-
ctis sibi
Francis
Gothis &
Burgun-
dionibus
mover in
Attilam.
Jornandes
de rebus Ge-
ticis.*

*Atrox
prælium
inter Aë-
tiū & At-
tilam in
Catalau-
nicis
campis.*

*Attila cæ-
sus, & Aë-
tij con-
ventia di-
missus ad
Rhenum
se recipit.*

cis in Galliâ dominantibus metus esse poterat; nam ipse etiam Ætius ad Hunnos se receperat, & Barbaros hosce impensius servabat, ut per eos, fires posceret, intra Imperium receptos, oppugnaret Romanos. Eò jam, perfidiâ ducum, Imperij res prociderant. Igitur dissoluto Romano exercitu, Attila securus ad Rhenum, unde venerat, se recepit, inde in Schythiam ad reparandas vires digressus; quem ceteræ quoque gentes per spolia Galliarum in suas quæque sedes consecutæ sunt. Quo recessu sub exitum anni, Ursulam cum coetu Virginum, (si quid hac in re certi) trucidari oportuit, quando annua harum rerum memoria in Octobri agitur. Sed Gelenius & Crumbachius ex veterum monumentis nihil cladis Agrippinæ, præter everfam extra mœnia D. Ursulæ ædiculam docent, quod tam Francorum, quàm Hunnorum insolentiæ adscribi potest, ut vel inde confici velint, hanc virginum cædem antè factam esse, quibus per id tempus ædes sacra structa, consecrataque steterit. Interim magno numero auctores illam ad hunc annum referunt, præterque Sigebertum, Viterbiensis, Otto Frisingensis, Ursbergensis, Bonfinius, Haræus, Lippelous, Sabellicus, Sigonius, Rolevingus, Browerus, postremumque Alfordus multis id contendit. Ac cum cetera omnia, quæcunque allata sunt, non multum supra conjecturas evincant; hæc tertia demum sententia pondere auctoritatis prævaluere visa est; serò enim hæc Anglorum peregrinatio sacra ad urbem Romanam invalescere visa, ac non nisi cum jam Christi religio libera fuit, & Britannia Christianorum multitudine & pietate abundaret. Eò Paulus Warnefridus: *His temporibus multi Anglorum gentis nobiles et ignobiles, viri et feminae, duces et primates divini amoris instinctu Romam venire consue-*

runt. Id ille de Pipini ducis ævo retulit. Ac nihil in hac memorabili virginum cæde magis demirandum, quàm altum apud ceteros scriptores silentium.

Quo exinde rerum eventu Clodionis filij transfegerint, obscurum reliquit vetustas. Merovæus certè hac fidâ in Romanos ope victoriâque clarus magnopere sibi Aëtium & Valentinianum Imp. devinxit; quo consecutus est, ut non minus quàm Gothi & Burgundiones imperatoriâ auctoritate Regnum Francicum per occupatas provincias confirmaret: Quanquam ea post tempora inciderint, ut de amplificando magis Regno, quàm stabiliendo, Franci consilia inierint. Quippe Attila, qui flagellum Dei se ferebat, instaurato exercitu, altero post anno in Italiam irrupit, cepitque Aquilejam, propugnaculum Imperij: inde victor progressus, Veronam, Mantuam, Mediolanum, Ticinum, Cremonam, Brixiam, Bergomum, & quidquid inter Apenninum & Alpes interjectum, furialibus armis subegit: Aëtio nunc à tergo, nunc à latere hærente, nec auso summam rei prælio experiri. Jamque Romæ imminabat expugnandæ, cum Leonis

Merovæ
Regnum
Francicū
firmat.
An. 452.
Attila re-
paratis
Viribus
irruit in
Italiam.
Marcell. in
Chron.
Cassiod. in
Chron.
Auctor
Missella
hist.
Prosper in
Chron.
Sirmondus
in notis.
Chron. An-
drea Dan-
dali.

Leonis Pontificis congressu placatus, territusque oblata intermi-
nantis senis specie ad Danubium se cum exercitu reflexit; nec mul-
tum superstes in suâ Scythia, victus vino in nuptiali convivio, san-
guineque in fauces delapso, stertens animam evomuit. Quo mo-
mento simul Marciano Orientis Imperatori ostensus Attilæ arcus
contractus. Regnum suum Attila Sexaginta filijs discerpendum re-
liquit. At non inde quies per Occidentis Imperium, quod internis
dissidijs multò calamitosius fœdatum; submotisque Hunnis, Aëtius
in suspicionem affectatæ Galliæ adductus, evocatur in palatium, &
jubente Valentiniano Imperatore trucidatur. Subrogatus in ejus
locum Ricimer patricius, homo Arianus, natus patre Suevo, matre
Gotha, in exitium Imperij. Altero mox anno ipse Valentinianus
Imp. in campo Martio ab Aëtij satellitibus confossus. Ab horum
interitu Imperium simul raptum à potentioribus, simul discriptum
à Barbaris. Neque ab eo tempore Imperij majestas ante Carolum
M. reddita. Nam qui à Valentiniano consecuti sunt Cæsares ad Au-
gustulum aut tyranni, aut umbræ Cæsarum fuere; nec ultra Italiam
multum vires porrexere.

An. 453.

An. 454.

An. 455.

Aëtij cæ-
des.

Valenti-
niani Imp.
cædes, in-
de Impe-
rij ūbra in
reliquis.

Saxones
ab obitu
Valenti-
niani oc-
cidentalis
Galliæ la-
tus occu-
pant, Frā-
ci Germani-
am pri-
mam &
Belgicam
secun-
dam.
Paneg.
Aviti.

Posteaquam Valentiniani Imp. cædes perlata in Germaniam,
tres illico ferocissimi populi, Saxones, Franci & Alemanni, veluti
fræno Aëtij & Cæsaris laxati, prorupere in Gallias ad Regni illius
spolium dividendum. Saxones qui Frisiam, Bataviam, atque eam,
quæ post Hollandia est dicta, in provincias magnam partem infede-
rant, totum illud Armoricæ & Occidentalis Galliæ latus occupave-
runt. Hoc nimirum illud Sidonij:

*Quin et Aremoricus piratam Saxonattractus
Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
Ludus, et affuto glaucum mare findere limbo:
Francus Germanum primum, Belgamque secundum
Sternebat; Rhenumque ferox Alemanne bibebas,
Romanis ripis, et utroque superbus in agro
Vel civis vel victor eras.*

Qui ex Francis primum Germaniam incurfabant Chatti erant, qui-
buscum post ab Avito pactum memorat Sidonius. Nam quo tem-
pore Clodio cum Francis inferioribus, Sicambris, Bructeris, Cha-
mavis, Marfis, Angrivarijs Galliam ingressus, Chatti Germaniam pri-
mam irrupere. Quos autem Sidonius hac irruptione in Belgicam
secundam se super infudisse perhibet, haud alij quàm Franci inferio-
res fuerint, quos Merovæus Aëtij & Valentiniani metu solutus, in-
flammatumque cupidine proferendi regni traxit. Hic ille rupto cum
Romanis fœdere, ex Germania secunda in inferiorem Galliam pro-
rupit; tum ea, quæ à Clodione parta erant, in firmam possessionem
venerunt. Quibus cognitis, Maximus Imperator, qui per vim Im-

C c

perium

perium simulque Eudoxiam Valentiniani Augustam adeptus erat, Avitum gente Avernum, ac paulò ante utriusque militiæ à se præfectum creatum misit in Gallias, adversus Barbarorum incursum retundendos. Ille cum tot hostibus se imparem conspiceret, ad pacis artes conversus, transegit cum Saxonibus & Alemannis; id quod ceteris scriptoribus silentibus Sidonius tradidit :

Legas qui veniam poscant Alemannæ furori.

Saxonis incursum cessat; Chattumque palustri

Alligat Albis aqua: vix hoc ter menstruat totum

Luna videt.

Non in has pacis leges se Merovæus adduci passus, majora victor spirabat : hostem quàm amicum se ferre maluit Romanis. Inter hæc Avitus Treviros intravit, antè luxu fractus, quàm armis. Nam dum illic libidine grassatur, inter ceteras matronas à se corruptas, Lucij quoque Treverici senatoris eleganti forma conjugem, specie morbi ac solatij ad se allectam, stupro foedavit. Lucius doloris & injuriæ impatiens, Francis circumpositis urbem prodit, unaque cum Treviri exactis Romanis jus Mosellæ Francis cessit. Magnopere id perculit Avitum; cui mox aliud accessit vulnus, ex nuncio ferente, urbem Romam à Genferico Wandalorum Rege, quem Eudoxia evocarat, captam : ac Maximum Imperatorem suum à Romanis civibus membratim discerptum perijsse. Sed ex casu Maximi assurre-

xit Avitus; Quippe Theodorici Gothorum Regis, & Galliarum procerum favore Arelate Augustus renunciatus. Compositisque Galliarum rebus, Ægidium hominem Romanum in tutelam Galliarum magistrum militiæ dicit adversus Francos. Inde in Italiam à Gothis & Gallico exercitu deductus est ad capeffendum Imperium; Ubi cum Ricimerem sibi adversum haberet, ejus perfidia ac vi coactus est se

Imperio exuere; ac ne ex tanto gradu dejectus contemptui haberetur, Placentinus Episcopus consecrari voluit, securior sacra toga quàm militari sago futurus. Inter hos fluctus corruentis Imperij, Majoranus ingentis animi Princeps, Zenonis Orientis Imperatoris voluntate, Ravennæ imperium sumpsit. Romæ Ricimer dominatum sibi asserit, Ægidio Galliarum præfecturam retinente. Nihil per hæc turbamenta opportunius Francis ad regnum suum firmandum. Merovæo cum primis fortissimo Regum, quem ob id nimis utilem Francis fuisse, memorant Francorum annales; Quippe qui amplificandi regni studio Galliæ Regnum in Franciæ convertit. Reperies enim auctores, qui urbes ad Rhenum positas, Moguntiam, Argentinam, Spiram & Wormatiam à Merovæo occupatas velint : Belgicam deinde secundam, in qua Atrebates, Cameracenses, Ambiani, Rhemenfes & Catalauni, armis subactam, atque ipsam Lutetiam expugnatam urbem, primamque Regni sedem in eâ à Merovæo collo-

An. 456.
An. 457.
Jornandes
de bel. Goth.
Cassiodorus.
Marcell.
Idatius.
Paulus Diaconus l. 16.
Fasti apud Onuph.
Sigebertus.
Valesius.
Petavius.
Bucherius.
Bussieres.

collocatam (Quamquam alij id Childerico filio successoris adscribant) Rex certe Merovæus non tam armis quàm justitia & mansuetudine clarus, qui miro temperamento Gallos & Francos in unum regni corpus composuit: barbarus licet gente, in Christianos tamen benignus, qui Genovesam virginem Parisijs versantem, & per id tempus sanctitate percelebrem non modò beneficijs, sed honoribus prosecutus est: Adeo Francorum barbaries consuetudine Christianorum & veneratione sacrorum præsulorum mitescere coepit. Quantum Ariani Wandali in Africâ, Gothi in Hispania sævierunt in Catholicos, tantum Franci remisere in Gallia; quo constaret hæreticorum malignitatem omnem etiam barbariem superare. Merovæus anno demum regni octavo, vel ut alij veriùs maluerunt, decimo, excessit è vita.

Regnum paternum excepit Childericus filius, una omnium procerum acclamatione, ob præclara parentis merita & præclaram juvenis indolem, Rex salutatus. At novum Franciæ Regnum, quod hæcenus tantâ bellorum mole assurrexerat, hoc Rege prope concidisset; Childericus enim postquam sceptro admotus Regnum in otio pacis obtinuit, coepit totum se voluptatibus & impuris libidinibus dare; secus quàm majorum virtus, aut prisca Germanorum castitas, aut severa Francorum disciplina ferre posset. Ac postquam nullo discrimine matronarum virginumque & nobilium conjugum pudicitiam ausus palam prostituere, gentem in se suam concitavit, subitâ defectione oppressus, palatioque inclusus; Certum erat proceribus juveni necem inferre; At ceteris aulicis metu dilapsis, solus * Vidomarus Regi in paucis fidus, periculo exemit; is enim auctor illi fuit, ut mutato habitu in fugam se daret: & quia spem certam reditus dabat per se conficiendi, aureum quem manu tenebat nummum bifariam secans, partem Childerico dat, partem sibi retinet, signum reditus aliquando significandi. Ita Childericus dimisso Regno ad Bissinum Thuringiæ regem profugit, apud quem aliquot annis in exilio delituit.

An. 458.
&c.
Childericus IIII
Francorū
Rex.

* al. Wio-
madus.

Franci interea Ægidio, de quo suprà relatum, Galliarum præfecto se submitunt, & Regis loco habent, capti viri æquitate & moderatione imperandi. Hoc duce se per novum fœdus Romanis permittunt, qui & Agrippinam ingressus fertur, seu ultro deditam à Francis, seu fiduciario beneficio Romanis adhuc parentem. Post ubi Ægidius cum Majoriano Imperatore bello Wandalico occupatus, securior Francis quies fuit. Ipsi interim Franci urbes & provincias, quas in solo Gallico tenebant, per duces & præfectos suos, veteri tantisper Reipubl. forma sine certo rege administrabant, donec per Ricimeris scelus, Majorianus Imp. occisus, & Ægidius mortem sui Imperatoris ulturus, civile bellum commovit. Ad id quia exhausto

An. Christi
462.

Aimoinus
lib. 1. c. 7.
Epit. Franc.
2. c. 11.

Cc 2

Gallia-

Galliarum ærario magnis impensis opus erat, Francis etiam tributum imposuit, præscriptis in singula capita primum singulis, post ternis nummis. Grave id erat liberæ genti, quæ aut stipendia, aut tributa à Romanis exigere consuevit. At nihil Vidomaro opportunius, jam dudum intento ad revocandum Childericum: Ille per eam occasionem inflammato Francorum odio in Romanos, gentis suæ libertatem exaggerare, tributariam servitutem exprobrare, & consilia revocandi Regis exponere; quibus facile adducti Franci Childericum repetunt. Is accepto à Vidomaro nummi symbolo se Francis reddidit. Ac postquam receptus in solium, nihil antiquius habuit, quàm Ægidium bello aggredi, quem mox *junctis cum Vidomaro viribus acie superatum regno decedere compulit.* Ægidius non una sed varijs cladibus attritus, Sueffione urbe munita, quam hætenus sedem belli delegerat, se inclusit; quâ in urbe post, mucrone incertum an veneno, absumptus. Suppresso hoc fortissimo Romanorum per Galliam duce, Francis omnia per utramque Belgicam cessante in prædam, recepta Agrippina, eique Sigebertus, Cameraci ac Nervijs Ragnacharius Childerici consanguinei impositi sunt reguli; alia loca urbesque alij Franciæ gentis præfecti infederunt. Sunt auctores, qui hoc Rege provincias, quas posteritas, Brabantiam, Flandriam, Artesiam, Picardiam, Hannoniam, Namurcum, Luxemburgium, Juliam, Geldriam, & Lotharingiam dixit, unâ cum Ubijs & Trevis in potestatem Francorum venisse scribant, ipsamque adeo Parisensem urbem longâ & molesta obsidione à Childerico expugnatam. Quid enim hac tempestate Gothorum & Francorum per Galliam spolijs non patuit? postquam Severus Cæsar Majoriani successor, ac mox etiam Anthemius Cæsar Ricimeris dolo periit. Adeo trium Cæsarum parricidio Ricimer turbabat omnia per Italiam. Qui inde consecuti Cæsares Olybrius, Glycerius, Julius Nepos, aut paucorum mensium, aut annorum scenam egere, donec in Augustulo, postremo Cæsarum, anno Christi 475. expiraret Imperium. Ita Hesperium Romanæ gentis Imperium, ut Jornandes scripsit, quod *septingentesimo nono urbis conditæ anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cepit, cum hoc Augustulo perit,* totumque cessit Barbaris in spoliū. Nam sub id tempus præter cæteras Barbaras gentes Odoacer Herulorum Rex, attractis in societatem belli Germanis gentibus, Attilæ in modum, transgressus Alpes Ticinum expugnat, Italiamque invadit. Primus is, qui ex Germanis se per Italiam Romanum Regem dixit, tenuitque in decimum septimum usque annum, ad Theodoricum Gothorum & Italiæ Regem: fato quodam præfago ac præludio, tanquam ab his Germanis populis demum ad Francos, postremum ad Saxones Romanum aliquando Imperium devolvendum esset; nam ex eo tempore Occidentis Imperium in regnum

Greg. Tur.
lib. 2. c. 12.

Aimoin l. 1.
Epit. Franc.
2. c. 11.

Idacius in
Chron.

An. 464.

Ado Vienn.
Bucherius.
Labbaus.

Vita S. Genovefa.

An. Christi
465 &c

Odoacer
Germanus primus
qui Italiæ
se Regem
dixit.

regnum Italiæ transijt, mansitque Imperij majestas penes Orientales, cetera per Occidentem à Barbaris rapta, & in sua regna conversa, divisaque per spoliū. Quæ sanè cum Childericus Franciq; sub idem tempus viderent, nihil quoque illis cupidius fuit, quàm ut per hæc intestina Imperij mala Galliam tot sæculis affectatam subigerent. Postremum inde Childerici bellum cum alio Odoacre diverso ab Italiæ Rege. Dudum is dux classe piraticâ Galliæ littora impune infestârat, captisque insulis quibusdam, majora ausus, adverso Ligere invecus Andegavos capit, magnâque per oppidum cæde editâ, Galliæ quoque spoliū sibi haud secus quàm Gothi & Franci destinabat. Non tulit id Childericus Francorum Rex, ac postridie cum exercitu superveniens cæso Paulo comite, Saxonibus tributario, Odoacrum in fugam avertit, cæditque, non multo post fœdera pactus cum Odoacre duce adversus Alanos; quam gentem eadem rursus rapiendi cupiditas trahebat in Galliæ spoliū. Jam Alani partem Galliæ pervaserant, quos Childericus Odoacris viribus adjutus Galliæ finibus exturbavit. Hunc in modum rebus Francorum mirificè auctis, Childericus feliciore imperandi exitu, quàm exordio clarus anno regni xxiv. decessit, quocum simul Sigonius Aegidium Sueffione postremum Romanorum ducem humanis exemplum scribit.

Childerico successit Clodovæus filius, Regni Francici heres, juvenis anno ætatis decimo quinto, sed qui post à rebus gestis cognomento Magnus fuit. Nomen varium apud varios, à Jornande Luduin, à Cassiodoro Luduinus, hinc ab alijs Ludovicus appellatus. Primos ille annos in demerendis Francis & formando Regno posuit; inde quinto regni anno prorumpens in arma Syagrium Aegidij magistri militiæ filium aggressus, Sueffione & provincijs, quas Romanorum nomine adhuc tenebat, armis ejecit, profugumque Tholosam ad Alaricum Visogothorum Regem repoposcit; quem deductum occidit, & quicquid Romanis adhuc parebat, Franciæ Regno adjecit. Inde quinquennio post Thuringis bellum intulit. Causa belli haud alia, quàm quòd Thuringi surgenti Francorum Monarchiæ infesti, veterem intra Albim & Rhenum Franciam dirum in modum divexarent, procurrendo in Cattos & ad Luppiam usque; quod sanè argumento est veterem Franciam adhuc hæsisse, partem novi partique per Galliam Francici regni, quam idcirco ab injurijs Thuringorum vindicandam suscepit Clodovæus. Hinc Rhenum cum exercitu transmittit, prælioque congressus Thuringorum agros pervastat, victisque annum tributum imperat. Ducta sub id tempus à Clodovæo in matrimonium Crothildis, Chilperici Burgundionum Regis filia; quæ cum præter egregiam formam sapientiâ & Christianâ religione exornatâ esset, sensim barbari Regis animum ad Christi

An. Christi 477.
Turon. l. 2.
c. 19.
Fredegarius
Aimoinus.

An. Christi 478.
Sigebertus
ad an. 481.

An. Christi 482.
Sigonius.
Petavius.
Bucherius.
Mirans.
Bussieres.

Clodovæus V.
Francorū
Rex.

An. Christi 486.
Greg. Tur.
l. 2. c. 27.
Sigebertus.
Valesius l. 5.
Sigonius.

Clodovæi bellū
cum Thuringis.

An. Christi 491.
Turon. l. 2.
c. 27.

Valesius l. 5.
Sigonius.

Christi religionem inflectere cœpit. Sed Martia indoles non nisi Martis periculo evicta. Bellum eâ tempestate grave atque anceps motum ab Alemannis : Hi cum Belgicam utramque, Germaniâq; magnam partem à Francis jam subactam cernerent, veriti ne ipsi in idem Francorum jus servitiumq; venirent, arma primum Sigeberto Agrippinensium Regulo intulêre, transmissio Rheno, licenter Ubiorum agros depopulati. Non id ferre poterat Clodovæus, interfecit sibi sibi novam Franciam à veteri : comperta Alemannorum audacia, cum lectissimo exercitu advolat, evocato ad se Sigeberto Agrippinensium Regulo ceterisque Francorum proceribus. Postquam ad Tolpiacum celebre in Ubijs oppidum perventum est, explicatâ utrinque acie pugna conseri cœpta : Decertatum acerrimè inter ferocissimas aliquamdiu gentes; cùmque flagrante certamine peditatum Francorum cedere, ac totam mox aciem suam inclinare cerne-
 ret Clodovæus, nec ejus sustinendæ ullam rationem iniret; tum verò oculis in cœlum sublatis, lachrymabundus, Christe, inquit, potentissime Deus, si tuo beneficio victoriam de Alemannis retulero, polliceor me sacra tua, quæ hætenus respui, suscepturum. Vix in hæc vota finierat verba, cùm repente Alemanni infesto quasi fulmine percussi terga dare visi : mox pugna in fugam, fuga in cædes desijt. Cæsus inter primos Alemannorum Rex occubuit : Sigeberto pes gravi vulnere sauciatus, ex quo per omnem vitam claudicavit. Clodovæus victor transito Rheno Alemanniam ingressus, omnes eorum provincias depopulatus ferro subegit, dum supplices se Francorum imperio permetterent, multis Alemannorum in Italiam ad Theodoricum Regem profugis; quâ gentis strage magna pars regionis exhausta, Francico subinde populo impleri cœpit. Victis demum percipit Clodovæus, monitu Theodorici Italiæ Regis, ne totam Alemannorum gentem aut exscinderet, aut sedibus exueret. Pax eâ lege concessa, ut tributarios se Francorum agnoscerent. Ita imperio Francico per Rhenum prolato, Franconia ad Mœnum, nomen primum, ut volunt, & jugum Francicum accepit. Inde Orientalis illa primum Francia, Austrasiæ post regno inclusa, quod Theodorico Clodovæi filio in partitionem obvenit : Regni ejus sedes Metis sumpta. Tantum nunc errant, qui veterem Franciam in Franconiâ collocant, cùm ante id tempus ne Franconiâ quidem nomen uspiam auditum. Serò tandem post debellatos à Clodoveo Aleman-
 nos hæc regio Franconiæ & Francia Orientalis descripta in provin-
 ciam & Francorum tributa, ac tota Alemannia Germaniæque supe-
 rior incredibili Regni Franciæ incremento in Francorum potestatem venerunt. Clodoveus post tam insignem victoriam memor divi-
 ni beneficii, nihil religiosius habuit, quam secundum vota ad Christi religionem transire. Ex itinere Tullum digressus D. Vedaftum, post
 Atreba-

An. Chri-
sti 496
&c.

Prælium
Clodo-
væi ad
Tolpiacū
cum Ale-
mannis.

Velferush. 8.
Vindela
Pontanus
lib. 5. c. 7.
Franco-
niæ nomē
unde &
quando
cœperit.

Clodo-
væus post
victoriam
divinitus
concessā
ex voto
Christi
religionē
amplecti
cœpit.

Atrebatensem Episcopum, convenit, à quo primum fidei rudimenta est edoctus. Parisios inde festinanti occurrit Clotildis regina cum D. Remigio; horum institutione cum plenè Christi leges didicisset, omnes Rhemos sunt profecti: Ubi cum Clodoveus stipatus optimatum turba magnificentius ac superbius, quàm Remigius probaret, ad lavacrum baptismi accederet, Regem hic affatus: *Mitis*, inquit, *depone colla Sicamber: adora quod incendiisti, incende quod adorasti.* Ad ea posito fastu, Remigius Regem fonte baptismatis abluit. Auctores sunt Hincmarus, Aimoinus & Frodoardus, oleo etiam sacro inunctum Regem non sine novo prodigio; Nam cum is, qui ampullam ferebat, turba hominum præclusus penetrare vix posset, columba coelitus delapsa è manu sacerdotis phialam rostro ad antistitem detulit; quanquam non desint qui Pipinum inter Francorum Reges primum inunctum velint. Illud certiore fide traditum, unà cum Rege suo tria millia Francorum salutari baptismatis aqua ablutos Christo nomen dedisse, quos inter duæ Regis sorores memorantur Albestodis & Lenthildis; idque hoc ipso anno factum tradunt Petavius, Miræus, Valesius & Bucherius, secus quàm qui Sigebertum secuti hæc ad annum 499. referunt. Incredibile verò quanto Ecclesiæ & harum regionum bono Clodoveus Francique primum Christi religionem susceperint; tantò etiam gentis nostræ propiore gloria, quòd Sicamber, Merovei videlicet nepos & Childeberti filius, perhibeatur à Remigio; quando Sicambrorum gentem à primâ origine ad Luppiæ fontes, ac deinde extimas ad Rhenum Westfalix oras incoluisse constat. Bella exinde, quæ Clodoveus Christianus admirabili felicitate gessit, prisca juxta ac nostræ ætatis scriptores prosecuti sunt. Duo ex his celebriora, Burgundicum & Gothicum, utrumque adversus Reges Ariana hæresi infectos. Burgundicum se ultro obtulit, ex quo Gundobaldus & Gondegisilus reges fratresque hostiliter inter se collisi sunt. Gondegisilus Clodovei opem imploravit, felici belli eventu; cæsus enim à Francis eorum accessu Gundobaldus. Pretium belli Clodoveo fuit, Burgundum annuo sibi tributo obnoxium fecisse, ac parte etiam regni exuisse; nam per id tempus, ut Procopius retulit, Franci adeo hominum multitudine, & belli robore abundabant, ut finitimos omnes ultro etiam armis lacefferent. Bellum subinde Gothicum est susceptum, stimulo cum primis Catholicæ religionis: Auditus enim palam aliquando dicere Clodoveus in consilio, indignum esse, atque ægre se ferre, tam nobilem Galliæ partem adhuc ab Arianis possideri; eò incitatus magno apparatu ad arma prorupit. Exciti omnes fidi Francorum proceres, interque ceteros Chlodericus Sigeberti Agrippinensis reguli filius ab Rheno à patre expeditus adfuit; ac postquam totis viribus utriusq;

Greg. Tur.
l. 2. c. 30. 31.
Ado Vien. in
Chron.
Vales. lib. 6.
Bussieres in
hist. Franc.
Sigonius.
Baronius.

Tria mil-
lia Fran-
corum cum
Clodo-
veo bap-
tizati.
Baronius &
Spondanus.

An. Chri-
sti 500.
Clodoveus
ex quo
Christia-
nus duo
statim
bella sus-
cepit ad-
versus A-
rianos hæ-
reticos
Reges,
quorum
primum
Burgun-
dicum, al-
terum
Gothicū.
Procopius.
An. Chri-
sti 506.
Bellum
Gothicū
Clodo-
veus.

Thron. l. 2. c. 37. Valesius lib. 6. Sigonius. Tillius in Chron. Paulus Æmilius. Bucherius. Bussieres.

utriusque gentis concursum in Vogladensi campo decimo à Pictavorum urbe milliari, cæsus est Visigothorum exercitus; quo in prælio Alaricus Visigothorum Rex occubuit, Amalarico filio in Hispaniam profugo. Internecinum id prope bellum fuit Visigothis, ex quo victor Clodoveus quidquid trans Ligerim, & Rhodanum erat cum Tolosa Francico Regno adjecit, Narbonensi tantummodo provincia relicta Theodorico Italiæ, & Ostrogothorum Regi. Nam quod à Theodorico receptas Gallias scribat Cassiodorus, & triginta Francorum millia cæsa referat Jornandes, his ceteri scriptores silentio fidem abrogasse crediti fuere. Quanquam unus tum Theodoricus Gothorum & Italiæ Rex, Francorum potentiæ formidabilis esse potuerit.

Clodovei
studium
erga Ro-
manam
sedem.
An. Chri-
sti 509.
Clodoveo
Monar-
chiam fir-
mat regu-
lis Fræciæ
occisis.

Regnan-
di cupidi-
tate filius
occidit
Patrem.

Clodoveo
Coloniæ
Agrippi-
nam sui
juris fa-
cit.
Ripuarîa
Regio.

Rerum à Clodoveo gestarum fama in Orientem perlata, Anastasius Imperator Consulem & Patricium dixit, missaque per legatum aureâ coronâ Regem salutavit, tanquam suppresso Occidentis Imperio, régna deinceps ab Imperatore Orientis capienda significaret. Et Clodoveus coronam Romam ad Lateranensem templum misit donum, quo testaretur Romanæ Ecclesiæ & Catholicæ religioni regnum Franciæ atque arma sua subservitura. At sede Regni Parisijs constituta, Regnoque Franciæ hunc in modum ampliato, supra quàm ab ullo Francorum Rege factum fuerat, Clodoveus ad stabiliendam filijs monarchiam, animum belli adhuc sanguine calentem, ferocius quàm à multis probatum est, adjecit. Nihil tum in illâ feclicitate rerum ad monarchiæ cupiditatem obstabat, quàm Reguli Francorum, qui exemptorum Principum instar suo jure partiti provincias obtinebant. De his igitur è medio tollendis consilia iniit; nec consanguinitatis, aut meritorum ratio habita. Ex his primus Sigebertus fuit Agrippinæ Regulus, senex jam & pede captus. At Sigebertus filij sui Cloderici prius, quàm Clodovei manu periit; Promiserat quippè Cloderico Regnum & amicitiam Clodoveus, si parens vita cederet; quibus juvenis incensus, Sigebertum patrem Coloniâ egressum, & Rheno trajecto per Buchoniam silvam fugientem ad Cattos Thuringosve, dum meridie in tentorio fessus recubat, immixtis satellitibus interficit, ac mox Clodoveum de morte patris edocet, simulque patris thesauros Regi offert: missi ob id è vestigio ministri à Clodoveo, qui thesauros capiant; quos dum Clodericus corpore inclinatus monstrat, caput ei à cervice refecatur, dignâ patricidij pœnâ. Nec multò post Clodoveus Agrippinam advolat, ac scelera horum se inscium in fontemque testatus, persuadet Agrippinensibus, ut ad se suumque patrocinium transeant; ac mox clypeis militum impositus, Agrippinensium Rex salutatur. Ita omnis Ripuarîa regio, quantum tum intra Rhenum & Mosam, quantumque trans

trans Rhenum per veterem Franciam se porrigebat, Clodovei imperio se permisit.

Haecenus junctis adhuc viribus, unaque bellorum & populorum confortione tam ulteriores quam citeriores Franci arma adversus Romanos ceterosque hostes gerebant; nec arborem abscindendam, & Franciam veterem à novâ sejungendam censebant; donec Saxonum armis inter Rhenum & Visurgim prævalentibus, magna pars populi, ex quo Franci Galli Christi religionem suscepere, sunt avulsi. Qui tamen proximam Rheni ripam incolere, ulterioresque Ripuarij dicebantur, in potestate Francorum retenti; ut non alienam scribendi materiam sequamur, si hæc Francorum bella Westfalica simul adscribamus. Agrippina etsi in Francici regni corpus transierit, diu tamen post Italici adhuc juris urbs Justiniano Imp. appellata est; tanquam formam veteris Reipublicæ immunis à tributis servaret. Sublato Sigeberto, Clodoveus ceteros quoque Regulos aggressus, Chararicum & filium ejus sacris adscripsit; ac pater presbyter, filius Diaconus initiatus. Post ubi de injuria questi, ac filius vindictam etiam ostentare ausus, monstrasque patri comam brevi instar strictæ arboris repullulaturam auditus, utrumque capite plecti jussit. Ambiani utrumque imperasse, sunt qui tradunt. Inde Clodoveus adversus Ragnacharium Cameraci Regulum pcessit, hominem libidine perditum: submissisque proditoribus, renunciare jubet, hostem adventare; quo dolo extractus in campum Ragnacharius, comprehensusque unâ cum Richario fratre, jubente Clodoveo gladio percussus est. Accessit mox Ricimer tertius frater, Cenomannorum Regulus, tertia cædis victima. Hunc in modum in alios quoque Regulos, ad firmandam monarchiam, à quibus sibi metuere poterat, grassatus fertur, opibus ac thesauris in fiscum adactis; quare recti factorumque ratione filet Turonensis, id unum adferens, Clodoveum integrâ mente id fecisse, ad regni stabilimentum: seu præterea conspirationi obnoxios, seu Christianæ religioni adversos deprehenderit, nemo satis prodidit. Quamquam Valesio & alijs non satis hæc probata. Magnis post hæc incrementis Christiana religio per Franciam propagata: redditæ Episcopi suis sedibus, & per D. Remigium innumera Francorum multitudo fonte baptismatis abluta. Nec multum his superstes Clodoveus, anno regni xxx. mortalitatem implevit: fato satis præpropere; tanquam in poenam tot cædium, vindicta etiam in posteros transmissa, quos exinde Franci toties de regno digladiantes vidit.

An. Christi 511.
Clodovei mors.
Valesius l. 6.

Haecenus à Pharamundo ad Clodovei monarchiam res Francicas aliquanto prolixius sumus profecuti, quam instituta narratio poscere visa. At si ipsis Francis, si Belgis, ceterisque, quorum regna & provincias Franci occuparunt, hæc non aliena sunt; tum verò

Dd

compri-

comprimis interest gloriæ Westfalorum (ex quorum regionibus & populis Francos prodijisse monstravimus) à quibus perrupto Rheni limite exacti Romani, subacta Germania utraque cum utrâque Belgica, debellata Gallia, & monarchia hæc condita est. Nunc pressius aliquanto Francicam historiam, quam innumeri scriptores dedere, scribere est animus, & ad nostra propius narrationem reprimere. Nec enim Francicam historiam scribimus, sed Francos ex veteri Francia in novum Franciæ regnum abs se conditum introduximus, eoque etiam restringendæ narrationis, redeundique ad Rheni ripas, ac in Westfaliam nobis æqua magis causa est; quod post susceptam à Francis nostris Christianam religionem, ceteri trans Rhenum Franci, Angrivarii, Marfi, Chamavi, Bruçteri, Catti, Chauci, Tubantes, odio religionis & Christianorum Francorum, sensim à societate Francica ad Saxones transferint, & veteri forma sine rege suam Rempublicam coluerint, tam libertatis quàm superstitionis suæ amantes retinentesque, quam & tanta pertinacia ad Caroli M. usque imperium propugnârunt: mixtique eorum populorum connubijs, nativam quoque soli sui, diversamque belli sobolem procreârunt, ut ob hæc diversa quoque gens cultu religionis & indole, novi & veteres Franci esse cœperint, dum veteres demum Franci divulsi ab alijs in Saxonum nomen & belli societatem transferunt. Atq; hæc à Clodoveo primùm rege cœpta, postquam is totam Europam monarchiæ studio complexus, transmissio Rheno Thuringos primùm, deinde Alemannos bello victos Franciæ regno tributarios fecit, Regulis quoque gentis suæ sublati; ut jam gentes intra Rhenum & Visurgim eundem à Francis quem à Romanis dominatum ac servitutem sibi metuerent.

Greg. Tur.
Agathias l.
i. hist.

Clodoveo
Regnum
Franciæ
quadri-
partitò in
quatuor
filios di-
visit.

Theodo-
ricus I.
Austrasiæ
Rex.
Gallia u-
niversim
post in
Neustriâ,
& Austrasi-
am divi-
sa.

Post excessum Clodovei Regnum Franciæ quadripartito in quatuor hæredes filios divisum est: Theodorico, quem ex concubina suscepit, Mediomatrics, Childeberto Lutetia Parisiorum, Clotario Sueffio, Clodomiro Aurelia obvenere, regesque omnes appellati sunt. Nec illa civitatum tantum nomina, sed amplissimæ cum ijs provinciæ regnaque. Adco jam monarchia illa cum quarto rege excreverat. Quanquam amplissimum inter filios Austrasiæ regnum obvenit Theodorico, viro bellicoso, & multis ex prælijs Patri magis probato. Cæterum Franci universim post Galliam omnem à Clodoveo subactam bipartito secuere, eamque partem, quæ Occasum Solis aspicit, Neustriam sive Westriam dixere; Occiduumque illud fuit regnum, quo regiones complexi sunt inter Scaldim, Sequanam & Ligerim. Ejus regni Metropolis Lutetia Parisiorum. Quæ verò Galliæ pars in Orientem vergebat secundum Rhenum fluvium, modò Austrasia, modò Austria, modò Ost Francia, modò Francia Orientalis dicta est. Austrasia hæc à meridie Burgundiæ,

ad

ad Septentrionem mari, ab Occasu Scaldi, ab Ortum Rheno contermina : ultraque ad Rhenum per veterem etiam Franciam & Westfaliam diffusa. Jam & Thuringia & Alemannia tributariae, regnoque illi accenseri coeperunt; tametsi, ut Browerus est auctor, qui Austrasiam nobis explicatè descripsit, variante temporum & successorum sorte Regni hujus limites jam angustius contracti, jam sparsi in longinqua fusi, exordio suo vacillarent. Quemadmodum & Aimoinus in designandâ Austrasiâ restrictior, illam inter Mosam & Rhenum statuit, quæ Ripuaria fuit, nobilissima Austrasiæ pars, & in alteram Rheni ripam protensa; perinde ut cœnobium Werthinense ad Ruram à D. Ludgero conditum vetustæ tabularum literæ in pago Ripuario situm memorant.

Theodoricus igitur Austrasiæ Rex, ut ceteros exinde Galliarum reges, ac res Franciæ omittam, ac nostra propius confectè, ex regiâ sede, quàm Metis habuit in medietate Austrasiæ, regnum suum auspiciatus, nihil antiquius habuit, Pharamundi, patrisque exemplo, quàm subiectum sibi Francicum populum optimis primùm legibus, ac deinde militari disciplina, usuque armorum formare. Quam in rem multi hic adducunt leges Ripuarias, Alemannicas & Bojarias, quas post devictas à Clodoveo patre has gentes Theodoricus ipsæ præscripsit; nec antiquior nobis, nec certior hac super re auctor est, quàm qui prologum ad Bojarias leges dedit, quem hic recitare placuit: *Theodoricus Rex Francorum cum esset Catalaunis, elegit viros sapientes, qui in regno suo legibus antiquis eruditi erant. Ipso autem diebante iussit conscribere legem Francorum et Alamannorum et Baiovariorum, unicuique genti, quæ in eius potestate erat, secundum consuetudinem suam. Addidit quæ addenda erant, et improvisa et incompota refecit, et quæ erant secundum consuetudinem paganorum, mutavit secundum legem Christianorum. Et quicquid Rex Theodoricus propter vetustissimam paganorum consuetudinem emendare non potuit, post hæc Childebertus Rex inchoavit, sed Clotarius Rex perfecit. Hæc omnia Dagobertus Rex gloriosissimus per viros illustres, Claudium, Chadum, Indomagum, et Agilulphum renovavit, et omnia vetera legum in melius transtulit, et unicuique genti scripta tradidit, quæ usque hodie perseverant. Additur: Hoc decretum est apud Regem et principes eius, et apud cunctum populum Christianum, qui infra regnum Merovingorum consistunt. Reperias qui hanc Ripuariam legem, quæ magnam partem ex Salicâ lege transcripta est, alteram illam Francorum legem statuunt, de qua Eginardus: *Franci duas habent leges, plurimis in locis valde diversas. Secus alijs visum, qui hanc incolis tantummodo Ripuarijs, intra Rhenum, Mosam & Mosellam, aut per Germaniam secundam præscriptam volunt. Quoquo modo ista se habeant, imperium penes Francos, provinciæ dominos, & Francorum administratos fuit; Post Regem enim dux, usque Agrippinen-**

Lib. 5. ann.
Trevir.

Sedes Austrasiæ regni Metæ.

Ripuaria lex Theodorico adscribitur.

Vierbiensis Conring. de orig. jur. Germ. c. 9. 10. & 11.

Dux Agrippinensis, su-

nenfis, sub duce Graphiones, iudices nimirum fiscales, qui post Comites sunt appellati. Horum munus, per pagos & districtus suos jus dicere. Additi comitibus Rachimburgi seu Ratimburgi, seu à consilio, seu vindicta, veteri Germanorum idiomate ita dicti, quos posterior ætas consiliarios, assessores ac iudices certæ regionis dixit, Gogravijque hodie appellantur, alibi etiam Scabini vocitati, cum primisque in castris & burgis regijs. Graviones majores delecti exinde, quos Centenarios & iudices vicorum & oppidorum accepimus. Omnia hæc ad

Tacit. de
mor. Germ.
c. 12.

Lipsius in
Tacit.

Mallen
loqui.

Mai locu-
tio.

Mael collo-
quium.

An. Chri-
sti 513.

Sigebertus.

Turon. l. 3.
c. 3. Ado in
Chron.

Theodo-
ricus Da-
nos ex
Belgica
secunda
reijcit.

An. Chri-
sti 516.

Greg. Tur.
l. 3. c. 4.

Paul.
Emil. l. 1.

Sigon. l. 15.

Broverus
l. 5. ann.

Bussieres l. 1.

Hermene-
fredus
Thuringiæ Rex.

veterem quandam Germanorum formam instituta. Quemadmodum à Tacito relatum: *Eliguntur in conciliis et Principes, qui juraper pagos vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe comites, consilium simul et auctoritas, adsunt.* Conventus publici juris dicundi causa instituti, Malli seu Malla dicebantur prisca Germanorum Francorumque voce. Pleraque scelera & delicta ære multabantur, rara capitis supplicia constituta: tam parci sanguinis Franci, quem eò prodigi magis servabant Marti & prælijs. Hæc aliaque in ordinanda ad Rhenum Republica sapientissimè Theodoricus primus Austrasiorum Rex constituit, paternæ majorumque gloriæ inter fratres vel maximè æmulus; nec bello minus per omnem ætatem clarus. Anno quippe regni secundo, Dani, Chochilaichi Regis sui ductu, ab Oceano Balthico classe prædatoriâ in Belgicam secundam delati, factaque exscensione in pagum ditionis Theodorici regis, non modò agros vastant, sed eos etiam ad stabiliendas sedes invadunt. Comportata primùm ingens præda hominum bonorumque raptorum in naves; quibuscum pars in Daniam revector, Rege Chochilaicho cum ceteris copijs in littore confidente, spectanteque dum naves in altum proveherentur. Id ubi Theodorico renunciatum fuit, continuo Theodobertum filium eximia indolis juvenem cum valido exercitu adversus Danos emittit. Nec segniter ille patris jussu executus, rapta quæ ad manum erat classe, Danos terra marique aggreditur, factoque prospero navali prælio, priusquam hostis in naves se reciperet, Regem Chochilaichum intercipit, obtruncatque, ceteris pari clade obrutis; receptaque præda victor ad patrem redit. Tertio ab hinc anno externo Thuringorum bello implicatus est. Tres per id tempus fratres Thuringiam inter se partiti tenebant Reges, Baldericus, Hermenefredus & Bertarius. Hermenefredus, cui Amelberga Theodorici Italiæ Regis filia denupta erat, ab arrogante conjugè stimulat primùm Baldericum fratrem dolo interficit; quo non contenta inflati spiritus fœmina ad alterum quoque fratrem tollendum maritum impellit, probro etiam usæ; Quippe Hermenefredo ad prandium accubituro dimidiatam mensam insterni jussit, causamque percontante marito, respondit, dimidiato regi dimidiatam mensam

conve-

convenire. His Hermenefredus incensus, cum dolo nequiret, al-
 terum bello fratrem exturbare aggressus est; ad quod facinus implo-
 ratus Theodoricus Austrasiorum Rex, promissa regni parte. Hac
 ille spe illectus Thuringiam cum exercitu ingressus Hermenefredo
 se junxit; collatisque cum Balderico signis, cum acie superassent, vi-
 ctum obruncarunt. Ita Hermenefredus per scelus integra Thu-
 ringia potitus. Sed fallax promissi, Theodorico partem Thuringiæ
 exigenti negavit. Quâ fraude exacerbatu Theodoricus capitali
 odio hominem insectari cœpit, quod haud multo post in cruentum
 bellum erupit; ac citius hanc Thuringi perfidiam ulturus fuisset, ni
 bellum Burgundicum intervenisset, quo fidam primo operam fra-
 tribus in subigenda Burgundia præstitit, eorum temporum Achilles
 Francicus, ex regia Sicambrorum stirpe. Nec multum dilata Thu-
 ringi ultio. Quadriennium interfluxerat à priori bello, cum Theo-
 doricus anno regni decimo in perjurum Hermenefredum Thuringo-
 rum Regem arma resumit, multisque commemorando veteres
 Thuringorum injurias, & sævitiam in majores Francorum exerci-
 tam exponit; nam & pueros Francorum trajecto per nervum fe-
 moris fune suspenderant ex arboribus, & puellas plus quàm ducen-
 tas cervicibus equorum illigatas per diversa raptaverant, alios super
 viarum orbitas protensos sudibusque defixos plaustris & equorum
 calcibus conterendos objecerant, alios contusos, contractisque ossi-
 bus canibus laniandos dederant. Quibus ad sumendam vindi-
 ctam expositis (quanquam quo tempore hæc edita sint incertum re-
 liquerit Turonensis) Franci ultro se ad bellum offerunt. Assump-
 to deinde Clotario fratre & Theodeberto filio, exercitum, transmissis
 Rheno, in Thuringos ducit. Nec copias minores contraxerat Her-
 menefredus dolo etiam instructas, ut subsisterent ante fossam, quam
 levi cespite subjecto rarius texerant, in quam multi Francorum pri-
 mo impetu delati & præcipientes acti; dum comperta fraude, per op-
 portuna loca Thuringos adorti, cæsos in fugam avertunt, fugientes
 que ad * Onostrundam amnem compellunt. Ibi tanta Thuringo-
 rum strages facta, ut armis, equis virisque præcipitatis pontem in-
 straverint cæsorum cadavera, per quem in alteram ripam transierunt
 Franci. Hac victoria universa Thuringia subacta. Celebris hic post
 Salam Thuringiæ fluvius apud scriptores, aliâque post Saxonum cla-
 de memorabilis ab Henrico IV Imp. accepta. Ceterum Hermene-
 fredus ex clade primò profugus, deinde Theodorico supplex in fi-
 dem receptus. Post ubi novæ compertus fallaciæ, Tolpiacum ad
 faciendum fœdus evocatur; dumque unâ cum Theodorico collo-
 quens in lorica muri deambulat, seu à rege, seu ab alio ministro in
 subjectam fossam præcipitatur, fractâque cervice, scelerum quoque
 pœnas exsolvit. Liberi regij eadem pœna involuti necati, præter
 Bertarium

Theodo-
 rici bellū
 cum Thu-
 ringis.

An. Chri-
 sti 521.

Turon. l. 3.

c. 7.

Aimoin l. 2.

c. 9.

Sigebertus

Crantzius

l. 1. Saxon.

c. 26. 27.

28.

Procop. l. 1.

de bell. Goth.

Thuringi

ad On-

strundam

cæsi à

Francis.

*Widekin-

do Vstrode

l. 1. ann.

Vrpergenst

Ollustrat.

Sigefrido

Vngestrud.

Anonymo

Vnstrardus.

Alijs Vn-

strud & Vn-

struda, hodi-

ernum On-

strut.

Malè Buffi-

eres non cõ-

stare quis

annis ille

fuerit.

Hermene-

fredus

Thurin-

giæ Rex

Tolpiaci

ex muro

præcipi-

tatus.

Thurin-

gia suba-

cta, & re-

gno Fran-

ciæ addi-

ta à The-

oderico

Rege.

Turon. l. 3. Bertarium filium, & Radegundam filiam; quæ postquam captiva in
c. 7. 8. potestatem Clotarij Regis venit, ab eo ob egregiam formam & mo-
Venantiusl. res in matrimonium est ducta, fratre interim Radegundæ per scelus
6. Epist. 2. interfecto. Ita excisa omni regiâ Thuringorum stirpe, Thuringia,
Cassiod. l. 4. quæ ante tributaria fuerat, tota in potestatem Francorum venit.
var. lect. epist. 1.

Baron. ad an. dxxvii. Bello hoc Thuringico, uti Widekindus Corbejenfis, ac nostra-
Saxones tes scriptores tradiderunt, Saxones à Theodorico implorati, socij-
belli Thu- que fuerunt. Missi ab his novem duces in subsidium, singuli cum
ringici so- mille delectis militum, viri omnes corpore & animo præstantes, dif-
cij implo- fusâ per humeros cæsarie, militaribus sagis, oblongis lanceis & bre-
rati à vibus scutis armati, accinctique ad renes magnis cultris, à quibus Sa-
Theodo- xonum nomen genti adhæsisse diximus. Ob præstitam in bello o-
rico Re- peram Saxones parte Thuringiæ, quàm occupârunt, donati, & amici
ge. socijque Francorum appellati sunt. Quanquam & ipsi Saxones sub
 idem tempus Francis tributarij esse cœperint, uti haud obscure ex

Saxones tributarij Regum Francorû. Turonensiâstimes. Nam post ab obitu Theodobaldi regis, Theo-
 doricus nepotis, rebellasse Saxones scribit; & Clotario subinde in Sa-
 xoniam cum exercitu moventi promissere se tributa soluturos, quæ
 Theodorico & Theobaldo nepotibus Theodorici, Austrasiorum
 Regibus, pendere consueverant. Adeo torrentis instar tum Austra-

Dilich. ad an. 526. siorum Regum potentia sese diffudit. Nec abs re Hassicæ historiæ
Hassia scriptores hoc ipso Francorum bello, Hassia unâ cum Thuringia in
per id t- Francorum jus & Austrasiæ imperium concessisse, ac tunc Francken-
pus tribu- bergam à Francis conditam perhibent. Quin Serrarius hoc Franco-
taria Frâ- rum per Thuringiam dominatû à Theodorico Rege primum Chri-
cis. stianam religionem in has regiones introductam memorat; nec du-
Serrarius l. 3. Mogunt. rerum. bium quin subinde messis major, quàm operariorum eâ tempestate

Religio copia fuerit. At postquam exuto Francico imperio Thuringi se Sa-
Christia- xonibus junxere, omnia rursus vel Idolorum cultu, vel pravis hære-
nain Thu- ticorum dogmatis, ut Willibaldus id retulit, tanquam religionis sen-
ringiam tibus ac spinis obducta jacuere, donec veterem religionis culturam
deducta. D. Bonifacius renovaret. Bellis inde interioris Galliæ evocatus ex
Willib. in Germaniâ Theodoricus, potentis semper ac gloriosi Regis nomine

vita D. Bo- nif. clarus (ut Cassiodorus eum celebrat) interque Reges fratres & vir-
L. 11. Var. tute bellica, & Regni Austrasiæ amplitudine hostibus quàm maxi-
lect. epist. 1. mē formidabilis. Sed Rheni cum primis limiti custodiendo inten-

Greg. Tur. de vita SS. Pat. c. 3. tus, nunc Metis, nunc Agrippinæ ab Averno bello versabatur. Ad-
 hærebat lateri Regis in comitatu S. Gallus, postea Avernensis Epi-
 scopus, tum verò Diaconus, genere & doctrinâ, & vocis morumque

Fanum suavitatem percarus Regi. Hic, quo erat religionis fervore in Deum,
idolorum conspicatus Agrippinæ fanum, Idolorum adhuc cultu frequens (Vi-
à S. Gallo si enim in eo Barbari gentili superstitione modò auri argentique
Agrippi- dona, modo fercula ad potum vomitumque ebrij offerre: cultumque;
næ ever- sum.

quo

quo nihil infanlius, istuc simulacrum inanis Dei, cujus, ut quemque affecti membri dolor prefferat, sculpebat in ligno effigiem, suspendebatque opitulaturo Idolo) arrepto clam igne ad illud se contulit, admotaque flamma totum incendit. Barbari ad fumum conflantis delubri excitati, in auctorem inquirunt, deprehensumque strictis gladijs ad palatium Regis, quo Gallus profugerat, insequuntur. Perijisset eo tumultu Gallus, ni Theodoricus Rex prodijisset, & blandis verbis furorē Barbarorum lenijisset. Fanum illud Agrippinense non tam civium, quàm præfidiariorum militum erat, quos ex Francis & Saxonibus & Thuringis magnò numero in militiam adscriperant Franci, quibus cultus ille superstitionis tanquam amicis & bellorum socijs indulgendus erat. Magna postremum voluebat animo Theodoricus Austrasiorum Rex, laceffit ab Amalasuada Gothorum Regina, quæ Italiam pro Athalarico puero administrabat, ingentis supra sexum animi prudentiæque fœmina, ausa etiam ultro bellum intentare Francis. Non tulit generosus Rex sibi vel à fœmina, vel à Gothis insultari; ingentemque mox exercitum contrahit ex Austrasiæ populis, Italiam irrupturus, cum Metis in ipso belli apparatu extinguitur, annum regni ingressus vigesimum tertium.

Gelen. synt.
5. lib. 5.
Valesius l. 7.
rer. Franc.

An. Christi
534.

Sigonius.

Regni per Austrasiam successor Theodobertus filius, qui cognito Patris exspiraturi morbo, Metas advolavit. Vir bellis paternis à juventute exercitus probatusque Austrasij, lubricam primò inter juventutis vitia ætatem egit, sed post D. Nicetij Trevirensium Episcopi monitis ac studio in viam reductus, vitam Christiano Rege dignam exorsus est, miraue pietate ac liberalitate in sacerdotes, religiosos ac res sacras, omnibus se amabilem præstitit; quæ & rerum omnium felicitas secuta est. Nam cum patrui Clotarius & Childebertus Francorum Reges Austrasiæ Regno inhiarent, Theodobertus primùm muneribus utrumque placare aggressus est. Quæ cum affectati Regni cupiditatem non explerent, exercitum cum præcelsâ animi fortitudine ostentare cœpit, confusus maximè Leodibus suis, ut Turonensis scripsit. Non illi Leodienfes fuere, ut quidam male interpretatus est, sed Leudes fidelesque Regis clientes, Leudis feudisque ad obsequium Principis adstricti, quos Vassos & Vasallos dixerunt. Crebra horum mentio apud Turonensem atque ejus ætatis scriptores. Quin apud nullam gentem id genus beneficiariorum hominum frequentius honoratiusque fuit, quàm apud Francos, ad militiam fidemque erga Reges firmandam, aut ad merita fidorum militum compensanda. Unde duplicis potissimum generis bona inter Francos, Alode & Allodialia, quæ paternæ familiæ erant ita à majoribus appellata, & Feudalia ob militiæ operam concessa; quibus tertium addunt genus, usui tantummodo datum commodatumque.

Theodobertus II.
Rex Austrasiorum.
Greg. Tur.
l. 3. c. 23.

Bigonius in
notis ad l. 1.
Marculphi
Cujacius
initio feud.
Lindebro-
gius in Glos-
sario.
Leodes
ac Leudi
quinam.

Alode ab
Aldeers.
Feudum
quasi Vecgo-
et, nec enim
bellum, Fai-
da privata

Theodo-

inimicitia
Germanice
Feide.
Leengoet.
quasi usui
datum, non
donatum.
Lege Sax.
Longobard.
Anglo Sax.
An. Chri-
sti 535. &c.
Procop. l. 1.
de bel. Goth.
Baronius.
Petavius.

An. Chri-
sti 538.
Procopius
l. 1.

* An. Chri-
sti 539.
aliq. ad
540.
referunt.
Procopius
Tiron. l. 3.
c. 32.
Aimoin. l. 2.
c. 2.
Valesius.
Sigonius.
Muraus.
Agath. l. 1.
Paulus Dia-
conus lib. 17.
Theodo-
bert^o cum
ingenti
Germa-
norum &
Francoru
exercitu
Italiâ in-
gressus,
Regnum
illud affe-
ctat.

Theodobertus igitur clientum militum suorum, ac nobilium bene-
ficiariorum fide ac fortitudine confirmatus in Austrasiæ Regno,
Childebertum patrum Regem in suas partes attraxit, & quod is
sine prole esset, spem etiam heredis Theodoberto fecit. His Theo-
dobertus erectus majora animo complecti coepit, ejusque amicitia
etiam ob potentiam virtutemque bellicam ab exteris regibus am-
bita. Cœptatum enim proximo anno celebre illud bellum Justini-
ani Imperatoris adversus Gothos Italiâ ejiciendos, quod in deci-
mum exinde octavum annum protractum. Africa enim jam rece-
pta erat, debellatis per Belisarium Wandalis, unde Italiam recuperare
aggressus Imperator. Quam in rem cum multum valeret Francicæ
monarchiæ potentia, omnibus per Europam Regibus formidabilis,
tam Justinianus Imp. quam Gothi, Theodalo Rege suo, Theodober-
tum, Clotarium & Childebertum Francorum Reges in societatem
belli literis ac muneribus sollicitarunt; quam Franci primum Justi-
niano addixere, seu ab eo præventi, seu religionis studio, quam in
Arianis Gothis detestabantur provocati. Post ubi Gothi, ereptâ Sici-
liâ, captâque Neapoli, Belisarium Romæ imminere didicerunt, missis
per oratores viginti millibus aureorum, Galliam quam adhuc tene-
bant transalpinam offerunt. Franci, quod jam Justiniano Impera-
tori auxilia addixerant, haud aliter se Gothis subvenire posse respon-
dent, quam ut clam alienigenarum auxilia submittant. Ita utramq;
partem promissis sustinendo, collidi permittunt. Ad quæ Vitiges
Gothorum Rex, revocato Martia præfecto, omnem Galliam trans-
alpinam cessit Francis, & quidquid post Clodovei ad Tolpiacum
victoriam supererat ex Alemania, Austrasiæ Regno adjungit. Pecunia
inter tres Reges Francorum divisa est. Subinde Belisarius, captâ
Româ, omnes Italiæ urbes & populos mira rerum felicitate subegit,
ac Gothos ex Italia submovit, Vitige interim Gothorum Rege acriter
repugnante, prælianteque inter alternos cum Belisario fortunæ
casus. Tanta hæc belli acerbitas fuit, ut sexagies novies pugnatum
inter Belisarium & Gothos. Demum fracti exactique Gothi Raven-
nam belli sedem delegerunt.

* Hunc in modum dum inter se configunt, mutuisque se cladi-
bus atterunt Belisarius & Gothi, Theodobertus Austrasiæ Rex ere-
ctus in spoliū Italiæ ingentem exercitum contrahit, quem Proco-
pius centum millium peditum retulit, Jordanes & Freculphus du-
centorum millium recensent; Equites hastati perpauca, pedites o-
mnes ensibus, clypeis ac securibus armati. His Theodobertus copiis
quas maximam partem ex Francis & Germanis contraxerat, instru-
ctus, neglecto foedere cum utrisque iecto, ut fallaces semper Franci
culpantur, Alpes transgreditur, transmissoque Pado incautos Gothos
binis castris exuit, & ipsos Romanos profligat, relicto Ticini Buce-
lino

lino militiae praefecto, quin Ado simul Longobardos ab eo superatos memorat. Abrupit hunc fortunae casum saeva lues, tertiam exercitus partem depasta: tum minaces Belisarii literae, quibus evictus in Austrasiam redijt. Nondum Italiae Regnum fatis Francicis maturum erat. Post ubi Vitiges Gothorum Rex tandem debellatus captusque à Belisario, Constantinopolim est adductus, novo ad Gelimerem spectaculo fortunaeque ludibrio additus. Justinianus Imperator Belisarii victorijs insolens, superbo cum titulo se Gothorum, Alamannorum, Wandalorum, & Francorum triumphatorem scribere & jactare coepit, qui tamen Francos nunquam bello lacefferat. Quibus Theodobertus Austrasiae Rex indignatus, tanquam expeditionem suam Italicam ex infelici eventu sibi exprobraret, collecto ex robore Francorum ad Rhenum & Mosam exercitu, novam expeditionem in Italiam apparare coepit. Tanta Regis hujus altitudo animi erat adversus Justinianum Imp. ut belli etiam in Thraciam transferendi, ipsumque caput Orientis Constantinopolim adoriendi agitalle consilia ferant; sed ut Patrem, ita ipsum grandia molientem, anno regni xiv. oppressit mors, invalescentis morbi vi, ut Turonensis est auctor, quam nulla medicorum ars sistere potuit. Regem hunc audacissimum & turbulentissimum Procopius unà cum gente foedifragum fallacemque memorat; contra Franci magnis laudibus attollunt. Adeo inter scriptores nationum studia pugnant. Magnanimum certè Regem facinora commonstrant.

An. Christi 547.
Greg. Tur. l. 3. c. 36.
Aimoin. l. 2. c. 25.
Bucherius.
Mirans.
Valesius.

Sceptra regni paterni per Austrasiam exceperit Theodobaldus filius, aetate juvenili, quippe qui sub moderatorum cura adhuc versaret annos. Aimoinus virum Deo deditum commendat, sed qui, cum servos Dei unice diligeret, crudelior extiterit in alios. Juvenis licet Theodobaldus, sub initia tamen regni ejus Justinianus Imp. misso in Austrasiam Leontio orat, ut socius adversus Totilam Gothorum Regem, communemque religionis hostem conspiret, Italiaeque loca à Patre occupata reddat. Ad quæ Theodebaldus, magnopere se vereri, ne Græci, qui Gothi fidem non servarant, Francis quoque non servent. Immerito quoque loca Italiae repeti, quæ Pater jure belli acquisierit. Misère & Gothi oratores ad Theodebaldum, qui belli societatem adversus Justinianum Romanosque sollicitarent, multis in hanc rem argumentis adductis; quorum illud palmare, ne Imperator Gothi ex Italia depulsis, Francos deinde aggredere-tur, & è Gallia deturbatos, rursus trans Rhenum in veteres sedes reijceret. Theodebaldus nec Græcis nec Gothi foedere accedens, Leutharem & Bucelinum, quos Pater militiae praefectos reliquerat, gente Alemannos, Francorum Austrasiaeque Regis rem agere jussit, quod pedem regni in Italia retinerent; quod illi strenuè praestitere, & Fulcarem etiam cum exercitu Herulorum acie fusum ingenti clade affecere.

An. Christi 548.
Theodebaldus III Austrasiae Rex.
Procop. l. 3.
Agath. l. 1.

E e

fecere.

An. Chri. fecere. Ad ultimum mutato fortunæ cursu, res Francica in extre-
sti 553. mum discrimen adducta; ausi enim Franci ad Casalimum amnem
cum Narsete prælio congregi, quo ad internecionem prope deletum
robur exercitus Francici; quemadmodum hæc Agathias homo Græ-
cus jactantius fortè quàm verius memorat.

At domesticum per id tempus bellum ad Rhenum distraxit
Theodebaldum, quo minus Italiæ intenderet. Ejus hæc causa fuit,
Valesius l. 7. Duxerat in matrimonium Hermegiselus Varnorum Rex, amissa prio-
ex Procopij re conjuge, Theodochilden, Theodoberti Regis Austrasiæ patrisque
posterio- Theodebaldi sororem: Hanc Hermegiselus moriens jusserat ut Ra-
editione. tigerus, Novercam videlicet filius, ab obitu suo sibi matrimonio jun-
Theode- geret, dimissa priore sponsa Brittia Anglorum Regis filia, quò Regnum
baldi bellum suum Francorum connubio ac societate firmaret. Fecit id Ratige-
cum Var- rus optimatum consilio. Hac contumelia accensa Brittia, quæta pri-
nis Ger- mum cum Ratigero; & cum nihil æqui responsi obtineret, fratrem
manix in- Regem Anglorum appellat injuriæ vindicem. Ille fratrem suum uná-
ferioris que Brittiam sororem cum 400. navibus in continentem Varno-
populis. rum regionem trajecit, factaque exscensione ad Rheni ostia cum pau-
cis refedit Brittia, expedito fratre cum ceteris copijs in Varnos, qui
haud procul ab Oceano & Rheni ostijs confederant. Fusus acie Ra-
tigerus; sed ipse fuga elapsus. Quo cognito exclamat puella, nihil
actum, nisi & Ratigerus in potestatem captus veniat. Igitur fortissi-
mi Anglorum juvenum summa celeritate consecuti, vinctum si-
stunt Brittiæ sponsæ. Ratigerus cum nihil quàm præsentem necem
exspectaret, jussus est causam repudiij dicere; quam cum in patris su-
premam voluntatem & optimatum consilia referret, precesque pro
vita interponeret, promptus etiam Brittiam recipere, vinctulis solutus
est, Brittiamque in matrimonium duxit, dimissa rursus Theode-
childe; quæ ad Theodebaldum & Francos reversa, quætaque muli-
ebriter de injuria sua & regiæ familiæ, bellum novum Varnis conflag-
avit, quod genti demum exitiale fuit. Quippe Franci Austrasij, post-
quam spretam Theodochildem, ejectamque toro regio accepere,
haud passi hanc contumeliam Regum suorum nomini inhærere,
Theodebaldo Rege, ad arma convolant, illatoque bello Varnos vi-
ctos obterunt. Belli pretium fuit, omnem earum regionem Austrasiæ
Regno conjungere, quos deinde rebellantes Childebertus Rex ad
internecionem prope delevit.

Varni qui Quæ ut certa comperimus, ita multum in obscuro reliquere
populi in- scriptores, quænam illa Varnorum gens fuerit, aut qua in parte infe-
rioris rioris Germaniæ sedes suas coluerit. Nomen gentis varium; modò
Germani- enim Varni, Warni, Warnavi: modò Guarni & Varini & Werini &
niæ. Werli à scriptoribus memorantur, credunturque ijdem Varini esse,
Tacit. de quos Tacitus inter *Deuringos, Carviones et Anglos*, quosque Plinius in-
Germ. ter
Plinius l. 4.

ter *Vindilos* seu *Vandalos*, *Burgundiones*, *Carinos* et *Gottones* recensuit. Horum indicio Varni Septentrionales Germaniæ populi Herulis confines. Nam his sedes in Marchia, illis in Ducatu Megapolitano assignant, ubi Warne fluvius Rostochiam alluit, & gentis suæ vestigia ostendit. Gens deinde per Barbarorum in Imperium irruptiones clara & valida. Commonstrat id Theodorici Gothorum Regis epistola apud Cassiodorum, ad *Herulorum*, *Guarnorum* et *Thoringiorum* Reges scripta, qua eos hortatur, ut Clodoveum Francorum Regem à tergo distineant, ne in Alaricum Visigothorum Regem expeditionem promoveat. Ex hac quoque Varinorum gente Theodoricus Italiæ Rex Suevis in Gallecia & Lusitania Regem dedit. Bucherius postremum Varnos ad ostia Rheni consedisse tradit; quemadmodum & Procopius Varnos ad Oceanum Septentrionalem ac Rhenum usque protendit. Et quia Ptolomæus Virunos, quos Varnos censent, inter Saxones, Suevos, & Teutonarios collocat, sunt qui unà cum Anglis & Jutis Saxonica gente comprehendant; fortè, quòd in eorum sedes post transitum in Britanniam immigrarint. Reperias etiam qui ex ipsa Westfalix regione educant, quorum alij ad Teutonicos montes Varnorum sedes transferunt. Istic enim Warnæ seu Wahrnæ fluvius Herfurdiam & comitatum Ravensbergensem perlapsus in Visurgim se exonerat. Alij ad Luppiam collocant, quod istic Werne oppidum, ac prope Cappenberga vetus regulorum sedes. Censetque Valesius Varinos esse partem veteris Franciæ, habitasseque intra Rhenum & Visurgim. Sanè Theodovaldum Austrasiæ Regem à quo Varnos debellatos diximus, & Childebertum, qui totam post gentem prope delevit, cui verosimile transportasse exercitum trans Visurgim & Albim, Varnosque in suis sedibus ad Oceanum, aut ad Sinum Codanum obtrivisse? aut Anglos, qui hoc bello ad ostia Rheni exscensionem fecerunt eodem penetrasse? extant interim Anglorum & Werinorum haud secus quàm aliorum populorum leges, hoc est Thuringorum, ut inscriptio habet. Quibus verisimile conficitur, eos regno Francico aliquando comprehensos fuisse, propiore aliqua vel ad veterem Franciam, vel Thuringiam regione, quando imperium Francicum serò admodum trans Albim porrectum. At quoquo hæc veritas, res ex sæculi hujus caligine non adeo comperta, scriptorum Francicorum vitio, qui hæc Regum suorum bella non satis expresserunt.

Theodebaldus ab his non multum superstes, & jam ætate adultus, anno regni septimo, seu ut Aimoinus, octavo, diuturno paralyfis morbo consumptus excessit vita. Et quia nulla ei proles ex Walderada Waconis Regis Longobardorum filia, Clotarium patrum Regem Sueffionum, heredem & successorem regni Austrasiæ scripsit, non sine offensione Childeberti patris Parisiorum Regis. Uterque

Ee 2

mox

Helmoldus
in Chron.
Sclav.Bangertus
in notis.Bucher. l.
13. c. 1.Cassiod. l. 3.
Epist. 3.Ptolomæus.
Bucherius
l. 13. & l. 19.
c. 4.Vales. l. 7.
verum
Franc.Lindeb. in
cod. Antiq.
legum.An. Chri-
sti 554.
Agath. l. 2.
Turon. l. 4.
c. 9.
Aimoin. l. 2.
c. 25.

Clotarius mox Austrasiam ingressus. Sed quod nec Childeberto proles esset, I V. Rex Clotario fratri cessit Austrasia.

Austrasiæ
& Franciæ post
Monarcha.
Bellum I.
Saxonicū
Clotario
Rege.

Hoc Rege primum Saxonici belli initium, quod varia exinde fortuna à Francorum Regibus per ducentos & quinquaginta prope annos ad Carolum M. gestum. Nimirum quanto tempore Franci in superando Rheni limite & Galliâ debellandâ, tanto Saxones ejusdem regionis inter Rhenum, Visurgim & Albim populi pro libertate decertârunt, ne aut jugum Francicum, aut Christianam cum Francico imperio religionem susciperent. Gens eadem in veteri Francia; sed quæ jam Saxonum nomen induta, exinde adversus populares suos Francos pertinacissimè depugnavit.

An. Chri-
sti 555.
Greg. Tur.
l. 4. c. 10. &
14.
Aimoin. l.
2. c. 27.
Sigebertus
in Chron.
Valesius l. 8.

Postquam igitur Saxones Austrasios bellis Italicis absumptos, & Theodoualdum ex languido corpore languidius Regnum administrare didicerunt, per initia Clotarij adscitis in societatem belli Thuringis conspirant. Jam enim Saxonum gens in eam Reip. formam convenerat, quam post ad Carolum M. constantissimè tenuerunt, multisque incursionibus Francorum fines devastârunt. Diceretis pristina Germanorum bella recruidisse, hac inter Rhenum & Visurgim per Westfaliam regione, & pari qua olim Romanos, modò Francos pertinacia bellicolam gentem fatigare. Clotarius ne quid per exordia regni sui peccaret, lecto celeriter per Austrasiam omnemque Franciam formidabili exercitū, per Rhenum haud dubiè ad

Clotarius
Saxones
ad Visur-
gim usq;
profligat.

Agrippinam transgressus, Saxoniā intravit. Saxones ad Regis adventum consternati retro abiēre; quos per cædes & spolia infecutus, dum ad Visurgim, quem Weseram Aimoinus hîc vocat, Clotarius perveniret, ubi Saxones se in arma collegerant. Quibus conspectis Clotarius signa inferri jubet, prælioque victos in fugam avertit: pars cæsa, pars in flumen præceps acta. Inde cum victore exercitu in Thuringos movit, agros eorum percurfando depopulandoque.

An. Chri-
sti 556.
&c.

Qua poena eos involuit, quòd bellorum socij Saxonibus auxilia submiserant. Nec ideo fracta est gentis Saxonicæ insolentia, & quamlibet anno superiore magna clade attriti, ausi tamen mox altero anno rebellare, & absente per hiberna Clotario non modò tributa abnuerre, sed & incursionibus ad Duciam seu Divitiā usque Francorum fines infestare. Quem locum ex Turonensi Nuciam seu Novesium, alij verius Tuitium Agrippinæ oppositum legunt, censentque ab auctoribus designari. Rebellionis hujus inter Saxones concitor creditus fuit Childebertus, gloriæ fratris æmulus, qui ægre adhuc ferebat sibi Austrasiam præreptam. At Clotarius hanc Saxonum perfidiam ulturus, iteratam in illos expeditionem, majori etiam quàm ante belli apparatu, suscepit; ac Rheno propinquans tantam trepidationem iniecit Saxonibus, ultro ut legatos ad Clotarium mitterent, pacem & superiorum veniam precando; paratosque se offerendo ad tributa

Tom. 2. an-
tiquar.
Lect. apud
Canisium
pag. 690.
Turon. l. 4.
c. 16.
Aimoin. l. 2.
c. 27.
Epit. gest.
Franc. c. 51.
& 52.
Saxones
Francis
tributarij,

solvenda,

solvenda, quæ fratri ejus Theodorico, quæque Theodoberto & Theodoaldo nepotibus ac regibus Austrasiæ pensitassent; infestatos quidem à se Francorum fines, sed de his appellare se clementiam Regis, ac polliceri inviolabilem fidem. Placebat Regi parcere supplicum precibus, nec tentandam aleam pugnae. At contra duces ac proceres Francorum iteratam rebellionem contendebant ferro castigandam: gentem perfidam esse, quæ à clementia & condonatione resumat audaciam. His impulsus Rex bellum decernit, copiasque propius admoveri jubet. Quibus cognitis, Saxones iterato legatos mittunt ad Clotarium, qui supplices atque humi prostrati in poenam criminis & pignus fidei offerant omnes opes, vestes, pecora & agrorum dimidiam partem, nihil sibi præter nuda corpora, uxores & liberos reservando. Ad quæ Clotarius foedus admittendum exclamat, ne crudelitate ipsa Barbaros in desperationem, & superbia iram Dei provocare velint. Nihilo secius reluctanti Regi instant Francorum proceres, probris & convitijs incessunt, tentorium convellunt, & minis intentatis rapiunt ad pugnam; ac parum aberat, quin in ipsum Regem ferrum distringerent. Tum verò Clotarius inquit: Quando in eam me necessitatem compellitis, pugnam capessite, me etiam duce vestro, cui satius est inter hostium arma, quàm vestras manus cadere. Coeptum inde cruentissimum prælium, in quo dum Francos vindicta, Saxones desperatio in extrema animabat, cæsi sunt Franci. Magna utrinque strages, ut Turonensis est auctor: quæ tamen, Aimoino teste, Francis ad internecionem prope fuit. Clotarius cum paucis fuga dilapsus pacem petijt à victoribus, & quod mirere, impetravit. Tanta, aut in Barbaris erga victos modestia fuit, aut metus etiam à victis, ne cladem hanc suam Franci ulturi irent. Nec vanus is fuit. Quippe, ut Aimoinus & Fredegarius perhibent, Clotarius qui hic senior appellatur, Clodovei filius, reparatis viribus denuo Saxones aggressus, prælio stravit, victisque quingentos boves in singulos annos, remisso cetero censu, tributum vice regiae mensuræ inferri imperavit, quos ob id *Inferendales vaccas* dixere. Id tributum postea Dagobertus Clotarii pronepos certis quibusdam conditionibus remisit. Ac perquam mirere id cum Saxonibus bellum à Widekindo & Crantzio præteritum; Scilicet veterum fabulis illi magis intenti, quàm ut certiora perquirant. At verò cum id primum Francorum cum Saxonibus bellum memoretur, quo ad Visurgim cum exercitu per Westfaliam penetrarunt, fluviumque hunc nostræ diæcesis non minus quàm Romani suis armis celebrem fecerunt, res poscit ut monumentum posteritatis, eruditamque carminis inscriptionem, qua Ferdinandus Princeps & Paderbornensium Episcopus Visurgim celebravit, hoc loco, ut in alijs præstitum est adscribam.

Clotarius
ac Franci
à Saxonibus
præli-
o cæsi.

Rursum
Saxones
à Francis
cæsi, &
tributarii
facti.
Vaccæ in-
ferenda-
les.

VISUR.

VISVURGIS MEMORIÆ SACRUM

EXSERAT. AMISIUS. STERILES. CAPUT. INTER. ARENAS
ET. MIHI. SE. TUMIDIS. LUPPIA. JACTET. AQUIS
SOLUS. EGO. HAS. PATRIÆ. CLARISSIMUS. AMNIS. AD. ORAS
NAVIBUS. EXTERNAS. PORTO. VISVURGIS. OPES
NEC. ME. BELLA. MINUS. CELEBRANT. ADVERSA. QUIRITUM
QUAM. QUÆ. PER. FRANCO. GESTA. FUERE. DUCES
SED. QUOTA. PARS. RERUM. SUPERARET. ROMA. TUARUM
AUT. QUISNAM. ARMINII. NOSCERET. ARMA. MEI
NI. MIHI. QUAM. TACITUS. SCRIPTOR. DEDIT. INCLYTUS. ILLI
REDDITA. CORBEIÆ. MUNERE. VITA. FORET

FERDINANDVS. DEI. ET
APOSTOLICÆ. SEDIS. GRATIA
EPISCOPUS. PADERBORNENSIS. COADIUTOR
MONASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS. COMES.
PYRMONTANUS. ET. LIBER. BARO. DE
FURSTENBERG

IN. RIPA. VISVURGIS. ROMANORUM. FRANCORUM. ET
SAXONUM. BELLIS. NOBILISSIMI. AMNIS. DIOECESIN
PADERBONENSEM. INTERFLUENTIS. E. REGIONE
HERISTALLI. SAXONICI

*Chramn°
Clotarij
filius re-
bellis in
patrem
Saxonix
bella in-
tervertit.
An. Chri-
sti 560.
Clotarius
Rex
Chram-
num re-
bellem
exurit in
casa cum
uxore &
liberis.
Fortunatus
Pitav.
Epif. l. 10.
sarm. 9.

Multa exinde Francorum non minus quàm Romanorum bel-
la ad Visurgim tempori memoranda ; fuitque hæc Westfalix regio
inter Rhenum & Visurgim nova rursus & cruenta Francorum pa-
lestra, Martisque campus cum Saxonibus.*Ac Clorarius ne præfens
bellum prosequeretur, ac pro votis gloriaque nominis sui confice-
ret, interturbavit Chramnus liberorum primus, ac rebellis in patrem
filius. Is patrem conspicatus bello Saxonico senioque præfractum,
facta cum Childeberto patruo & Parisiorum Rege conspiratione,
arma convertit in patrem regno ejiciendum, quæ in aliquot annos
ingenti Franciæ turbamento protracta. Interim Childebertus mori-
tur, & tota Franciæ monarchia ad unum Clotarium hæreditate pa-
terna recidit. Nec Clotarius Monarcha quicquam ad Regni quie-
tem sollicitius habuit, quàm Chramnum rebellem filium opprime-
re, quem prælio victum & in rusticam casam compulsus, accensa
casa unà cum uxore & liberis exussit. Per id tempus Clotarius unà
cum liberis suis secundo Mosella ac Rheno descendens Antenacum
adiit,

adiit, ubi in castello regio & palatio, quod ad eum diem supererat, Salmonum captura se oblectavit, ac Rheni limitem adversus Saxonum incursionem præmunijt.

Nec multum inde superstes Clotarius Rex fine anni Compendij in villa mortalem vitam exiit, anno regni Sueffionum quinquagesimo primo, Austrasiæ octavo, Monarchiæ Francicæ secundo. Funnus à quatuor Regis filijs, quos Clotarius ex Radegunda Thuringica sanctissima foemina suscepserat, deductum Sueffionas. Ac postquam de Monarchiæ partitione disceptatum, convenit inter ipsos, ut Charibertus, sive Aribertus Parisijs, Chilpericus Sueffione, Guntramus Aureliæ, Sigebertus Metis regnum capefferent, eâ prorsus sorte, qua Clodoveus Monarchiam in quatuor filios diviserat. Optimus pijs-
simusque fratrum habitus Sigebertus, cui Austrasiæ Regnum obti-
git. Adhuc Reges Sicambri, quos à prima stirpe hæc Westfalica regio
edidit, Clodovei nepotes memorantur. Clotarij filia & horum Re-
gum soror Blitildis, Ansberto Franco, viro illustri denupta, ut Miræus
est auctor, ex qua Arnulphus, D. Arnulphi Metensis Episcopi pater est
susceptus, & stirps illa Caroli M. procreari cœpit.

Haud diu Sigeberto quieta regni initia per Austrasiam fuere. Novi enim Barbarorum, motus prorumpentium, non jam in Impe-
rium Occidentale, quod interierat, sed Regnum Francicum Itali-
amque incursantium. Primi ex his Barbaris Hunni, qui & Avars à
Rege suo dicti, iterum ex Pannoniæ sedibus egressi in Thuringiam,
Austrasiamque Transrhenanam incurrere, & omnia prædis pervade-
re, & per majorum vestigia inhiare Galliæ. Hunnis miscuere se Sa-
xones rebelles & Thuringi, in Sigebertum veteri Francorum odio
accensi; jamque funestum denuo imminabat bellum ab efferatis
gentibus, cum Sigebertus hostes prævertens cum universo Austrasiæ
gentis robore obviam progreditur in Thuringiam, Hunnosque cum
socijs ad Albim fluvium consecutus, insigni edita pugna, nobilem
ab infestis hostibus victoriam reportavit; ut quantum pater Visur-
gim, tantum filius Albim Francorum armis nobilitarit. Et Hunni
pacem cum peterent, haud gravatè dedit; quod per hanc belli ab-
sentiam Chilpericus frater Austrasiam invaserat, in quem arma con-
vertens tam facile ejecit victor, quàm ille intraverat. Pace in hunc
modum domi forisque parta, Sigebertus duxit in matrimonium Bru-
nechildem, Athanagildi Visigothorum per Hispaniam Regis filiam,
quæ cum simul Arianam hæresim ejuraret, & Catholicorum ritu
chrismate inungeretur, Fortunatus poëta Regi Epithalamium ceci-
nit, quo Sigebertum Victorem Saxonum & Thoringorum compel-
lat, ab eo videlicet, de quo diximus, felici ad Albim prælio :

Sigeberte potens, generosis clare triumphis,

Hinc nova te virtus prædicat, inde genus.

Cujus

An. Chri-
sti 561.
Turon. l. 4.
c. 21.
Aimoin. l. 2.
c. 37.
Sigebert^o
V. Austr.
siæ Rex.

Clotarij
filia Blitil-
dis Ans-
berto Frã-
co denu-
pta, ex
qua Caro-
lina stirps.

An. Chri-
sti 564.
Turon. l. 4.
c. 23.
Paul. Diac.
l. 2. c. 10.
Sigebertus.
Bellum
ab Hun-
nis, Thu-
ringis, &
Saxonib^o
Sigeber-
to illatū.
Sigebert^o
Rex Thu-
ringos,
Saxones,
& Hun-
nos ad Al-
bim præ-
lio vincit.
Brune-
childis Si-
geberto
nupta
Arianam
hæresim
ejurat.
Fortunat. l.
6. car. 3.
Turon. l. 4.
c. 23. & 27

*Cujus rapta semel sumpsit victoria pennas,
Et tua vulgando prospera facta, volat.
Saxone Thuringi resonant, sua damna moventes,
Unius ad laudes tot cecidisse viros.
Quòd tunc ante aciem pedibus prior omnibus isti,
Hinc modò te reges unde sequantur habent.*

Magni ea victoria momenti fuit ad Regis splendorem & venerationem, qua & Saxones, ne continuò rebellarent, & Chilpericum fratrem aliquamdiu continuit.

An. Christi 568.
Longobardi in Italiam irrum-
punt, & novi regni auspici-
cia capi-
unt ope
Saxonum.
Horum
origo ac
sedes.
Tacit. de
Germ. mor.

Strabon. 7.

Patercul.
lib. 2.

Lang. &
Bart.
Tacit. de
Germ.
Strabo
Λαγγο-
Βαρδοι.

At novo subinde bello, regnoque per Italiam parto, Germania Saxoniaq; clara. Annus jam Christi agebatur quingentesimus sexagesimus octavus, cum Alboino duce Longobardi Italiam ingressi, novum istuc regnum ope Saxonum, haud secus quàm Franci in Gallia, Anglo-Saxones in Britannia, felicibus armis condiderunt. Sed libet prius de gentis ejus origine, quando ad hæc tempora bellaque Longobardorum Monasterienses & Paderbornenses nostri suarum urbium primordia referunt, pauca memorare. Longobardos à primâ origine sua Paulus Diaconus, Sigebertus, alijque mediæ ætatis scriptores ex Scandinavia Oceani insula educunt; perinde si aut hæc insula, ut dicunt, sola populorum officina fuerit, aut non certius aliquid de Longobardis ab antiquioribus scriptoribus sit proditum. Sanè Tacitus in ipsa eos Germania collocans, inter Semnones, Hermunduros, & Cheruscas ac Suevos ad Albis ripas, *Longobardos*, inquit, *paucitas nobilitat, quòd plurimis ac valentissimis nationibus cincti, non per obsequium, sed præliis et periclitando tuti sunt.* Veleò Italus Cheruscorum Rex secunda fortuna ad superbiam prolapsus pulsusque, ac rursus Longobardorum opibus refectus, uti à finitimis populis adjutus. Strabo, qui Tiberij ætate scripsit: *Maxima, inquit, est Suevorum natio: nam et à Rheno ad Albim usque pertingit, et trans Albim habitant pars eorum, ut Hermunduri et Longobardi.* Paterculus, Tiberij Cæsaris expeditione *Fracti Longobardi, gens Germanâ feritate ferocior.* Igitur indigenæ Longobardi, ut ceteræ Germanorum gentes, credunturque eas Regionibus incoluisse, per quas post Marchia Brandenburgensis & Archiepiscopatus Magdeburgensis protensus; quin utramque Albis ripam infedisse. Id perinde certum ex Paulo Diacono, *Longobardos ab intacta ferro barba longitudine appellatos, perinde ut Catas ac ceteris etiam Germanis mos fuit, Tacito auctore; Ut primum adoleverunt crinem barbamque submittere, nec nisi hoste casò exuere votivum obligatumque virtutis habitum.* Vel inde convenientius Longobardi à Tacito, Strabone, Ptolomæo & Procopio, quàm Longobardi vocitantur; quanquam usu posterius nomen invaluerit; gens ut ceteri Germani bellicosa. Multos ejus duces ac reges, multaque eorum bella Paulus Diaconus ex tradita majorum fide magis, quam certis

certis temporum fastis introducit. Ex his, quia cetera incongruum hoc loco referre, Audoinus nonus eorum Rex post devictos Wandalos Pannoniam invasit anno Christi 526. Post foedere cum Romanisicto, eorum opibus adjuti, Gepidas multis praelijs attriverunt. Bello deinde Gothico Romanis subsidio adfuerunt; ususque eorumque opera Narfes, cum primis in debellandis per Italiam Gothis; quorum & fidis armis, & bellicâ fortitudine Totila Gothorum Rex cæsus, exactiq; Italia Gothi. At cum Longobardi belluarum ritu tota Italia grassarentur, ac ferro flammâque cuncta vastantes sacras ædes stupris polluerent, Narfes quamprimum in Pannoniam remisit. Audoino interim Rege mortuo, subrogatus Alboinus, Audoini filius, Longobardorum Rex, vir bello strenuus & clarus bellicis tropæis, cui ob id Clotarius Rex Francorum Clotsuindam filiam in matrimonium dedit. Ita Francorum societate firmatus, & pace cum Hunnis facta, Gepidas aggressus fudit, regnumque mirificè auxit, ductâ etiam post mortem Clotsuindæ Francæ in uxorem Rosemundâ Cuniemundi Gepidarum Regis filiâ. Post ubi & Narfes Justinus Imp. per Italiam supremus militiæ præfectus apud Justinum in crimen adductus, Imperatricis Sophiæ contumeliosis literis, ad lanarum pensa, ut Eunuchum decebat, redire iussus esset, talem se illi telam ordiri respondit, quam ne ipsa, neque vir ejus unquam retexerent. Nec leviora dictis facta fuerunt; utque vindictam expleret, Longobardos in Italiam excivit. Hæc Paulus Diaconus; quæ etsi Baronius ex Corippo improbet, contendatque Narsetem tum Constantinopoli in magna gratia vixisse apud Imperatorem, Petavius tamen, Calvisius, alijque Pauli Diaconi narrationem tuentur, ostenduntque ex Procopio, duos, imo tres tum Narsetes fuisse, quorum alius, qui tum gratia apud Imperatorem valuit, alius, & hic ipse Spado, qui Longobardos evocavit in Italiam. Itaque consilio expedito, acceptisque à Narsete literis, Alboinus decimus Longobardorum Rex, quibus ad Italiæ regnum occupandum invitabatur, nihil antiquius habuit, quàm ut Saxones, gentem eâ tempestate validam & bellicosam in societatem belli prædæque evocaret. Saxones adhæc læti promptique plus quàm viginti millia virorum expediunt ad arma, unâque cum uxoribus ac liberis & parvulis emigrantes iter in Pannoniam atque ad Alboinum suscipiunt. Quibus ille confirmatus simul ex Longobardis & interioris Germaniæ populis innumeras copias contrahit, ac spe ingentium, quæ pollicebatur, præmiorum factâ, profectionis tempus ad diem pridie Kalendas Aprilis proximo anno indicit. Hunnis interim Longobardi desertas abs se Pannoniæ provincias committunt, si quæ fortè adversa fors redire in sedes compelleret. Rebus omnibus ad expeditionem comparatis, Kalendis Aprilis, quod die Pascha à Christianis agebatur, ingressus iter Alboinus Longobardorum Rex cum

Paul. Diac.
lib. 2. c. 7.
Procop. de
bello Goth.

Petavio l. 7.
Ration. c. 10.
Calvisius ad
ann. 567.

Saxones
Longo-
bardorū
expedi-
tioni se-
cum xx
millibus
affociant.

innumerâ hominum multitudine ad primos Italiae fines pervenit. Inde excelsum quendam montem, qui Regius inde dictus, conscendit; contemplatusque ex eo amœnos & fertiles Italiae agros, consilij sui rationes exposuit; ac postquam alacres omnium animos accepit, promotis castris, Venetiarum proximam regionem nullo obnitente ingreditur, primumque regni pedem in foro Julij figit. Inde sequentibus annis Liguriam penè omnem expugnavit. Mediolanum ingressus, Ticinum triennio obsedit, quo demum potitus, deinceps reliquam pervagatus Italiam præter Romam ac Ravennam cuncta propemodum occupavit, atque ita Longobardorum regnum, quod in ducentessimum sextum annum ad Desiderium usque postremum Regem à Carolo M. captum exactumque stetit, à Germaniae populis, feliciori quàm Odoacris aut Theodorici Gothorum Regis successu confirmatum est. Ac facile hic interpretor, non tam Longobardos ad Græcorum præfectorum avaritiam & scelera castiganda in Italiam evocatos esse, quàm ut & ipsæ Germanorum gentes, quod post Agilulfo quarto eorum Rege cœptum, verà Christi religione imbuerentur. Nulla per id tempus Italiae civitas, in quâ non Arianus simul & Catholicus Episcopus esset, quemadmodum id Paulus Diaconus scripsit, frustra penè tot annis Catholicis laborantibus, ut ab hæresi populum revocarent ad Catholicam religionem; quam tamen Longobardi Germanique nostri tam proni cum suo Rege susceperunt. Adeo barbaris gentibus veritatis ostium præ hæreticis semper patuit, ut rectè dixerit Augustinus, Judæos relinqui ad comparationem pulchritudinis, hæreticos ad excitationem torporis, gentes in materiam operationis. Nam illæ hæc aurea massa sunt, ex quâ Christiani formantur, hæreses opprobrij atque iræ divinæ vasa, quæ franguntur, ut projiciantur extra Ecclesiae domum.

Sigon. l. 1. in Agilulfo.

An. Christi 570.

Paul. Diac. lib. 2. c. 6.

Sigebertus. Metbom. in notis ad

Widukindum.

Gobel. in Cosmod. 6.

etat. c. 29.

Auctor. specul. Saxon.

Turon. l. 4. c. 29.

Aimoïnus lib. 3. c. 11.

Sigebertus. Epist. Franc.

c. 30.

Hunni ex Pannonia in Austrasiam effusi.

At postquam ex hac Longobardorum expeditione, ut Paulus Warnefredus est auctor, Clotario & Sigeberto Austrasiae Regi renunciatum, Saxones, ut supra diximus, vacuas habitationis sedes reliquissent, Sigebertus ad Rhenum profectus, Saxoniam intravit, & Suevos vicinasque gentes in eorum sedes reposuit. Suevos autem post hæc tempora incoluisse Halberstadiensem diæcesin vicinasque circum provincias complures sunt auctores. Uthæc loca ab illis, alia trans Visurgim ab alijs gentibus, repleta à Sigeberto videri possint, quæ tamen à reditu suo ex Italia Saxones postea, ut dicemus, recuperarunt, condita abs se Mimigardiâ & Paderbornâ.

Sub id tempus, quo Saxonia nudata incolis suis, Hunni ex Pannonia duce suo Cagano Austrasiam irrupere, jamque fines Regni cum palantibus copijs ingressi, obvia vastare, & Rheni urbibus imminere cœperant; cum Sigebertus Rex, evocato delectorum viro- rum exercitu, subito Hunnis occurrit, certus configere, ni Barbari magi-

magicis artibus instructi, delusissent Sigeberti conatus: Objectis quippe hecataeis strigum spectris ac terriculamentis, equi & milites effuse in fugam abjecti: Captus Rex ipse; at donis atque artibus ingenij se expediens Hunnum etiam ad pacem adduxit; in quam Sigebertus eò pronius concessit, quòd Chilpericus frater ambitione, & turbido ingenio impulsus per absentiam suam Austrasiam à tergo invasisset, Remisque occupatis, homo ferox sibi totum Regnum Austrasie destinaret. Igitur conversis armis Sigebertus Suevionem Regni ejus caput ac sedem expugnat, captoque Theodoberto Chilperici filio, patrem pro pace & filio supplicem in gratiam recepit. Adeo justis semper bellis Deus adest. Poterat dudum Saxonia subigi, nisi ipsi Francorum Reges ac fratres civilibus se armis, ferocius quàm ipsi Barbari discerpissent; quorum nullam aliam habuere causam, quàm ambitionem & invidiam. Jam Monarchia illa, qua Barbaros vincere & Christianæ religioni submittere oportebat, sibi ipsi intestinis dissidijs erat prægravis. Quæ cum Saxones aspicerent, ausi sunt identidem rebellare; quò & novum illud Saxonicum bellum referunt, quod cæteris silentibus uni Fortunato Poëtæ, ut volunt, annalium memoria debet. Vix dum ab Hunnis quieverat Austrasia, cum Saxones denuo tumultuantes Rheno imminet, in quos ubi Sigebertus movit, armorum congressu obtrivit. Post Regem summum victoriæ decus apud Condonem, virum per omnes honoris & militiæ gradus sub quinque Francorum Regibus provectum, postremo domesticum & Majorem domus, Sigeberto Rege, per Austrasiam. Duos quidem ille filios hoc prælio Saxonum amisit; sed eo gloriosior senex strage hostium & triumpho Francorum. Inde hæc Fortunati acclamatio:

Quæ fuerit virtus, tristis Saxonia cantat,

Laus est armatruçi non timuisse seni.

Pro patriæ votis, et magno regis amore,

Quo duonatorum funera cara jacent.

Nec graviter doleas cecidisse viriliter ambos,

Nam pro laude mori, vivere semper erit.

Tertius Condonis filius, cui Lupus nomen erat, ad novum cum Saxonibus prælium fervatus. Nam postquam titulo ducis ornatus fuit, provincijs ad Rhenum moderandis imponitur. Saxones etsi fracti viribus, bellum tamen Danorum viribus adjuti redintegrant. Nec segnior Lupus adscitis Suevorum auxilijs Saxones & Danos cum parte exercitus aggressus prosperè devicit fugavitque. Victoria ab eodem Poëtâ celebrata:

Quatibi sit virtus cum prosperitate superna,

Saxonis et Dani, gens citò victa probat.

Sigebertus Rex Austrasie ab Hunnis captus

An. Christi 572.

II. Bellum Saxonicum Sigeberto Rege.

Fortunatus lib. 7. Carm. 16. ad Condonem.

Fortunatus lib. 7. car. 7. ad Lupum.

Bordaa qua fluvius sinuoso gurgite currit,

Hic adversa acies te duce caesa ruit.

Ferrata tunica sudasti pondere victor,

Et sub pulvere anube coruscus eras.

Tamque diu, pugnas acie fugiente secutus,

Langona dum vitreis terminus esset aquis.

Saxones quibuscum hoc bellum fuit, haud alios dixerim, quàm Angriarios, eosque qui inter Rhenum & Visurgim populi post Westfalii sunt appellati, imperiumque ad Logonam usque fluvium protulerunt. Vestigium ejus in Angario vico haud procul à Logona ex adversa confluentium Rheni & Mosellæ amnium ripa. Ac præter insitam prædandi libidinem non alia fortè belli causa, quàm quòd ante triennium Suevorum Colonia in Saxoniam introductæ.

An. Chri-
sti 573.
&c.
Turon. l. 4.
c. 49. alijs
c. 44.

Non destitit inter hæc Chilpericus frater turbulentissimi capitis, Parisiorum & Sueffionum Rex, turbare Sigebertum, Austrasiamq; per Saxoniam bella denuo infestare. Tam insatiabilis regnandi cupiditas erat, ut qui Chariberti morte Parisiorum Regnum adierat, etiam Austrasiæ inhiaret. Coactus his Sigebertus, pacem, ut licuit cum Saxonibus componit, quòd intestino fratris bello periculosus urgeretur, quàm Barbarorum; ipsosque adeo transrhenanos populos mercede conductos in auxilium adsciscit, quorum viribus cum primis adjutus Chilpericum ex Austrasiæ Regno magna cum clade depellit. Opprimi poterat Chilpericus ac deleri; At quæ Sigeberti fuit moderatio, ultro pacem pro exitiali bello dedit, ratus amore certius quàm ferro animum fraternum expugnari posse. Non his flexus Chilpericus, mox à pace ad arma perfidus refilit, attractoque in societatem belli Guntramno fratre, Aurelianensium Rege, in Austrasiam irrumpit. Tum verò Sigebertus cum numerofo exercitu, quem ex Australijs, Alemannis, Suevis, Saxonibus ac transrhenanis gentibus contraxerat, Parisios usque in interiora regni progressus, cuncta subigit vastatque. At rursus pax inter fratres, rursus à Chilperico perfido bellum, quem postremò fractum, profugumque Tornaci cum uxoribus ac liberis includit Sigebertus. Ex eo omnis Francorum amor & studium in Sigebertum pro Chilperico Regem sibi deposcentium, quem & Parisijs exceptum, deinde ad Victoriacum Villam in Chilperici locum Regem salutant. Inde Sigebertus Tornacum cum exercitu digressus ad opprimendum Chilpericum. Ibi dum in castris versatur, submissi à Fredegunda Chilperici uxore Sicarij, à quibus per dolum & scelus transfossus occubuit, anno regni xiv. scelerata mulier! quæ postea ipsum maritum eodem facinore sustulit. Hic Sigeberti integerrimi Austrasiæ Regis exitus fuit. Hæc intestina Franciæ bella, quæ Turonensi per id tempus Turonum Episcopo tædio fuit scribendo prosequi, Incertum verò an Franciæ magis

noxia,

Turon. l. 4.
c. 46.
Aimoin. l.
3. c. 12.
Sigebertus.
Paulus
Warnefredus.

noxia, quàm opportuna ad rebellandum Saxoniam, Sigeberto cum primis Rege Barbarorum terrore extincto.

Unicum Sigebertus reliquerat filium Childebertum, nondum sceptris maturum. Hic cum matre Parisijs morabatur, quando de nece patris nuncius allatus est. Eò cum Chilpericus properaret, Gunebaldus rara in Principem Austrasiam fide & caritate, puerum quinquennem per fenestram demissum, exceptumque sporta per fidum ministrum Metas deportari jubet, ubi mox summo procerum Austrasiorum studio Rex creatus, ac ipso natalis Christi die iura paterna adiit.

Childebertus VI Austrasie Rex.

Juvat hoc loco memorabilem Saxonum nostrorum ex Italia reditum, qui ad extremos Regis Sigeberti annos & exordia regni Childeberti, à Turonensi, Aimoino & Paulo Warnefredo refertur, una narratione complecti, eoque pronius, quod ad eum natales urbis Monasteriensis & Paderbornensis à nostratibus referantur.

An. Christi 577. Turon. l. 4. c. 37. Aimoin. l. 3. c. 7. Paul. Diac. l. 3. c. 6.

Saxones, quos supra diximus unà cum Longobardis in Italiam demigrasse, ad novas fertilioris soli colonias capiendas, postquam aliquot illic annis cum uxoribus & liberis vagi incertique sedium in Italia hæserant, primum Longobardorum exemplo in Galliam irruptionem faciunt; seu novis prædis illecti, seu soli rursus mutandi causâ, ut tum vagus ille Barbarorum genius ferebat, quibus omne solum, fortuna & armis quæsitum, patria erat. Jamq; in Regense territorium penetrant, castris apud Stablonem villam explicatis, e quibus, ut egestas & prædæ cupiditas suadebat, effundebantur per vicinos agros, cuncta circum locustarum instar depascendo vastandoque. Celebris eâ tempestate erat Eunius Mummulus Patricius, Guntramni Francorum & Burgundionum Regis supremus militiæ præfectus. Is qua fortitudine Longobardos jam alijs congressibus ejecerat ex Galliarum regionibus, eadem palantes Saxones, ducto per occulta itinerum exercitu, aggreditur, & multa clade ad vesperum usque grassando trucidat. Postridie Saxones comperta suorum strage castris egrediuntur, cæcoque impetu aciem instruendo ad pugnam se fiunt: nec ausus Mummulus furentes desperatæque fortunæ homines aggredi. Dum hæc sistitur, suspensis oculis & animis interveniunt pacis arbitri; conventumque in has leges: ut aut Saxones reddita præda & captivis in Italiam remeant: aut si per Galliam in suas sedes redire velint, jurent se in Francorum Regum potestate, & Regno, unde exierant, fore; hoc enim Turonensem hæc dicere arbitror. Ex quo haud obscure æstimes, eam Saxoniam Westfaliamque partem unde digressi fuerant, Austrasiam tum paruisse. Igitur in præsens Saxones cum uxoribus & liberis & omni viatoria supellectile regressi sunt in Italiam, si quæ forte certa habitationis loca coloniasque à Longobardis impetrarent; quibus exclusi, altero mox anno ut Aimoinus scribit,

Crantzins l. 1. Saxon. c. 29 & 30. Gobelin. in Cosmod. 6. atat. c. 29. Paulus Amelius in Childeb. Bussieres l. 2. Saxones ex Italia reduces in Galliam penetrant.

Saxones iterato redeunt in Galliam & per

Saxones

eam in
antiquas
trās Rhe-
num se-
des.

Greg. Tu-
ron.
Aimoinus
supra.

Saxones
à Suevis
cædun-
tur.

Saxones cum mutatoria illa familiæ & fortunarum scena in Gallias revertuntur, confisi à Sigeberto Austrasiorum Rege sibi in eâ regione, ex quâ exierant, sedes permittendas firmandasque. Nam Longobardi quicquid in Italia ceperant, sui juris, suæque gentis fecere; nec, qui periculorum bellorumque focij fuerant, Saxones passi sunt esse participes fortunæ; seu etiam, quod Warnefredus perhibet, Saxones detrectarint superba Longobardorum imperia, quæ mitiora sibi pollicebantur à Francis, olim popularibus suis. Insidebat adhuc animis pristinus gentis utriusque amor. Missis igitur legatis, à Sigeberto Rege liberum per Galliam transitum impetrant. Inde Saxones in duo agmina divisi Galliam intrant. Altera turma per maritimas Alpes Nicæam, altera per Cottias Ebrodunum tendit, jungendæ iterum in Burgundia & ad Rhodanum fluvium. Sed cum adultus esset annus, nec segeti parcerent, nec direptionibus abstinere, Mummulus in alteram ripam traducto milite negavit se viam daturum, nisi prius direpta restituerent, & pro consumptis aurum rependerent. Saxones circumventi, sollicitique pro imbelli suorum turba servanda, damna rependunt, quanquam non sine insigni fraude, regulas videlicet miro artificio inauratas, sectasque per laminas pro auro Francis obtrudendo. Nec fraus prius comperta, quàm Galliæ fines excefferant. Quamobrem multi mercatorum ad inopiam redacti. Inde per Sigeberti regiones itinere facto, Rhenoque transito antiquas sedes petunt, supra decimum annum à Suevis possessas. Ac Saxones cum à Suevis sedes suas repeterent, obnixi contra Suevi, ac jus suum obtendentes, quod auctoritate Sigeberti Austrasiorum Regis jam dudum in eas colonias traducti essent, possessione suâ se abituros negant. Quibus indignati Saxones arma, & vim intentant. Perculsi ad hæc Suevi, offerunt Saxonibus tertiam terræ partem. Ea enim regionis esse spatia, quæ utramque gentem capiant & consocient in unum Reipublicæ corpus. Non his acquiescunt Saxones, omnemque regionem, quæ sua sit, deposcunt. Suevi, ne res ad cruentum bellum veniret, quo se mutuo conficerent mediam se regionem cessuros spondent. Totam denuo repetunt Saxones. Suevi ne quam belli causam darent, etiam ad iniqua se dimittunt, offerendo omnia pecora Saxonibus, dummodo in tertiâ parte terræ sibi consistere liceat. Surdi immotique ad hæc Saxones, omni eos regione excedere jubent, ac, ni faciant, vi ac ferro se exacturos minitantur. His Suevi ad desperata coacti; sed qui virtute bellique artibus pares spiritus resumerent, extortum certamen ineunt, prælioque victores, viginti millia Saxonum trucidant. Cruenta clades, ex qua tria tantummodo millia Saxonum servata, ex Suevis non nisi sex millia, quadringenti & octoginta desiderati. Saxones etsi ex improvida rerum suarum fiducia ad internecionem cæsi, tria tamen illa virorum millia tantum iræ vindictæque spirârunt, ut pro gentis

gentis more jurarent neque barbam se, neque capillos prius posituros, quàm Suevos uli ope ceterorum Saxonum poenas simul & sedes reposcerent. Factumne id sit, nemo scriptorum prodidit. Verosimile reputo, qui ex Saxonibus superstites fuere, dispersos per Westfaliam & Angrivariam inter gentiles suos confedissee, ac postquam nova sobole aliorumq; Saxonum viribus aucti, Suevos sedibus suis exturbasse. Inveteratum certè post illa inter utramq; gentem odium, quando constat Saxones lege sanxisse, si qua mulier suæ gentis Suevo denupsisset, ab omni hereditate paterna excideret.

Auctor Speculi Saxonici.

Sed operæ magis pretium ad hunc Italicorum Saxonum reditum primordia urbis Monasteriensis & Paderbornensis referre. Fasti ac Chronica Monasteriensium, quorum supra viginti vetusta exemplaria recensui, uno omnium scriptorum consensu perhibent ex majorum fide, urbis hujus initia à Longobardis esse posita. Non tam illi Longobardi fuerunt, quàm Saxones ex bello Longobardico reduces. Qui enim Longobardi per hæc tempora in Westfalia? quos Italia fertilior solo & meliori fortuna retinuit; nec eos Saxones, à quibus expulsi discesserant, odio gentis in nativis suis sedibus passi, qui ne Suevos quidem tolerare poterant. Pars proinde redeuntium ex Italia Saxonum ad Alpham fluvium in inculto tum Monasteriensium agro; pars ad Luppia fontes in Paderbornensi solo, unde fortè prius egressi fuerant, cum uxoribus & liberis refedit. Utrumq; locum singuli præmunire cœperunt, ad eum modum, quo in Italia castella & oppida conspexerant, ne quo repentino hostiû incursum obruerentur. Ac Mimigardia, cui Monasterium post nomen fuit, antequam in eam, qua nunc conspicitur, amplitudinem excresceret, principio castrum fuit horum Saxonum in colle ad subterlabentem fluvium amplo satis spatio, & in modum oppidi, exstructum, in quo Basilica cum collegio Canonorum à Carolo M. posita. Ex adversa Alphæ fluvij ripa vicus, qui postea Christianorum cultu in amplam parochiam excrevit. Utrumq; locum prisco nomine, sed vario vocis flexu Mimigardam, & Mimegrodam, Minigardevordam, & Mimigardevordam, & Mimigernefordt, communius Mimigardevordam scripsere. Inde primi à D. Ludgero ad Erponem Mimigardevordenses Episcopi. Nominis hujus origo, ut barbarum quid sonat, ex illa temporum vetustate, prorsus obscura & incerta; quamvis non desint qui velint expugnato Mediolano Saxones ad similitudinem ejus urbis condere cœpisse oppidum castrumve, quod Milangardefordam appellarent. Id verò oppidum ab agrestibus corruptâ voce Mimegardeforda dictum; & quia ex adversa fluvij ripa vicus erat, in quem ex castro trajectus patebat, Mimigardevordam dici cepisse. Vanæ fluxæque conjecturæ. Cur non potius Mimi aut Mini alicujus bellacis viri custodia castrumque? vox quæ Guardiam & gardiam sonat, ex Galliâ Cisalpi-

An. Christi 584.

Chron. Monast.

Gigas in descript. diac. Kerssenbrochius c. 2.

Histor. Anap.

Et Episcop. Paderb.

Cluverius
1. 6. 13.

Cisalpina, unde Saxones rediēre cum præfecto loci, aut ipsis Saxoni-
bus deportata. Nec desunt auctores, qui vocem Gard Sclavicam
velint, tanquam sepimentum burgi & oppidum significet, à qua
Neugard & Stargart oppida? alij etiam Longobardicam asserunt;
sed à neutra gente primordia Mimigardevordæ. Quamobrem his
alijsque ingenij commentis facile supersedeo, quòd satis sit Mime-
gardevordam vetus Saxonum castrum accepisse certiori majorum
fide, in quo nobilis illa & prædives foemina à D. Suiberto cœlesti
ope perfanata domicilium habuit. Ac verosimile Saxones ex Ci-
salpina Gallia reduces semina quædam Christianæ religionis secum
apportasse inter barbaros gentis suæ. Ob quæ D. Suiberto post tam
facilis aditus hospitiumque istuc patuerit ad Christi doctrinam libe-
re tradendam. Locus exinde à celebri & illustri Canonicorum col-
legio, quæ antiquitus monasteria dicebantur, in Monasterij nomen
transijt, ex quo urbs & Diæcesis nomen traxit; fallunturque, qui à
Monasterio virginum, quod Hermannus Episcopus trans aquas con-
didit, id nomen deducunt.

Paderbornenses haud secus quàm Monasterienses ad hos, de
quibus agimus, Saxones ex Italia reduces, urbis suæ primordia refe-
runt; quos inter Gobelinus Persona haud vulgaris scriptor, & anti-
quitatum cognitor. Quamvis non alia nobis ad hanc rem monu-
menta suppetant, quam tradita majorum fides, ex qua pleræque ve-
tustarum urbium suas origines cognitatas habent. Jam tum ævo Caro-
li M. Paderborna celebris tot Francorum testimonijs; neque tum
nata primùm, quæ jam antè condita & habitata invitavit Carolum
M. ad tot Saxonum Francorumque conventus & populi comitia.
Quin adeo quidam probârunt, hæc urbis initia, ut Paderæ nomen à
Pado Italiæ flumine ab his Saxonibus importatum, primò inditum
velint, à quo deinde ipsum oppidum Paderborna sit appellata; secus
tamen alijs visum. Certè vetustus Poëta, qui & ipse gente Saxo Arnul-
pho Imp. scripsit, nihil de Paderæ nomine à Pado traducto, barbari-
cum ille potius vetustumque censet nomen à barbaris incolis & fon-
tibus ex queis nascitur, impositum. Origo proinde nominis Pade-
ræ, ut Mimigardevordæ, multum incerta. Sed hæc vel ab ipso Prin-
cipe Ferdinando in Monumentis Paderbornensibus, eruditoq; illo
commentario satis superque sunt pertractata, cujus judicio nihil in
hac re præcerpi velim. Paderæ profectò nullus Romanorum scripto-
rum meminit, quòd Luppiæ fontibus Luppiæque rivis intra breve
spatium confluentibus complexi sint; ut vel inde Paderæ nomen ab
ipsis post Saxonum incolis sit inditum, à quibus ipsa Paderborna ci-
vitas sua primordia habuit, quæ ad hunc Saxonum ex Italia & bel-
lo Longobardico reditum, posteritas ex majorum fide retulit, sæcu-
lo illo quingentesimo jam in annum octuagesimum quintum se
provolvante,

Sub

Gobelinus
in Cosmod.
notis.
Reineccius
ad poetam
anonymum.
Monumen-
ta de Pa-
deræ.

Sub id tempus Carolomannus, Hasbani filius, Pipini Landensis ac Ducis Agrippinensis pater, Tungris moderandis impositus, latè tum imperium per Austrasiam inferiorem, Rhenum inter & Mosam, latèque per Ripuariam atque alteram Rheni ripam complexus. Vir eminens bellica virtute & sapientia, qui inter ceteros Regni procures juventutem quoque Childeberti Austrasiorum Regis moderabatur. Atque ut ad Caroli M. stirpem recognoscendam hæc verbo interferam, Pipini hujus Landensis filia, cui Beggæ nomen, denupta Ansigiso, ex quo matrimonio Pipinus Heristallus, Carolus Martellus, Pipinus Rex & Carolus M. suo se quisque ordine consecuti sunt. Adeo hujus familiæ progenitores gente Franci, per Austrasiam, & hic vel maximè ad Rhenum ab hoc Carolomanno Duce celebres.

Inter hæc dum Saxonia quiescit ab infestando Rheni limite, ac Suevi etiam Saxonesque mutuis se dissidijs armisque fatigant; Childebertus Austrasiæ Rex iterato exercitum in Italiam deportavit adversus Longobardos; tum quòd Franci à Longobardis primò lacessiti, tum quòd Mauritius Orientis Imp. missis ad Childebertum legatis Austrasios sollicitaret ad id bellum inferendum, ratus nullius ope Longobardos opportunius potentiusque Italia ejici posse, quàm Francorum Regum armis. In quam rem quinquaginta millia solidorum pactus obtulit, numeravitque quotannis. Quibus Childebertus juvenis eò facilius se percelli passus, quòd & ipse Italiæ Regno inhiaret, ut expugnatum Austrasiæ conjungeret. Tertiùm inde cum valido exercitu Cisalpinam Galliam ingressus, irritò per clades semper eventu; uti hæc à Paulo Diacono explicatè memorantur. Postremò, quæ quarta ejus expeditio fuit, hoc anno nonagesimo super quingentesimum, majori quàm ante delectu habito, florentissimum exercitum instauravit, quem viginti ducibus commissum traduxit in Italiam. Ad tantam potentiam consternati Longobardi urbibus & castris se inclusère, dum exercitus Austrasiæ fame, morbis & injurijs cœli confectus in Franciam redire compulsus. Pace deinde cum Longobardis transactum, belloque finis datus, frustra Mauritio Imp. Francorum fidem averfante, & reposcente aurum; neque etiamnum Italiæ Regnum destinatum erat Francis. Felix interim annus, qui Gregorium M. Pontificem dedit, quemadmodum Beda eum compellat, qui sub initia Pontificatus sui Apostolicos viros in Angliam misit, de quibus mox referam.

At Childebertus Austrasiæ Rex hæreditate paterna fortunatior quàm bellis: Quippe Guntramnus Burgundiæ Rex pietate & religione celebris, à quo jam antè hæres scriptus erat, è vivis excessit, adiitque Regnum illud sine armis Childebertus. Quæ etsi quidam ad superiorem annum, cæteri tamen ad hunc quingentesimum nonagesimum quartum retulere. Auctus novo Burgundiæ Regno

G g

An. Christi
585.
Gordonus
adhunc annum.
Myraus notitia Belg.
c. 30. alijsq.

An. Christi
590.
Greg. Tur.
lib. 10. c. 3.
Aimoin. l. 3.
c. 37.
Sigonius l. 1.
de Reg. Ital.
Paulus
Diac. l. 3.

An. Christi
594.
Bollandus
v. Kal.
April.
Petavius.
Bucherius.
Myraus.
Browverus.

Frede-
gundis
Regina
noven-
nem pue-
rum pro-
ducit hor-
tando mi-
lites ad
pugnam.

An. Chri-
sti 595.

Conring. in
leg. Sal. c. 7.

Wendeling
in leg. Sal.
Titulo 61.

leg. Sal.
Fredegar.
c. 15.

Aimoin. l.
3. c. 83.

Warini à
Childe-
berto vi-
cti, ac de-
leti.

Broverus
in ann. Tre-
vir. ad hunc
annum.

Codex legu
ab Heroldo
& Linde-
brochio edi-
tus.

Conring. de
orig. jur.
Germ. c. 13.

An. Chri-
sti 596.

Paul. Diac.
lib. 4. c. 7.

Sigebertus
ad ann. 595.

Hist. Bav. ar
Helmoldus
hist. Sclavi.

Bangertus
in comment.
Helm.
Cluverius.

Theodo-
bertus II
eo nomi-
ne

Fredegundis Regina novennem puerum Chilpericus unicum Regni Parisiorum heredem reliquerat, manu ducens, militem ad bellandum hortatur. Regij pueri aspectus mili- tum animus atque impetus fuit. Inde foemina dux belli unà cum Landrico supremo militiae praefecto copias per inobservata silvarum loca nocte intempesta ad castra hostium rapit, obruitque ex impro- viso Childeburtum. Ingens clades edita, qua supra viginti millia cae- sa, caeteri in fugam averfi. Altero mox anno cum exercitu ad Rhenum progressus Childeburtus Agrippinam intravit, ubi & additamenta Salicae legis fecit, & Chrenecrudam legem abolevit, qua paganorum ritu expiatio homicidij fiebat, nec rei tantum, sed & propinqui pos- sessionibus excidebant. Mox arma in Varinos, qui Fredegario War- ni sunt, convertit. Gens ea ad Westfalicae fines atque ostia Rheni, ut su- pra diximus, confederat, auctaq; viribus & animis ausa rebellionem machinari in Francos. Quod ubi Childeberto compertum, exerci- tum in eos ducit, inopinantesque tantà strage obruit, ut vix gentis stirps remanserit. Quanquam ut supra relatum, nativae gentis sedes prope incognitae, nisi quod trans Rhenum incoluerint. Celebrista- men olim, uti ex legibus Werinorum & Anglorum constat. Sanè, quòd Francis rebelles scribantur, argumentum est imperio Franco- rum paruisse, à quibus & praescriptas has leges, haud secus, quàm Bojarij, Alemanni, Ripuarij, alijque subjecti populi acceperint; demi- graruntque fortè Anglij hi & Varini ad Visurgis & Rheni ostia, diffu- si per Frisiae & Westfalicae fines, diversi certè à Thuringis; etsi inscriptio id praeferat, uti, id ab alijs observatum, & supra à nobis ex Cassiodoro assertum est.

Per id tempus Charibertus Tassilonem primum Bavariae Regem instituit, haud alio necessitatis consilio, quàm ut Hunnis & Sclavis (quae gentes per id tempus infestae imminebant) objiceret. Et jam antè Sclavi gens Scythica Vistulam transgressa ad mare Balthicum atque Albim se diffuderant, latèque per interiorè Germaniam im- peritando, terras à Wandalis, Longobardis & Saxonibus desertas oc- cupaverant. Eò Saxones intra Albim, Visurgim & Rhenum magis restringi coeperunt. Varium multiplici genti nomen, ijdemque He- neti, Vinuti, Winithi, Venedi & Wendae dicti, quos Crantzius cum Wandalis confundit. Nam hi Germana gens, illi Scythica; ab his Sclavis ac Venedis, Wiltzi, Sorabi alijque populi sequentibus saecu- lis perpetui Francorum, Thuringorum & Saxonum hostes.

Deletis ad Rhenum Varinis, haud multò post superstes Chari- bertus unà cum uxore extinguitur, non sine praebiti veneni suspicio- ne, re-

ne,

re-

re-

re-

re-

re-

ne, regni quidem anno xxiii, sed qui ex flore ætatis annum xxv. tantumageret. Paternum mox regnum duo inter se filij partiti: Theodobertus eo nomine II. & Theodoricus: Ille Austrasiam, hic Burgundiam sortitus. Ob teneram utriusque ætatem Brunehildis avia regni administrationem sibi sumpsit. Atque hic simul ille auspiciatissimus annus est, quo Gregorius M. Pontifex Augustinum monasterij sui præfectum sanctissimum, Mellitum, aliosque cum eo facerotes ac monachos misit in Angliam, à quibus Saxones nostri abjecto Idolorum cultu Christi religionem sunt edocti. Centum jam & quinquaginta anni, uti Beda auctor est, à primo Saxonum in Britanniam adventu effluxerant, & vix sæculum exinde ab Augustini sociorumque adventu evolutum, cum tota Saxonum & Anglorum gens abjecto Idolorum cultu ad Christi sacra transierat, tam fervida ad stuporem orbis in Christi religione, quam ante fuerat superstitioni dedita. Ac nihil æquè mirum fuit, quam ferocem illum populum potuisse tam citò in legem Christi mitescere. Ex hac deinde Saxonum gente D. Willebrordus, Suibertus, alijque Apostolici Viri submissi, qui Frisiam & Saxoniam nostram, Westfalos cum primis & Angrivarios gentiles, veteres populares suos, Christi legem docuerunt. Ac priusquam Augustinus cum suis in Angliam descenderet, Gregorius M. Pontifex primum eos Childeberto regi, eoque intra hunc annum sublato, mox Theodoberto & Theodorico regibus per epistolas commendavit. Sanè Anglorum hanc gentem, quæ cum Saxonibus ex his Saxoniarum provincijs, ut diximus, in Britanniam demigrarat, divino quodam monitu adamare complectique visus Gregorius M. Nam postquam ab eo compertum est, ut Joannes Diaconus scribit Romæ adolescentes Anglos venum expositos esse, admiratus vultus elegantiam, & habitum oris & corporis, gentisque, ex qua orti essent, decorem honestatemque, Angelos eos compellavit, emptosque censuit, non ut alia mancipia, glebis tradendos, sed qui Angli erant, jussit inter Angelos collocari, atque in Monasterijs religiosa disciplina excoli; ut haberet ex ijs, quos genti suæ aliquando ex nativis sermonis commercio submitteret Christianæ religionis doctores. Quam in rem cum didicisset postea ex captivis ejusmodi Anglos adolescentes etiam in Gallijs exponi venales, scripsit ad Candidum presbyterum, eique in mandatis dedit, emeret ex captivis ingenuos hosce Anglos adolescentes, & monasterijs committeret Christianis moribus erudiendos.

Nec minus Francicam gentem jam in Gallijs florentem dominantemque dilexit Gregorius M. æstimavitque præceteris nationibus, ob Catholicæ religionis fervorem defensionemque Romanæ Ecclesiæ. Quare primum ad Brunehildem Reginam Childeberti

Gg 2

Regis lijs emi

jussit eodem fine. Gregorius M. Francicam gentem dilexit & æstimavit.

VII. Rex
Austra-

liae.
Paul. Dia.

lib. 3. c. 23.
Beda lib. 1.

c. 23.
Joan. Dia.

lib. 2. c. 34.
In vita S.

Gregor.
Gregor. epi-

stola ad Cha-
ribertum.

Theodober-

tum &
Theodoricum

Baron ad
hunc an-

num 596.
Gregorius

M. in An-

gliam mittit
Augusti-

num Mo-

nachum
cum alijs

socijs, à
quibus

Saxones
transma-

rini ad
Christi fi-

dem con-

versi.
Gregorius

M. ado-

lescentes
Anglos

Romæ
venales

Angelos
dixit, em-

ptosq; in
monaste-

rijs edu-

cari jussit.
Lib. 5. Epist.

10.
Grego-

rius M.
Anglos

quoque
adolescē-

tes in Gal-

Lib. 5. epist. Regis matrem inter cetera scripsit: Non immerito contigit, ut cuncta gentium regna præcellat Francicum, quando Franci earundem gentium creatorem et pure colunt, et veraciter confitentur. Deinde ad ipsum Childebertum Regem: Quanto ceteros homines dignitate regia antecedit, tanto

Lib. 5. epist. ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt et alii, mirum non est, sed esse Catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est. Sicut enim magna lampadis splendor in terræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat et corruscat. Et quæ in hanc rem, & gentis encomium exponit Pontifex magnus; dedit autem hæc literas candido presbytero, quem in Gallijs habebat procuratorem patrimonij S. Petri, simulque munus transmisit Regi Christianissimo dignum, Claves videlicet S. Petri, in quibus de catenis S. Petri fragmentum inclusum erat, quod Rex è collo suspendit, antidotum & munimen adversus machinamenta hostis humani generis.

Claves S. Petri à Gregorio M. munus missæ ad Francorū Regem. Append. Turon. c. 17. Ceterum Theoberti initia regni turbida imperio duarum arrogantium mulierum, Brunechildis & Fredegundis, quæ Franciæ regnum impubere Regum ætate moderabantur. Fredegundis per hæc opportuna vindictæ tempora hostilem exercitum misit in Austrasiam, profligatisque Theoberti copijs, provincias ejus scædum in modum afflixit, ultraque etiam processura, ni impiam & furiosam foeminam mors rapuisset.

An. Christi 598. &c. Aimoinus lib. 3. c. 85. Paulus Diacon. l. 4. c. 12. Per hæc intestina Franciæ dissidia Hunni, quos & Avars passim dixere, effusi in Thuringiam prorumpunt. Grave inde & diuturnum bellum exarsit inter Francos & Hunnos, magna Austrasiæ vastatione. Nec prius sopitum, quam Brunechildis Hunnorum duces auro expugnaret, & pacem pecunia mercaretur; Qua accepta Hunni in Pannoniam ingressi. Tam infirmatum Austrasiæ res erat sub muliebri & imbelli adhuc regum imperio. Quibus Saxones provocati rebellionem machinari coeperunt, quæ haud multò post in apertum bellum erupit. Hostes illi perpetui exinde ac fatales Francorum Austrasiorum ad Carolum M. inter alternas bellantium fortunæque vices. Et qui vetera componit cum præsentibus, intelliget is tam pertinaciter Saxones, cum primisque Westfalos, decertasse pro libertate & limite Rheni contra Francos, quam olim ipsi Franci cum Romanis depugnarunt. Id quomodo processerit deinceps, uti coeptum, memorabitur, donec narrando ipsum Carolum M.

Saxonum domitorem contingamus.

LIBER